

REVUE
CÍRKEVNÍHO PRÁVA
CHURCH LAW REVIEW

92

3/23

XXIX. ročník

Toto číslo Revue církevního práva bylo financováno dary a příspěvky členů Společnosti pro církevní právo a darem Katolické církevní rady kantonu Thurgau, Švýcarsko.

This issue of Church Law Review was sponsored by donations and fees of members of the Church Law Society, and by donation from the Catholic Council of the Canton of Thurgau (Switzerland).

Diese Nummer der Revue für Kirchenrecht erschien dank den Spenden und den Beiträgen von Mitgliedern der Gesellschaft für Kirchenrecht, und vom Katholischen Kirchenrat des Kantons Thurgau.

Členské příspěvky, předplatné a dary
Společnosti pro církevní právo směřujte laskavě

z ČR na účet č. **1939518309/0800**

a ze zahraničí na účet vedený v eurech (pro SEPA platby)

IBAN: **CZ62 2010 0000 0025 0114 3973**

BIC/SWIFT: **FIOBCZPPXXX**

Please be so kind and send your
membership fees, subscriptions and gifts

from the Czech Republic to account no. **1939518309/0800**

and from abroad to the account in EUR (for SEPA transfers)

IBAN: **CZ62 2010 0000 0025 0114 3973**

BIC/SWIFT: **FIOBCZPPXXX**

OBSAH

EDITORIAL: Bez dechu jsme naslouchali ... (Z. Horák) 5

ČLÁNKY

- V. Vladár: Význam štúdia prameňov kánonického práva pre súčasnú vedu 13
- S. Příbyl: Teologické aspekty novel Kodexu kánonického práva
z roku 1983 31
- L. Botek: Změny v trestním právu od vydání CIC/1983 49
- D. Němec: Pořádkové tresty v nové legislativě latinské katolické církve
sui iuris 69
- M. Vintrová: Místo sňatku v případech svatby katolíka a nepokřtěné osoby
v latinské církvi – návrh kritérií 91
- R. Svoboda: The Founding of Minor Seminaries After 1850.
Consequences of the Transformation of the Relationship Between
Church and State in the Austrian Empire on the Example of
Establishing a Minor Seminary in the Diocese of Budweis
[Zakládání menších seminářů po roce 1850. Důsledky proměny
vztahu církve a státu v rakouském císařství na příkladu zřízení
menšího semináře v českobudějovické diecézi] 111

RECENZE

- Davide Salvatori: I Fori Competenti e le novità introdotte da *Mitis Iudex*
Dominus Iesus. Studio delle fonti del can. 1672: analisi storico
comparativa [Kompetenční fóra a novinky uvedené v *Mitis Iudex*
Dominus Iesus. Studium pramenů kán. 1672: historicko-komparativní
analýza] (F. Ponižil) 125

INFORMACE

- Ze Společnosti pro církevní právo 129
- Z dalších periodik Společnosti pro církevní právo 147

Z NOVÉ LITERATURY 163

CONTENTS

EDITORIAL: We Listened with Bated Breath ... (Z. Horák), *in English* 9

ARTICLES

V. Vladár: The Significance of Study of the Sources of Canon Law
for the Contemporary Science 13

S. Příbyl: Theological Aspects of the Amendments to the 1983
Code of Canon Law 31

L. Botek: Changes to Criminal Law Since the Promulgation of CIC/1983 49

D. Němec: Expiatory Penalties in the New Legislation of the Latin
Catholic Church *sui iuris* 69

M. Vintrová: The Place of Marriage in the Case of Marriage Between
a Catholic and an Unbaptised Person – Draft Criteria 91

R. Svoboda: The Founding of Minor Seminaries After 1850.
Consequences of the Transformation of the Relationship Between
Church and State in the Austrian Empire on the Example
of Establishing a Minor Seminary in the Diocese of Budweis,
in English 111

REVIEWS AND ABSTRACTS

Davide Salvatori: I Fori Competenti e le novità introdotte da *Mitis Iudex
Dominus Iesus*. Studio delle fonti del can. 1672: analisi storico
comparativa [The Competent Courts and the Innovations Introduced
by *Mitis Iudex Dominus Iesus*. Study of the Sources of Can. 1672:
Comparative Historical Analysis] (F. Ponížil) 125

INFORMATION

From the Church Law Society, *in English* 137

From Other Periodicals of the Church Law Society, *in Czech and English* 147

FROM NEW PUBLICATIONS 158

Editorial

Bez dechu jsme naslouchali ...

Bez dechu jsme 20. dubna 2023 naslouchali přednášce Vojtěcha Vladára, dvojitého profesora Právnické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě (právních dějin a kanonického práva), kterou přednesl při prezentaci a žehnání knihy prof. Antonína Ignáce Hrdiny (1953–2022) *Dějiny pramenů kanonického práva* v zimním refektáři Strahovského kláštera. Byla to poslední kniha, kterou náš milý Ignác, velký český kanonista, novodobý otec zakladatel teorie kanonického práva a jeden z největších znalců obecné teorie práva u nás, napsal.

Co nám vyrazilo dech při Vladárově přednášce *Význam štúdia prameňov kánonického práva pre súčasnú vedu?* To, jak v prostoru 11 stran psaného textu dokáže tento velký Hrdinův slovenský kolega zachytit vše podstatné, co patří k teorii pramenů práva vůbec a kanonického práva zvláště. Hle, toť nejlepší úvod do veškerých našich přednášek v oboru církevního kanonického práva!

Zvláště nás zaujal výklad o rozlišení formálních a materiálních pramenů práva. O náhledu různých škol právní teorie na tuto problematiku, jak škol sociologických, tak jusnaturalistické.

Hned o přestávce jsme si zavázali profesora Vladára příslibem, že nám pošle svou přednášku do Revue církevního práva. A stalo se. Troufáme si prohlásit, že Vladárův článek je naší vlajkovou lodí pro toto i další čísla Revue církevního práva. Nám nezbývá než doufat, že se s ním seznámí nejen naše dychtivá kanonickoprávní veřejnost, ale i všichni studenti právnických a teologických fakult i mnozí studenti filosofie, historie a pedagogiky. V novém předmětu Základy církevního práva na naší právnické fakultě jej zařazujeme do povinné literatury.

A hned další článek, který jsme záměrně zařadili v sledu článků v tomto čísle Revue dle obsahové gradace od obecného ke zvláštnímu na další místo, *Teologické aspekty novel Kodexu kanonického práva z roku 1983*, nás seznamuje s hlavním

pramenným opodstatněním všech novel CIC/1983 od roku 1998 až po jaro 2023 – jak jinak – v teologii, s níž je kanonické právo ve všech ohledech spjato poutem zásadním. A protože sada novel, o něž se přičinili všichni tři poslední papežové, včetně samého původního zákonodárce CIC/1983, změnila tento kodex tak, že je podstatně jiným, nezbývá nám nic než intenzivně se jimi zabývat a novelizovat s nimi i své znalosti o právu a celé své vyučování.

Kdeže jsou sny tvůrců velikých kodifikací občanského práva a dalších odvětví světského práva o tom, že jimi vytvořené kodexy budou něčím pevným a neměnným! Naopak, všechny obory práva na celém světě procházejí dalšími změnami, včetně největšího právního systému, platícího světově, v dokonale mezinárodním rozměru, kterým je kanonické právo. O tom všem nás nenechává autor tohoto článku, zkušený a nad mnohé erudovaný vyučující na Jihočeské univerzitě a plodný soudce Metropolitního soudu v Praze, na pochybách. Co slovo v tomto článku, to úder. Velmi doporučujeme přečíst si ho celý, od začátku do konce.

Třetí článek je opět ze sady výstupů z mimořádného mezinárodního podujetí, kterým se stala *olomoucká konference* ke 40. výročí CIC/1983 a jeho změnám ze 13. dubna 2023. Její neocenitelný přínos zůstane nadlouho v paměti všech účastníků. K článkům polských autorů Mirosława Sitarze a Agnieszky Romanko, které jsme publikovali v předcházejícím čísle, se dnes druží článek z pera olomouckého soudního vikáře a odborného asistenta na katedře církevního práva na tamější teologické fakultě. Tak pěkně uspořádaný a čerstvě podaný výčet všech změn v kanonickém trestním právu od vydání CIC/1983 až po úplné nahrazení jeho VI. knihy v květnu 2021 zcela novým textem dnes sotva najdete jinde. I výklad podstatných důvodů pro každou z těchto reforem i pro zavedení nových skutkových podstat trestných činů.

K materii článku od doktoranda právnické fakulty v Praze Mgr. Jakuba Nagye o pokutě, staronovém pořádkovém trestu, obnoveném roku 2021, který jsme publikovali posledně, se řadí široké pojednání *o pořádkových trestech v latinské církvi vůbec*, které napsal a na olomoucké mezinárodní konferenci prezentoval sám vedoucí katedry církevního práva na olomoucké teologii. Věříme, že autorova skvělá minuciózní forma zpracování látky včetně přehledných tabulek, která je pro autora typická, nikoho nezklame ani tentokrát.

S radostí publikujeme článek soudkyně plzeňského církevního soudu a vyučující kanonického práva na plzeňské právnické fakultě o problematice *místa, které*

je příslušné k uzavření sňatku mezi katolíkem a nepokřtěným v latinské církvi. Poukazuje na ne zcela vyostřené zakotvení problematiky v kanonických předpisech a podává návrh kritérií, která by se měla v tomto případě uplatňovat.

Na další místo jsme zařadili perlu z oboru právních dějin a církevních dějin. Je to anglicky psaný článek od samého děkana Teologické fakulty Jihočeské univerzity o *zakládání menších seminářů v západní části habsburské monarchie po roce 1850*, zvláště o osudu menšího semináře v Českých Budějovicích. Věříme, že tento článek významně přispěje k reprezentaci české právní, teologické a historické vědy na mezinárodním fóru, a nepochybujeme, že je významným sklíčkem v kaleidoskopu k právněhistorické literatuře tvořené především zástupci vědy ze všech středoevropských zemí.

Na závěr dovolu, abych upozornil na jistý koncepční posun v naší pravidelné rubrice *Ze Společnosti pro církevní právo*. Rozhodli jsme se dát rubrice trochu živější formu, aby nepůsobila dojmem suchých hlášení o vědecké činnosti, jakých si užijeme dost při úmorném a vytrvalém sepisování výkazů o činnosti, k němuž jsme povinováni na našich vysokých školách. Jde nám o to, aby tato rubrika byla více než dosud sdílením radosti redakčního kolektivu této Revue a všech složek Společnosti pro církevní právo z organizování vědecké a pedagogické činnosti v naší vlasti a byla ještě více než dosud širokou čtenářskou obcí sledována. Těšíme se na vaše reakce. V rubrice se pokusíme dodržovat časový sled událostí tak, aby si každý mohl i dodatečně informaci o té či oné události vyhledat v předešlých číslech časopisu, i třeba z doby před rokem nebo i více lety.

Záboj Horák, zástupce šéfredaktora

Klášter benediktinů na Sázavě, kde byl opatem sv. Prokop († 4. července 1053), při letošním výročí 970 let od jeho úmrtí.

The Benedictine monastery in Sázava, where St. Procopius († 4th July 1053) was abbot, on the 970th anniversary of his death.

Snímek Radim Cigánek

Editorial

We Listened with Bated Breath ...

On 20th April 2023, we listened with bated breath to the lecture given by Vojtech Vladár, double professor (of legal history and canon law) at the Faculty of Law at Comenius University Bratislava, at the presentation and blessing of the book *A History of the Sources of Canon Law* by Professor Antonín Ignác Hrdina (1953–2022) in the Winter Refectory of Strahov Monastery. This was the last book written by our dear Ignác, a great Czech canonist, the modern-day founding father of canon law theory and one of the greatest experts on the theory of law in our country.

And what was it that took our breath away during Professor Vladár's lecture *The importance of studying the sources of canon law for contemporary science*? The fact that in the space of eleven pages of written text this great Slovak colleague of Professor Hrdina is able to capture everything essential about the theory of the sources of law in general and canon law in particular. Lo and behold, this is the best introduction to all our lectures in the field of church canon law!

We were particularly interested in how he explained the distinction between formal and material sources of law, as well as the views of the various schools of legal theory on this subject, both the sociological and the iusnaturalistic schools.

Immediately after the break we made Professor Vladár promise to send us his lecture for the Church Law Review, which he did. We would venture to say that Vladár's article is the flagship article for this and future issues of the Church Law Review. All we can do is hope that not only our eager canon law public, but also all students of law and theology faculties and many students of philosophy and pedagogy will become acquainted with it. In the new course The Foundations of Church Law at our Law Faculty, we are including it in the required reading.

And the following article, which we have deliberately placed right next to it in this issue of the Review as the contents move from the general to the specific is

Theological Aspects of the 1983 Amendments to the Code of Canon Law, which informs us about the main source of justification for all the amendments to CIC/1983 from 1998 until spring 2023 – how else – in theology, with which canon law is in all respects connected by an essential bond. And because the set of amendments, which all three most recent popes, including the original CIC/1983 legislator, have strived for, has changed this code so that it is fundamentally different, we have no choice but to engage with them and to revise our knowledge of the law and all our teaching along with them.

Whatever has happened to the dreams of the creators of the great codifications of civil law and other branches of secular law that the codes they created would be something fixed and immutable! On the contrary, all branches of law throughout the world are undergoing further changes, including the greatest legal system, valid worldwide, in a perfectly international dimension, namely canon law. The author of this article, an experienced and erudite lecturer at the University of South Bohemia and a prolific judge at the Metropolitan Court in Prague, leaves us in no doubt about all this. Every word in this article packs a punch. We highly recommend reading it in its entirety, from beginning to end.

The third article again results from the extraordinary international event that was the *Olomouc conference* on the 40th anniversary of CIC/1983 and its amendments, held on 13th April 2023. Its invaluable contribution will remain for a long time in the memory of all those who attended. Following on from the articles by the Polish authors Mirosław Sitarz and Agnieszka Romanko, which we published in the previous issue, today we add an article from the pen of the Olomouc judicial vicar and assistant professor in the Department of Church Law at the local Faculty of Theology. Today, you are unlikely to find anywhere else such a well-organised and freshly presented account of all the amendments to canon criminal law from the publication of CIC/1983 until the complete replacement of its Book VI in May 2021 with an entirely new text. Also an explanation of the fundamental reasons for each of these reforms and for the introduction of new criminal offences.

On the subject of the article by Mgr. Jakub Nagy, a PhD student at the Prague Faculty of Law, on fines as a disciplinary punishment, renewed in 2021, which we published last time, there is a broad discourse *on disciplinary punishments in the Latin Church in general*, written and presented at the international conference in Olomouc by the head of the Department of Church Law at the Olomouc Theology

Faculty himself. We are sure that the author's excellent and precise way of presenting the material, including clear tables, which is typical of the author, will not disappoint anyone this time either.

Next we have included a gem from the field of legal history and church history. It is an article written in English by the dean of the Faculty of Theology at the University of South Bohemia himself *on the establishment of smaller seminaries in the western part of the Habsburg monarchy after 1850*, in particular about the fate of the smaller seminary in České Budějovice (Budweis). We believe that this article will make a significant contribution to the representation of Czech legal, theological and historical scholarships on international forums, and we have no doubt that it has an important place in the kaleidoscope of legal-historical literature, consisting mainly of scholars from all Central European countries.

Finally, I would like to tell you about a certain shift that we are introducing in the concept of our regular column *From the Church Law Society*. We have decided to give this column a slightly livelier format so that it does not just give the impression of dry reports of scholarly activities, like the activity reports that we must write in our universities. We want this column to share more than it has in the past the joy that the editorial staff of this Review and all the constituent parts of the Church Law Society get from organising scholarly and teaching activities in our country, and we would like it to be even more closely followed by the general readership. We look forward to your reactions. In this section we will try to keep to the chronological sequence of events, so that everyone will be able to look up this or that piece of information in previous issues of the magazine, even from a year or more ago.

Záboj Horák, Deputy Editor-in-chief

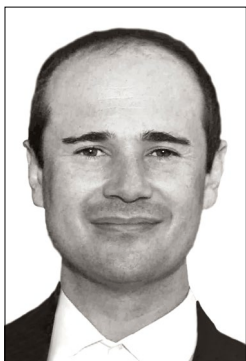

30. červen 2023, Kostel Nejsvětější Trojice ve Skapcích poblíž Kladrub u Stříbra, zleva: Jiří Rajmund Tretera, František Kratochvíl a Marian Mečár se synem.

30th June 2023, Church of the Holy Trinity in Skapce near Kladruby u Stříbra, from left: Jiří Rajmund Tretera, František Kratochvíl and Marian Mečár with his son.

Význam štúdia prameňov kánonického práva pre súčasnú vedu¹

Vojtech Vladár

V súčasnosti väčšina právnikov, a nielen oni zabúdajú na skutočnosť, čo vlastne znamená titul „JUDr.“, ktorý nosí väčšina z nich. Treba povedať, že to nie je len ich vinou, keďže v nedávno minulom období bola výučba cirkevného práva z ideologických dôvodov nežiaduca.² Právnicki si tak v tom čase nemali možnosť osvojiť ani tie najzákladnejšie poznatky, zásady a normy cirkevného práva, čo potom v negatívnom zmysle pociťovali vo svojej praxi, najmä pri rôznych príležitostiach styku s právnou vedou v zahraničí. Aj mnohí súčasní právnicki však netušia, že už od stredoveku, keď si navzájom konkurovali kánonisti – znalci cirkevného práva a legisti – znalci sekulárneho (rímskeho) práva, bola tendencia oba tieto právne komplexy študijne spájať, čo viedlo k vzniku štúdia *obojeho práva*, ktoré trvá dodnes a svoje vonkajšie vyjadrenie našlo v spomenutom akademickom titule, predstavujúcom skratku od *iuris utriusque doctor*, teda „doktor obojeho práva“.

Pre toho, kto sa chce bližšie oboznámiť s právnym systémom Katolíckej cirkvi, je však dôležité poznať ako *ius vigens*, tak aj jeho historický rozmer. Dejiny

¹ Článok je výstupom z vedeckého projektu VEGA č. 1/0548/22 s názvom „Kríza dôvery a jej rímsko-kánonické riešenia“. Prednesený bol dňa 20. apríla 2023 na počesť prof. JUDr. Ignáca Antonína Hrdinu, DrSc. OPraem. pri príležitosti prezentácie jeho poslednej knihy „Dějiny pramenů kanonického práva“. Podujatie sa uskutočnilo v zimnom refektárii Strahovského kláštora a bolo zorganizované Katolíckou teologickou fakultou Univerzity Karlovej v Prahe a Kráľovskou kanóniou premonštrátov na Strahove.

² Podobne i veda cirkevného práva sa v tejto dobe mohla rozvíjať len v podmienkach bohosloveckých fakúlt, čo viedlo k určitému tendenčnému zameraniu výskumu i vedeckej literatúry, kde začali vo veľkom rozsahu prevládať teologické hľadiská, na úkor právnych. Porov. MRKÝVKA, Petr, VESELÁ, Renáta, *Výbrané otázky z dějin kanonického práva*, Brno, 1992, s. 6–7.

kánonického práva totiž obsahujú nielen dejiny právnych inštitútov, či noriem, ale aj právnej vedy samotnej. Putujúca Cirkev ako spoločenstvo kresťanov bola napokon vždy ponorená do sveta, ktorý podliehal neustálemu vývoju. V súvislosti s ním postupne dochádzalo aj k vytváraniu jednotlivých prameňov práva, z ktorých postupne vzišlo aj právo kánonické. O jej dôležitom vplyve v právnej oblasti vypovedá predovšetkým skutočnosť, že kánonické právo sa považuje, spolu s právom rímskym, za tvorca a nositeľa modernej právnej tradície Západu, keďže jednotlivé národné právne systémy sa vytvárali vo väčšej či menšej miere podľa ich modelov. V tejto súvislosti je namieste pripomenúť, že zatiaľ čo rímske právo je považované za právo „par excellence“ v oblasti súkromnoprávnej, kánonické právo zastáva tieto pozície v oblasti práva verejného.

K najdôležitejším predmetom štúdia každého právneho systému patrí téma prameňov práva, keďže práve z nich akoby, prenesene povedané, tento systém vyvieral. O ich význame pre každý právny systém vypovedá aj skutočnosť, že ich vznik vždy predchádzal vzniku samotného právneho systému. Najskôr sa teda objavia pramene a až potom právny systém. V prípade kánonického práva možno uvedené ilustrovať aj skutočnosťou, že i vzniku Evanjelií predchádzala ústna Tradícia, ktorá bola neskôr zaznamenaná písomne. Aj z toho dôvodu býva problematika prameňov pravidelne zaradovaná medzi ústredné témy každej monografie zaoberajúcej sa určitým odvetvím pozitívneho práva a na pramene práva rovnako nezabúda ani literatúra venujúca sa právnym dejinám. Túto tému jednoducho nie je možné obísť v žiadnom právnickom diele, keďže práve v právnych prameňoch nachádzajú subjekty svoje práva a povinnosti. Teda najmä vďaka ním môže právo dosiahnuť cieľ a zmysel svojej existencie, ktorým je úprava spoločenských vzťahov.

Skúmanie prameňov práva Katolíckej cirkvi však znamená prejsť i celou jej rozsiahlou históriou, ktorá kráča „ruka v ruke“ s dejinami ľudskej spoločnosti a pochopiť funkciu práva v jej živote. Štúdiom tejto problematiky totiž môžeme detailne skúmať účinky práva v určitých, pre nás už dnes uzavretých obdobiach, cez ktoré môžeme sledovať vývoj rôznorodých právnych vzťahov a právnych inštitútov od ich vzniku, až do prípadného zániku alebo transformácie, spolu s ich dosahom na život členov Katolíckej cirkvi. Okrem samotného vývoja tohto právneho systému však pramene práva významným spôsobom napomáhajú aj k poznaniu reálií predchádzajúcich období, ktoré je dôležitým predpokladom vedeckej práce nielen pre kánonistov, respektíve právnikov a právnych historikov vo všeobecnosti, ale

tiež odborníkov na všeobecné dejiny, sociológov, filozofov, filológov atď. Uvedené konštatovanie je o to opodstatnenejšie, keďže Katolícka cirkev svojimi aktivitami historicky ovplyvňovala nielen spoločenstvo veriacich, ale i svetskú (najmä západnú) societu, ktorej ráz po celé stáročia udávala nielen v práve, ale i jazyku, hudbe, umení, politike, rodinnom živote či filozofii. Okrem rozvoja európskej právnej kultúry totiž prispievala aj k šíreniu vzdelanosti, kultúry, humanizmu a napokon i k presadeniu súčasných štandardov života a morálky.

1. Kánonistika

Pre každého kánonistu by mala patriť k samozrejmostiam znalosť prameňov kánonického práva, a to či už v pozitívnomprávnom alebo historickom zmysle. Ako totiž cirkevná *societas* od čias staroveku a ranej Cirkvi (*Ecclesia primitivae formae*) rástla a rozširovala sa, tak dochádzalo i k rozvoju práva, ktorým sa spravovala.³ Životaschopnosť a sila každého spoločenstva a každej spoločnosti sa totiž javí v jej dynamizme.⁴ Keď hovoríme o cirkevnom práve treba si uvedomiť, že v súčasnosti platné cirkevné právo sa podstatne nelíši od práv predošlých storočí, ktoré sa opiera a kotví v prirodzenom alebo pozitívnom práve Božom. Tieto normy sa totiž vyznačujú Božským pôvodom, vnútornou dokonalosťou, nezrušiteľnosťou, ako aj nezmeniteľnosťou, pričom normy prirodzeného Božieho práva navyše predpokladajú prirodzenú poznateľnosť ich obsahu a všeobecne zaväzujú všetkých ľudí.⁵ Značný dynamizmus však vidíme v právnych normách ľudských, ktoré sa postupne stváňovali zo starých zákonov, prispôsobené formou a vyjadrením potrebám, ktoré vyvstali v súvislosti s existenciou a pôsobením Katolíckej cirkvi ako spoločnosti. Každý právny poriadok je napokon len prechodným štádiom v celom právnom vývoji, pretože právo, ktoré už nevyhovuje potrebám života, musí byť zmenené a prispôsobené novým požiadavkám. V kánonickom práve tak nachádzame vzácnu vyváženosť stabilných prvkov, ktoré sú nezrušiteľné a nezmeniteľné a na ktorých celý právny systém Katolíckej cirkvi stojí, a elementov dynamických, podliehajúcich prirodzenému vývoju v súvislosti s potrebami cirkevnej spoločnosti.

³ Porov. HRDINA, Antonín, *Kánonické právo*, Praha, 2002, s. 23.

⁴ Porov. VRANA, Vladimír, *Dejiny cirkevného práva*, Košice, 1992, s. 7.

⁵ Bližšie k tejto problematike pozri NEMEC, Matúš, *Základy kánonického práva*, Bratislava, 2001, s. 9–10.

Z pohľadu súčasného stavu poznania v tejto oblasti, každá domáca, či zahraničná práca sa téme prameňov práva venuje trochu iným spôsobom. Literatúra zaoberajúca sa platným kánonickým právom mnohokrát len zbežne spomenie historické právne pramene prostredníctvom vymenovania niektorých najdôležitejších zbierok a potom sa už venuje výlučne prameňom v súčasnosti platným.

Trochu iná je situácia pri literatúre zaoberajúcej sa týmto právom viac z pohľadu histórie. Historická literatúra sa tejto problematike totiž venuje oveľa obsiahnejšie a v niektorých prípadoch dnes už neplatné pramene práva podrobuje detailnému vedeckému skúmaniu. Zatiaľ čo všeobecne zamerané publikácie venujú právnym prameňom len niekoľko strán, špecifickejšie diela sa touto problematikou zaoberajú do väčších detailov.

Uvedené konštatovania platia aj pre slovenskú a českú kánonistickú literatúru, ktorá poskytuje predovšetkým všeobecný prehľad umožňujúci ďalšie bádanie v tejto oblasti. Ak by sme mali spomenúť niektoré tituly, zo všeobecnejších pojednaní, ktoré sa zaoberajú aj prameňmi kánonického práva, možno zo slovenskej literatúry uviesť *Dejiny cirkevného práva* od doc. Vladimíra Vranu z roku 1992, štvordielnu prácu prof. Jozefa Špirka *Cirkevné dejiny* a jeho nasledovníka, prof. Juraja Dolinského, ktorý spracoval obdobne štvordielnu učebnicu pod názvom *Dejiny Cirkvi*.⁶ Zo špecifickejšej literatúry spomenieme na prvom mieste prácu prof. Jozefa Krajčího *Historické pramene a všeobecné normy cirkevného práva* vydané v roku 1997, ktorá sa okrem všeobecných teoretickoprávnych pojednaní venovala predovšetkým prameňom kánonického práva cirkevného staroveku.⁷ Ja sám som sa tejto problematike detailne venoval v monografii *Pramene práva Katolíckej cirkvi v historickom vývoji*, ktorá bola vydaná v roku 2009.⁸ Toto pojednanie som neskôr rozšíril o konfesnoprávny výklad, a to v komplexne poňatej učebnici *Dejiny cirkevného práva*, vydané v roku 2017.⁹

⁶ Porov. VRANA, Vladimír, *Dejiny cirkevného práva*, Košice, 1992; ŠPIRKO, Jozef, *Cirkevné dejiny I–IV*, Turčiansky Svätý Martin, 1943; DOLINSKÝ, Juraj, *Dejiny Cirkvi. Prvý diel. Kresťanský starovek*, Bratislava, 1996; DOLINSKÝ, Juraj, *Dejiny Cirkvi. Druhý diel. Stredovek*, Bratislava, 1997; DOLINSKÝ, Juraj, *Dejiny Cirkvi. Tretí diel. Obdobie reforiem*, Bratislava, 1995 a DOLINSKÝ, Juraj, *Dejiny Cirkvi. Štvrtý diel. Novovek*, Bratislava, 1997.

⁷ Porov. KRAJČI, Jozef, *Historické pramene a všeobecné normy cirkevného práva*, Banská Bystrica, 1997, s. 6.

⁸ Porov. VLADÁR, Vojtech, *Pramene práva Katolíckej cirkvi v historickom vývoji*, Plzeň, 2009.

⁹ Porov. VLADÁR, Vojtech, *Dejiny cirkevného práva*, Praha, 2017.

V prostredí českej kánonistiky vyšlo niekoľko zaujímavých diel zaoberajúcich sa vo väčšej či menšej miere aj prameňmi kánonického práva ešte za čias socialistického režimu. Zo všeobecnejších pojednaní môžeme spomenúť napríklad štvordielne dielo prof. Jaroslava Kadleca *Církevní dějiny*, ktoré vyšlo vo viacerých vydaniach, najskôr ako skriptum, potom ako učebnica.¹⁰ Z porevolučných všeobecnejšie zameraných diel možno zase spomenúť monografiu prof. Jiřího Rajmunda Tretera *Církevní právo* z roku 1993 a dve monografie od prof. Jiřího Rajmunda Tretera a doc. Zábója Horáka *Církevní právo* z roku 2016 a 2021.¹¹ Z podobne zameraných prác možno spomenúť aj učebnicu *Vybrané otázky z dějin kanonického práva* od doc. Petra Mrkývku a doc. Renáty Veselej z roku 1992.¹² Okrem toho netreba zabúdať ani na pojednanie kánonistu, ale aj vynikajúceho filológa prof. Ignáca Antonína Hrdinu, ktorý venoval pomerne rozsiahlu stať tematike prameňov práva vo svojom diele *Kanonické právo* z roku 2002.¹³

Zo starších špecifickejšie zameraných diel možno spomenúť najmä *Prameny církevního práva. Dějinný vývoj* od prof. Josefa Kasana z roku 1952.¹⁴ Netreba však zabúdať ani na pomerne rozsiahlu prácu od prof. Jaroslava Michala *Dějiny pramenů poznání kanonického práva s přihlédnutím k dějinám práva římského* z roku 1967.¹⁵ Z porevolučných konkrétnejších diel sa najrozsiahlejšie tejto problematike venoval už spomenutý prof. Ignác Antonín Hrdina, ktorý sa zaoberal nielen prameňmi kánonického, ale i konfesného práva, a to nielen prostredníctvom pojednania o prameňoch práva, ale aj publikovaním excerptov z nich. Uvedené výňatky tak môžeme nájsť v trojdielnej sérii *Texty ke studiu konfesního práva*,

¹⁰ Porov. KADLEC, Jaroslav, *Církevní dějiny. I. Církevní starověk*, Praha, 1983; KADLEC, Jaroslav, *Církevní dějiny. II. Raný středověk*, Praha, 1983; KADLEC, Jaroslav, *Církevní dějiny. III. Od vrcholného středověku k reformaci*, Praha, 1983 a KADLEC, Jaroslav, *Církevní dějiny. IV. Od sněmu tridentského do konce 19. století*, Praha, 1983.

¹¹ Porov. TRETERA, Jiří Rajmund, *Církevní právo*, Praha, 1993; TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj, *Církevní právo*, Praha, 2016 a TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj, *Církevní právo*, 2. přepracované a doplněné vydání, Praha, 2021.

¹² Porov. MRKÝVKA, Petr, VESELÁ, Renáta, *Vybrané otázky z dějin kanonického práva*, Brno, 1992.

¹³ Porov. HRDINA, Antonín, *Kanonické právo*, Praha, 2002.

¹⁴ Porov. KASAN, Josef, *Prameny církevního práva. Dějinný vývoj*, Praha, 1952.

¹⁵ Porov. MICHAL, Jaroslav, *Dějiny pramenů poznání kanonického práva s přihlédnutím k dějinám práva římského*, Praha, 1967.

ako aj v diele *Prameny ke studiu kanonického práva*.¹⁶ Zhrnutie svojho výskumu v oblasti právnych prameňov potom prof. Ignác Antonín Hrdina ponúkol v poslednom, komplexne poňatom diele, ktoré bolo vydané až po jeho smrti, pod názvom *Dějiny pramenů kanonického práva*.¹⁷

Pokiaľ ide o teoretickoprávne vymedzenie pojmu „prameň práva“, ten v prvom rade vyvoláva predstavu, že právo, ako určitý spoločenský jav (určitého obsahu), má svoj pôvod, zdroj svojho vzniku v inom jave, v inom predmete a ten sa považuje za prameň práva.¹⁸ Chápanie prameňa práva, t.j. odpoveď na otázku, čo vlastne prameň práva je, podmieňuje predovšetkým orientácia *právnej teórie*. Sociologické školy hľadajú pramene práva v spoločnosti a v spoločenských vzťahoch, jusnaturalisti v ľudskej prirodzenosti, absolútnych právach človeka, či v Božej Prozreteľnosti a analytické smery právneho myslenia v ústave, alebo zákone.¹⁹ Je teda zrejmé, že kánonistika má v tomto ohľade najbližšie k jusnaturalizmu.

Na základe zdroja, z ktorého právo čerpá, potom pod týmto pojmom právna teória rozumie *materiálne pramene práva* a *formálne pramene práva*. Celkom prirodzene, pre právnikov sú dôležitejšie formálne pramene práva. V právnej vede sa totiž otázka prameňa práva spravidla chápe skôr ako otázka *quid iuris*, a teda čo je v súlade s právom a čo spôsobuje, že určité povinnosti a im zodpovedajúce práva všeobecne a záväzne platia.²⁰ Za tohto predpokladu pod nimi rozumieme formy, ktorými vládnuca spoločenská sila (trieda, skupina) prejavuje svoju vôľu²¹ a v ktorých sú obsiahnuté platné právne normy. V týchto formách sa teda právo nachádza, formálne z nich pramení a v nich ho môžeme tiež nájsť a identifikovať ako *platné právo* a na základe toho sa domáhať jeho uplatnenia.²² V konkrétnejšej rovine ich potom môžeme definovať ako úkony zákonodarnej authority, v ktorých subjekty nachádzajú svoje práva a povinnosti a ktoré sú základom vzniku, zmeny

¹⁶ Porov. HRDINA, Ignác Antonín, *Texty ke studiu konfesního práva I. Evropa a USA*, Praha, 2006; HRDINA, Ignác Antonín, *Texty ke studiu konfesního práva II. Český stát*, Praha, 2006; HRDINA, Ignác Antonín, *Texty ke studiu konfesního práva III. Československo*, Praha, 2006 a HRDINA, Antonín, *Prameny ke studiu kanonického práva*, Plzeň, 2007.

¹⁷ Porov. HRDINA, Ignác Antonín, *Dějiny pramenů kanonického práva*, Praha, 2022.

¹⁸ Porov. KUBŮ, Lubomír, HUNGR, Pavel, OSINA, Petr, *Teorie práva*, Praha, 2007, s. 38.

¹⁹ Porov. PRUSÁK, Jozef, *Teória práva*, Bratislava, 2001, s. 188.

²⁰ Porov. KNAPP, Viktor, *Teorie práva*, Praha, 1995, s. 129.

²¹ Porov. REBRO, Karol, BLAHO, Peter, *Rímske právo*, Bratislava, 1997, s. 60.

²² Porov. PRUSÁK, Jozef, *Teória práva*, Bratislava, 2001, s. 188.

alebo zániku právnych vzťahov, respektíve subjektívnych práv a povinností.²³ V kánonistickom poňatí potom pod formálnymi prameňmi práva rozumieme také cirkevnou autoritou uznané formy objektívneho kánonického práva, v ktorých sú obsiahnuté kánonickoprávne normy.²⁴

Pod materiálnymi prameňmi práva máme na mysli prírodné, geografické, demografické, sociálne, ekonomické, mravné, politické, technologické, ekologické, medzinárodnopolitické a iné faktory života spoločnosti.²⁵ Patria sem teda všetky najmä spoločensko-historické príčiny a podnety pochádzajúce z vonkajšieho sveta, ktoré ovplyvňujú tvorbu práva a z ktorých tvorba práva akoby vychádzala.²⁶ V teoretickoprávnej literatúre sa rovnako možno stretnúť s pojmom sociálny substrát alebo danosť práva. Aj tento však v podstate vyjadruje spoločenské a iné podmienky, v ktorých právo vzniká, ktoré podmieňujú vôľu tvorcu práva a ktoré boli predmetom jeho právotvorného poznania.

V prípade práva Katolíckej cirkvi pod týmto termínom rozumieme všetko, čo nejakým spôsobom vplýva na Cirkev ako spoločnosť.²⁷ Za materiálne pramene práva by sme preto mohli označiť najmä Božiu vôľu (vo forme prirodzeného alebo pozitívneho Božieho práva), kresťanskú morálku, najvyšší princíp kánonického práva (*salus animarum*), rôzne sociálne faktory, štátne zákonodarstvo (najmä konfesné zákony), výklady a názory kánonistov, teologické tendencie a pod. Máme teda na mysli všetky príčiny a podnety pochádzajúce z vonkajšieho sveta, ktoré ovplyvňujú cirkevného zákonodarcu k prijatiu určitého univerzálneho, partikulárneho, či osobitného normatívneho právneho aktu, alebo ktoré vplývajú na vznik nepísaného práva (právnej obyčaje).²⁸ Historické materiálne pramene kánonického práva možno potom spoznávať z celého radu priamych ako aj nepriamych prameňov poznania, ako úradné a súkromné spisy, duchovné i svetské normy a zákony, literárne listy, liturgické predpisy, apológie, ikonografické pamiatky, archeologické nálezy, pápežské dokumenty, výsledky koncilov a biskupských synod a mnohé ďalšie.²⁹

²³ Porov. NEMEC, Matúš, *Základy kánonického práva*, Bratislava, 2001, s. 14.

²⁴ Porov. HRDINA, Antonín, *Kánonické právo*, Praha, 2002, s. 76.

²⁵ Porov. PRUSÁK, Jozef, *Teória práva*, Bratislava, 2001, s. 188.

²⁶ Porov. GERLOCH, Aleš, *Teorie práva*, Plzeň, 2004, s. 74.

²⁷ Porov. HRDINA, Antonín, *Kánonické právo*, Praha, 2002, s. 64.

²⁸ Porov. DUDA, Ján, *Úvod do štúdia kánonického práva*, Spišská Kapitula, 1995, s. 19.

²⁹ Porov. HANUŠ, Jiří, *Pozváni ke štúdiu cirkevných dejín*, Brno, 1999, s. 44n.

2. Právna história a iné vedné odbory

Prepojenie kánonickoprávnych materiálnych a formálnych prameňov práva vedie nielen k poznaniu právneho systému Katolíckej cirkvi, ale predmetné informácie, ako sme už uviedli, sú dôležité aj pre predstaviteľov ďalších vedných disciplín. Ktorý iný právny systém by im v tom mohol byť napokon viac nápomocný, ako právo najstaršej stále fungujúcej organizácie v dejinách ľudstva, ktorá v niektorých obdobiach disponovala determinujúcim vplyvom na vývoj ľudskej spoločnosti ako takej?

Najmä v období stredoveku sa Katolícka cirkev tešila celkom výnimočnému postaveniu a podľa viacerých bádateľov neexistuje nijaká moderná definícia štátu, ktorá by nemohla byť aplikovaná na stredovekú Cirkev.³⁰ Normy kánonického práva v tom čase prenikali celou spoločnosťou a vplývali na každého jej člena v takmer každom aspekte verejného i súkromného života (so špecifickými výnimkami týkajúcimi sa vyznávačov židovského náboženstva).³¹ Táto skutočnosť bola ešte viac zvýraznená po rozvinutí sa univerzitných štúdií a kánonistickej vedy, a to spolu so štúdiami a vedou rímskeho práva, čo viedlo k označovaniu týchto dvoch právnych systémov ako *iura docta*. Najmä od toho času zohrávali myšlienky kánonistov vo viacerých ohľadoch ústrednú úlohu v stredovekom politickom, ekonomickom i spoločenskom živote a predstavovali tiež významný prvok v intelektuálnom kvase vrcholného stredoveku.³²

Okrem toho, kým väčšina stredovekých právnych systémov bola obmedzená len na určitý partikulárny región alebo lokalitu, právo Katolíckej cirkvi fungovalo vo viacerých ohľadoch ako efektívne medzinárodné právo.³³ Najmä z toho dôvodu sa téma kánonického a rímskeho práva interpretovaná vtedajšou jurisprudenciou postupne stávala celoeurópskym spoločným právom, teda *ius commune*.³⁴

³⁰ Porov. MAITLAND, Frederic William, *Roman Canon Law in the Church of England*, London, 1898, s. 100.

³¹ Porov. BERMAN, Harold Joseph, *Law and Revolution. The Formation of the Western Legal Tradition*, London, 1983, s. 52.

³² Porov. TIERNEY, Brian, *Religion Law and the Growth of Constitutional Thought, 1150–1650*, Cambridge, 2008, s. 9–10.

³³ Porov. BRUNDAGE, James A., *Medieval Canon Law*, London, 1995, s. 3.

³⁴ Porov. HARTMANN, Wilfried, PENNINGTON, Kenneth (eds.), *The History of Medieval Canon Law in the Classical Period, 1140–1234. From Gratian to the Decretals of Pope Gregory IX. History of Medieval Canon Law*, Washington, 2008, s. 245.

Ako sme už naznačili, i keď bolo právo, ktoré bolo študované na stredovekých univerzitách označované na jednej strane ako „učené“, od začiatku malo zároveň veľmi ďaleko od toho, aby bolo právom rýdzo akademickým.³⁵ Jeho normy napokon upravovali zásadné otázky spoločenského života, ako primeranosť nájmov, obchodných príjmov a daní, vrátane i kresťanom veľmi výnimočne dovoľovaných úrokov (*usurae*).³⁶

Cirkevné sankcie zase, z dôvodu tesného prepojenia stredovekej spoločnosti s náboženstvom, postihovali veriaceho i po stránke občianskej, čo najviac vystupovalo do popredia pri použití najprísnejšieho z trestov vo forme exkomunikácie (*excommunicatio*). Po jej uvalení bol totiž hriešnik, okrem cirkevného spoločenstva, bohoslužieb a prijímania sviatostí, vylúčený aj z občianskeho spolunažívania, úradov, procesnej spôsobilosti pred súdmi, vojenskej služby a za istý čas i možnosti uzavrieť manželstvo (*excommunicatio maior*). Keď sa exkomunikovaní v stanovenom čase nepolepšili, svetská vrchnosť ich väznila, konfiškovala im majetky, prípadne ich posielala do vyhnanstva.³⁷

V dnešnom ponímaní prekračovala Cirkev línie svojej pôsobnosti v oblasti trestného práva aj pri vykonávaní jurisdikcie nad protiprávnymi konaniami ako cudzoložstvo a znásilnenie, bigamia, falošné svedectvo, fyzické násilie či vražda.³⁸ Z občianskoprávných presahov možno zase spomenúť rodinné vzťahy (najmä manželstvo), ohováranie, urážku na cti, vypožičanie, úschovu peňazí, kúpnu zmluvu,

³⁵ Porov. PENNINGTON, Kenneth, *Learned Law, Droit Savant, Gelehrten Recht: The Tyranny of a Concept*, in: *Rivista internazionale di diritto comune*, 5/1994, s. 205–215.

³⁶ Cirkevné slávnosti, festivaly a sviatky zase celkom prirodzene formovali vzory práce a hier. Podobne, jej pôstne normy kontrolovali čo a kedy ľudia jedli. Porov. BRUNDAGE, James A., *Medieval Canon Law*, London, 1995, s. 84 a 96.

³⁷ Už od 9. storočia mal navyše občiansky styk s exkomunikovaným za následok upadnutie do tzv. menšej exkomunikácie (*excommunicatio minor*), ktorá bola definovaná ako zákaz prijímania sviatostí. Porov. 2Sol 3, 14. Porov. VODOLA, Elisabeth, *Excommunication in the Middle Ages*, Berkeley, 1986, s. 85.

³⁸ Porov. X 4,7; 1,21; 5,20; 5,36 a 5,12. Stredoveké kánonické teórie zavinenia tvoria napokon dodnes základy moderného trestného práva, a to najmä pri určovaní skutku ako úmyselného alebo neďbanlivostného, premysleného alebo impulzívneho a pod. Tieto závery možno vysvetliť kánonistickou premisou, že stupeň viny sa odvíja predovšetkým od duševného a morálneho zámeru hriešnika, kým samotné porušenie zákona je v podstate vnímané len ako druhotná záležitosť. Bližšie k tejto problematike pozri EVANS, G. R., *Law and Theology in the Middle Ages*, London, 2002, s. 26 a 172–173 a BRUNDAGE, James A., *Medieval Canon Law*, London, 1995, s. 171–172 a 181.

pôžičku peňazí, záložné právo či darovaciu zmluvu.³⁹ Kánonisti, bežne zastávajúci dôležité pozície v štátnej správe, mali navyše možnosť presadenia kresťanských zásad do života aj prostredníctvom ich účasti na tvorbe svetského zákonodarstva. Takýmto spôsobom sa napríklad podarilo zmierniť prehnajú prísnosť stredovekého sekulárneho trestného práva, v ktorom bol trest smrti bežne ustanovovaný i za ľahšie delikty.⁴⁰

Spomenuté verejnoprávne presahy súviseli okrem iného aj so skutočnosťou existencie *cirkevného štátu*, čo viedlo pápežov, ako jeho jediných predstaviteľov, k ochrane viacerých vzťahov obdobne kvalifikovaných ako časné (napríklad falšovanie mincí, stíhanie pirátstva a pod.). Viaceré z uvedených noriem boli potom preberané do jednotlivých sekulárnych právnych systémov, čo nám dnes umožňuje porovnanie historických prameňov svetského a cirkevného práva a analyzovať spôsoby zušľacht'ovania práva kresťanského Západu zo strany Katolíckej cirkvi. Sekulárni zákonodarcovia sa totiž bežne nechali inšpirovať nielen výsostne praktickými normami kánonického práva, ale tiež tými, ktoré pramenili v prirodzenom či pozitívnom Božskom práve, čo dlhodobo napomáhalo ku kryštalizovaniu právnych poriadkov jednotlivých štátov na konceptoch prirodzenej spravodlivosti.

Osobitne možno v týchto súvislostiach spomenúť kánonisticko-teologické ideály *hl'adania Božskej dokonalosti v práve*. Tie vychádzali z premisy, že v prameňoch kánonického práva sa nachádza záblesk večných dimenzií Pravdy a Spravodlivosti, ktorých plné pochopenie a obdiv má byť odmenou v Nebi pre tých najlepších z ľudského druhu.⁴¹ Existencia rýdzo utilitaristicky zameraného práva tvoreného človekom, ktoré by bolo úplne odizolované od Božskej pravdy, sa totiž v tých ča-

³⁹ Porov. X 4,14; 4,19; 5,2; 5,36; 3,15; 3,16; 3,17; 5,19; 3,21 a 3,24.

⁴⁰ Porov. BERMAN, Harold Joseph, *Law and Revolution. The Formation of the Western Legal Tradition*, London, 1983, s. 531 a ŠPIRKO, Jozef, *Cirkevné dejiny II*, Turčiansky Svätý Martin, 1943, s. 293. Kánonické právo pritom výslovne deklarovalo, že ak ide o menší priestupok, má sa dať prednosť milosti pred prísnosťou (*Nocentem absolvere quam innocentem condemnare venialis est, leviusque misericordia quam crudelitate deviare*). Najmä vďaka Cirkvi sa napokon podarilo v stredovekom práve definitívne presadiť i verejnoprávne ponímanie trestného činu ako škody spôsobenej celej spoločnosti. Porov. EVANS, G. R., *Law and Theology in the Middle Ages*, London, 2002, s. 158.

⁴¹ Podobným spôsobom sa pritom nahliadalo aj na pramene rímskeho práva, a to v rovine súkromnoprávnej. Porov. KRAJČI, Jozef, *Historické pramene a všeobecné normy cirkevného práva*, Banská Bystrica, 1997, s. 46.

soch považovala za rýdzu absurditu. Každá norma mala preto predstavovať jemný záblesk Spravodlivosti, ktorá bola absolútna, Božská, a preto večná. Namiesto nedokonalaj a dočasnej povahy *iura propria* tak vtedajšia kánonistika smerovala k absolútnym a večným hodnotám nemenných právnych konceptov a pravidiel, ktoré dávali formu pevnému a nadčasovému systému hodnôt. Aj z toho dôvodu sa napokon malo za to, že každé porušenie práva je aj porušením Božského zriadenia a zásahom do prirodzenosti a usporiadania kozmu.⁴²

V právnickom kontexte netreba zabúdať ani na skutočnosť, že kánonické právo a Katolícka cirkev patrili k najdôležitejším faktorom pri recepcii rímskeho práva, a to najmä v období raného stredoveku.⁴³ Ani skúmanie jednotlivých etáp tohto procesu romanistami tak nie je možné bez poznania prameňov kánonického práva a zohľadňovania kánonickoprávnych reflexií a princípov. Právni historici majú zase možnosť analyzovať vplyvy kánonického práva na postupný rozvoj vtedajšieho (najmä feudálneho) práva, ako aj to, akým spôsobom dochádzalo k jeho zdokonaľovaniu. V tejto súvislosti je dôležité podotknúť, že vtedajšie svetské právo bolo v porovnaní s kánonickým právom oveľa menej systematické, menej integrované na úroveň svedomia, menej profesionálne a omnoho menej vedecké.

Keďže predmetné sekulárnoprávne normy prirodzene zohľadňovali normy, princípy a idey zachytené v prameňoch kánonického práva, netreba na ne zabúdať ani pri ich interpretácii. Takmer každý právnik toho obdobia (vrátane tých bez univerzitného vzdelania) mal totiž aspoň minimálne znalosti rímsko-kánonického práva a v ich kontexte pristupoval k aplikácii noriem. V myšlienkach uvedených dvoch právnych systémov musel uvažovať taktiež z dôvodu ich obsiahnutia všeobecne uznávanej terminológie právnej vedy.⁴⁴ Spisy kánonistov boli pre právnikov (ale napríklad tiež štátnikov a mnohých iných) inšpiratívne aj kvôli mnohým na tie časy novým ideám. Práve v nich tak môžeme nájsť stopy ranej histórie mnohopočetných moderných myšlienok týkajúcich sa korporátného práva, daňového práva,

⁴² Porov. BERMAN, Harold Joseph, *Law and Revolution. The Formation of the Western Legal Tradition*, London, 1983, s. 205.

⁴³ Bližšie k tejto problematike pozri BRUNDAGE, James A., *Medieval Canon Law*, London, 1995, s. 60; RITTNER, Emanuel, *Církevní právo katolické*, Praha, 1887, s. 41 a URFUS, Valentin, *Historické základy novodobého práva súkromného*, Praha, 2001, s. 70–72, 83 a 95.

⁴⁴ Bližšie k tejto problematike pozri BELLOMO, Manlio, *The Common Legal Past of Europe, 1000–1800*, Washington, 1995, s. 152.

alebo verejných financií a dokonca zárodky konceptov dôležitých pre konštitučný štát, myšlienku, že moc vlád musí byť definovaná právom, a koncepčné základy parlamentov a podobných zákonodarných zhromaždení.⁴⁵ Jasné reflexie teologicko-kánonických úvah nachádzame i pri zrode niektorých právnych odvetví, ktoré sa rozvinuli až v modernej dobe. Ako príklad môžeme v tomto kontexte uviesť pracovné právo, ktorého iniciátori, ako aj prví predstavitelia, sa inšpirovali staršími prameňmi, ako aj sociálnymi encyklikami Katolíckej cirkvi.⁴⁶

V súvislosti s informačnou hodnotou prameňov kánonického práva je potrebné osobitne spomenúť aj ich značné kazuistické ponímanie. Z toho dôvodu jednotlivé uznesenia všeobecných koncilov či pápežské dekretácie neobsahujú len samotné právne normy, ale tiež vysvetlenia dôvodov ich prijatia, v zmysle súčasných dôvodových správ interpretovaných v kontexte nadčasových hodnôt vyjadrených v kresťanskej náuke.

Keďže právny systém Katolíckej cirkvi sa rozvíjal na pozadí vedeckého rozvoja kánonického práva, súčasným bádateľom sa jeho skúmaním ponúka tiež možnosť sledovania histórie ľudského vzdelávania. Nielen teológia, ale i kánonické právo totiž rozvinuli a aplikovali viaceré nové vedecké metódy, na ktorých stálo vedecké poznávanie po celé stáročia.

V tomto ohľade možno spomenúť najmä scholastickú metódu, odvodenú predovšetkým z biblickej exegézy, ktorá našla svoju reflexiu aj v najslávnejšom kánonickoprávnom diele vo forme Graciánovho dekrétu (*Decretum Gratiani*, respektíve *Concordia discordantium canonum*).⁴⁷ Tá vychádzala z premisy, že celou vzdelanosťou prestupuje ako všeobecný princíp viera v nezrušiteľnú platnosť určitej pravdy, ktorú nie je potrebné dokazovať racionálne či empiricky, pričom jednotlivé

⁴⁵ Porov. BERMAN, Harold Joseph, *Law and Revolution. The Formation of the Western Legal Tradition*, London, 1983, s. 221n a HARTMANN, Wilfried, PENNINGTON, Kenneth (eds.), *The History of Medieval Canon Law in the Classical Period, 1140–1234. From Gratian to the Decretals of Pope Gregory IX. History of Medieval Canon Law*, Washington, 2008, s. 230.

⁴⁶ Bližšie k tejto problematike pozri SÍRZESZEWSKI, Czesław, *Katolícka nauka spoločna*, Lublin, 2003, s. 191–361; HÖFFNER, Joseph, *Kresťanská náuka o spoločnosti*, Trnava, 2007, s. 166–192 a PESCHKE, Karl-Heinz, *Kresťanská etika*, Praha, 2004, s. 553n. Jednou z oblastí, v ktorej Cirkev akceptovala odjakživa špeciálnu zodpovednosť, bolo napokon zmierňovanie chudoby a poskytovanie podpory pre znevýhodnených, respektíve tých, ktorí sa dostali z akýchkoľvek príčin do stavu núdze. Porov. BRUNDAGE, James A., *Medieval Canon Law*, London, 1995, s. 84 a 96.

⁴⁷ Bližšie k problematike zostavovania Graciánovho dekrétu pozri napríklad WINROTH, Anders, *The Making of Gratian's Decretum*, Cambridge, 2000.

vedecké otázky je potrebné preskúmavať uvádzaním argumentov *pro* a *contra*.⁴⁸ Na ilustráciu možno uviesť, že v období vrcholného stredoveku elita vzdelancov nepôsobila len v oblasti teológie, ale tiež kánonického práva, ktoré v niektorých obdobiach (konkrétne v 14. a 15. storočí) dokonca prevyšovalo v záujme o štúdium aj prvú spomenutú vedeckú disciplínu.⁴⁹ Predmetné metódy pritom neovládali len teológiu a kánonické právo, ale aplikovali sa tiež pri práci s rímskoprávnymi prameňmi, pričom rovnaká, prinajmenšom podobná bola situácia aj pri väčšine ďalších vedných odborov.⁵⁰

Vo významnej miere prispieva štúdiom kánonickoprávnych prameňov taktiež k pochopeniu fungovania ľudskej society, a to najmä z dôvodu dlhodober dominancie Katolíckej cirkvi na úkor štátu. Aj preto je ich poznanie užitočné i pre sociológov (ale aj politológov), ktorí sa zaujímajú o jednotlivé fázy vývoja ľudskej spoločnosti v celku i jednotlivostiach. Každá kánonickoprávna legislatívna inovácia v skúmaných obdobiach navyše poukazuje na najaktuálnejšie potreby spoločnosti v tej-ktorej fáze jej vývoja.

Okrem toho majú bádatelia možnosť zaujímavého pohľadu na fungovanie society postavenej na pravidlách Svätého Pisma a prísneho prepojenia (poväčšine až stotožnenia) práva a morálky s kresťanskou náukou. S ohľadom na sledovanie vlastných cieľov, ktoré sa nie raz prelínali so záujmami vládcov tohto sveta, musela Katolícka cirkev často hľadať spôsoby spolupráce s nimi. Práve tieto vzťahy potom vo viacerých obdobiach determinujúcim spôsobom predznamenávali celkový vývoj ľudskej spoločnosti, čo bolo *de facto* aktuálne od čias tzv. konštantínovského obratu (r. 313) až do neskorého novoveku. Vzťahy medzi Katolíckou cirkvou

⁴⁸ Porov. SOMERVILLE, Robert, BRASINGTON, Bruce C., *Prefaces to Canon Law Books in Latin Christianity, Selected Translations, 500–1245*, London, 1998, s. 172 a BRUNDAGE, James A., *The Medieval Origins of the Legal Profession: Canonists, Civilians, and Courts*, Chicago, 2008, s. 97 a 105.

⁴⁹ Blížšie k tejto problematike pozri BERMAN, Harold Joseph, *Law and Revolution. The Formation of the Western Legal Tradition*, London, 1983, s. 120 a TIERNEY, Brian, *Religion Law and the Growth of Constitutional Thought, 1150–1650*, Cambridge, 2008, s. 13. V nadväznosti na tento vývoj nie je prekvapujúce, že počas 15. a raného 16. storočia sa stávali biskupmi, kardinálmi, dokonca i pápežmi práve kánonisti. Zaujímavosťou zostáva, že ich dominanciu v Rímskej kúrii i diecéznych kúriách po celom kresťanskom Západe neohrozila ani protestantská reformácia. Porov. BRUNDAGE, James A., *The Medieval Origins of the Legal Profession: Canonists, Civilians, and Courts*, Chicago, 2008, s. 166.

⁵⁰ Porov. BERMAN, Harold Joseph, *Law and Revolution. The Formation of the Western Legal Tradition*, London, 1983, s. 103 a 123.

a štátom napokon zostávajú dôležitým predmetom politologických i sociologických úvah dodnes, pričom svoju prirodzenú reflexiu kontinuálne nachádzali aj v kánonickoprávnych prameňoch.

Z mnohých ďalších vedných odborov môžeme spomenúť ešte filológiu, keďže Katolícka cirkev zohrala jednu z najdôležitejších úloh pri zachovaní a kultivácii latinského jazyka. Tá totiž latinčinu prijala za autentický jazyk svojich prameňov prakticky od čias staroveku, pričom toto pravidlo nebolo formálne zmenené až do dnešných čias. Aj v prameňoch kánonického práva tak možno sledovať najstaršie formy latinského jazyka (vrátane reflexií latinčiny klasickej) až po v súčasnej neolatinistike najviac hodnotenú tzv. erazmovskú latinčinu.⁵¹ Jej vnímanie ako *lingua mortua* bolo navyše prekonávané práve prostredníctvom jej živého používania predstaviteľmi Katolíckej cirkvi. V prípade potrieb bolo navyše práve na nich, aby do latinského jazyka pridávali nové slová reflektujúce výrazy modernej spoločnosti, čo našlo svoju reflexiu aj v kánonickoprávnych prameňoch.⁵²

Záver

Ako je zrejmé z predchádzajúceho výkladu, každý kánonista by mal poznať pramene kánonického práva ako v rovine formálnej, tak aj materiálnej. Pochopenie prepojenia medzi formou a materiálou možno napokon označiť za jeden z najdôležitejších predpokladov pre získanie kvalít výborného právnika. Pre správne porozumenie platným normám a inštitútom je však potrebné pochopiť aj ich dejinný vývoj a spôsob, akým sa materiálne pramene práva dynamicky premietali do formálnych právnych prameňov. Každý skutok v prítomnosti je napokon prepojený s budúcnosťou takým istým spôsobom, ako je každé ľudské konanie prepojené so skúsenosťou, z ktorej získava „formu“, „mieru“ a zmysel pre perspektívu a rovnováhu. Aj preto treba každú normu interpretovať a vysvetľovať aj prostredníctvom

⁵¹ Porov. KUDRNOVSKÝ, Antonín, *Latinská mluvnice pro gymnasia, reálná i reformní reálná gymnasia*, Praha, 1947, s. 2 a ŠPAŇÁR, Július, HORECKÝ, Ján, *Latinská gramatika*, Bratislava, 1993, s. 6.

⁵² V tomto ohľade môžeme spomenúť napríklad ustanovenia kódexového práva vyjadrujúceho sa k masmédiám a pod. Porov. can. 772 § 2 a 831 § 2 CIC/1983. Dôležitosť kvality a štylisticky elegantne spracovaných právnych textov možno napokon ilustrovať skutočnosťou, že napríklad francúzsky spisovateľ Stendhal († 1842) používal Code civil k získaniu štylistických podnetov pre svoje literárne práce. Porov. URFUS, Valentin, *Historické základy novodobého práva súkromného*, Praha, 2001, s. 108.

odvolávania sa na okolnosti, ktoré ju priviedli k životu a sledom udalostí, ktoré ju ovplyvnili v čase. Bez správneho poznania uvedených skutočností nie je zároveň možné pochopiť ducha tohto výnimočného právneho systému.

Historický vývoj kánonického práva je pritom porovnateľný len s tisícročným vývojom rímskeho práva – od takmer legendárneho Zákona dvanástich tabúl v polovici 5. storočia pred Kristom, až do monumentálnej justiniánskej kodifikácie v prvej tretine 6. storočia po Kristovi.⁵³ V jeho prípade išlo navyše celý čas o právo živé a reálne odzrkadľujúce fungovanie vtedajšej spoločnosti, čoho dôkazom sú napríklad aj znalosti mnohých, častokrát veľmi zložitých teologicko-právnych konceptov Katolíckej cirkvi takmer všetkými členmi vtedajšej spoločnosti. Najmä z toho dôvodu by mali znalosti zachytené v prameňoch kánonického práva ovládať nielen kánonisti, ale tiež právni historici, všeobecní historici, sociológovia, politológovia atď.

Ako sme už naznačili, výnimočnosť právneho systému Katolíckej cirkvi spočíva tiež v reflektovaní kresťanskej morálky vychádzajúcej zo Svätého Písma, z čoho vyplýva nemožnosť odporovania noriem ľudského (rýdzo cirkevného) práva ktorejkoľvek norme prirodzeného alebo pozitívneho Božieho práva. Aj kvôli predmetným axiologickým základom zastáva kánonické právo vo vývoji európskej právnej kultúry a vzdelanosti celkom výnimočné postavenie. Spolu s rímskym právom navyše obsahuje základy moderného štátneho i medzinárodného práva. Európske (najmä kontinentálne) právo je tak ním v mnohom pozitívne ovplyvnené a v niektorých odvetviach (hlavne v práve manželskom a procesnom) je možné dokonca hovoriť o priamej recepcii. Rovnako i platné komunitárne právo Európskej únie je v nemalej miere vystavané na zásadách rímsko-kánonického práva, čo opäť len svedčí o spoločnom kresťanskom základe európskej kultúry.⁵⁴

Za najväčší prínos Katolíckej cirkvi a jej práva možno pritom označiť práve dlhodobé pretváranie noriem rímskeho práva i jednotlivých *iura propria* v duchu kresťanských hodnôt. Právo totiž nie je nikdy len faktom, ale tiež *ideou*, *konceptom a merítkom hodnôt*, na základe čoho sa musí vyznačovať aj istou intelektuálnou a morálnou dimenziou.

⁵³ Porov. HRDINA, Antonín, *Prameny ke studiu kanonického práva*, Plzeň, 2007, s. 9.

⁵⁴ Ak totiž kultúrou rozumieme zámerné zdokonaľovanie vonkajšieho sveta človekom, musí byť i právo jej neoddeliteľnou zložkou. Porov. BUŠEK, Vratislav, *Učebnice dějin práva církevního I*, Praha, 1946, s. 7.

Na záver je namieste zamyslieť sa nielen nad súčasnosťou, ale tiež budúcnosťou štúdia kánonickoprávnych prameňov. To totiž kladie vysoké nároky nielen na právnikov, ale tiež vedcov z iných vedných disciplín. Jedným z hlavných problémov je v tomto ohľade predovšetkým prevažujúca absencia znalostí latinského jazyka, ako aj základných kresťanských teologických konceptov, bez ktorých jednoducho nie je možné pochopiť fungovanie stredovekej, ale i novovekej spoločnosti.

Absencia týchto vedomostí potom poväčšine vedie k hodnoteniu minulosti optikou súčasnosti a z toho vyplývajúcim povrchným, neobjektívnym a nie raz i značne predpojatým záverom.

Resumé

Pramene práva možno označiť za jeden z najdôležitejších zdrojov informácií nielen pre právnikov, právnych historikov, ale i ostatných vedcov. Spoločenský vývoj totiž nereflektujú len v rovine právnej, keďže ich normy priamo a autoritatívne zasahujú do mnohých oblastí spoločenského života. Prijatie novej normy, zmena alebo zrušenie starej potom vedie k možnosti dedukcie aktuálnych potrieb v tej-ktorej etape vývoja danej society. Uvedené konštatovanie platí o to viac pre právny systém Katolíckej cirkvi, pretože kánonické právo ovplyvňovalo vývoj ľudstva po celé stáročia prakticky determinujúcim spôsobom. Súčasná veda, a to nielen veda právna, však z viacerých príčin (pováčšine subjektívneho charakteru) pri svojom bádani tieto vzácne informačné zdroje opomína. Hlavným cieľom článku je poukázať na dôležitosť prameňov kánonického práva a ich stálu aktuálnosť nielen pre kánonistov a právnych historikov, ale tiež bádateľov z iných vedných odborov.

Summary

The Significance of Study of the Sources of Canon Law for the Contemporary Science

The sources of law may be denoted to be one of the most important sources of information not only for lawyers, legal historians, but also other scientists. They do not reflect social development only in the legal sphere, since their norms directly and authoritatively affect many areas of social life. Passing of a new rule, its change or abrogation of the older one then leads to the eventuality of deduction of actual social needs in then period of the development of given society. This statement is all the more valid for the legal system of the Catholic Church, since canon law influenced the development of mankind for the whole centuries in determinative way. However, the contemporary science, not only legal, on the ground of several reasons (of subjective character typically) often neglects these precious sources of information while doing research activities. The main goal of the article is to point out the

importance of sources of canon law and their constant topicality not only for the canonists and legal historians, but even scientists from other scientific branches.

Kľúčové slová: kánonické právo, pramene práva, zdroj informácií, kánonistika, právna história, iné vedné odbory

Keywords: canon law, sources of law, source of information, canonistics, legal history, other scientific branches

Autor

Prof. doc. JUDr. Mgr. Vojtech Vladár, PhD. je riaditeľom Ústavu kánonického práva na Právnickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Vyštudoval právo na Právnickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave a klasické jazyky na Filozofickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave. Odborne sa venuje kánonickému právu, dejinám cirkevného práva, konfesnému právu, rímskemu právu a klasickej filológii.

Author

Professor JUDr. Mgr. Vojtech Vladár, PhD., is a director of the Institute of Canon Law of the Faculty of Law, Comenius University in Bratislava. He graduated from the Faculty of Law, Trnava University in Trnava (Slovakia) as well as in Classic Languages at the Faculty of Arts at the same university. He specialises in canon law, the history of church law, religion law, Roman law and classical philology.

prof. doc. JUDr. Mgr. Vojtech Vladár, PhD.

Univerzita Komenského v Bratislave

Právnická fakulta

Ústav kánonického práva

Šafárikovo námestie 6

810 02 Bratislava

e-mail: vojtech.vladar@flaw.uniba.sk

14. červenec 2023, návštěva z Polska v pražské kanceláři Společnosti pro církevní právo, zleva: P. prof. Mieczysław Róžański z Lodže, P. prof. Jiří Rajmund Tretera a dr hab. Piotr Szymaniec z Vratislavi.

14th July 2023, visit from Poland to the Prague office of the Church Law Society, from left: P. prof. Mieczysław Róžański from Lodze, P. prof. Jiří Rajmund Tretera and dr hab. Piotr Szymaniec from Wroclaw.

Snímek Zábaj Horák

Teologické aspekty novel Kodexu kanonického práva z roku 1983

Stanislav Příbyl

Po Druhém vatikánském koncilu (1962–1965) vyvstala potřeba nového Kodexu kanonického práva, který by propojil nově formulovanou ekleziologickou vizi koncilu se solidním právním základem dosud platného kodexu z roku 1917. Úspěšné provedení tohoto kroku mělo skýtat naději, že takto pojatý nový kodex bude představovat definitivní a neměnnou právní úpravu pro latinskou církev. Tak si to ostatně představoval již zákonodárce kodexu z roku 1917, který ovšem ve své době netušil, že přibližně padesát let po promulgaci tohoto kodexu překryjí jeho pevně strukturované dílo zásadní novely provedené na základě nauky a podnětů nového ekumenického koncilu a dojde tak nejprve k dílčím právním úpravám jednotlivých právních materiálů, jež budou derogovat obsáhlé části kodexu,¹ aby se posléze vytvořila nová komplexní kodexová kodifikace (CIC/1983)² a poté ještě obdobná kodifikace, určená pro katolické východní církve (CCEO),³ která zruší torzo projektu komplexní úpravy společného práva těchto církví, rozpracované ještě za Pia XII.⁴

¹ Komplexní přehled tohoto pokoncilního práva viz LISTL, Joseph, MÜLLER, Hubert, SCHMITZ, Heribert, *Grundriß des nachkonziliaren Kirchenrechts*, Regensburg, 1980.

² *Codex iuris canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, in: *Acta Apostolicae Sedis* 75, Pars II (1983), s. 1–317.

³ *Codex canonum Ecclesiarum Orientalium auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, in: *Acta Apostolicae Sedis* 82 (1990), s. 1033–1363.

⁴ Z plánovaného projektu *Codex Iuris Canonici Orientalis* došlo k vydání motu proprio *Crebrae allatae sunt* (in: *Acta Apostolicae Sedis* 41 (1949), s. 89–119), motu proprio *Sollicitudinem nostram* (in: *Acta Apostolicae Sedis* 42 (1950), s. 5–120), motu proprio *Postquam in apostolicis litteris* (in: *Acta Apostolicae Sedis* 44 (1952), s. 65–152) a motu proprio *Cleri sanctitati* (in: *Acta Apostolicae Sedis* 49 (1957), s. 433–603).

1. Novela papeže Jana Pavla II.

Také v případě kodexu latinské církve z roku 1983 se však ukázalo, že sebelépe připravená právní úprava nepředstavuje jednou provždy neměnný „psaný rozum“ (*ratio scripta*), jak si to představovali o svých impozantních dílech velcí kodifikátoři v oblasti civilního práva. Patnáct let po promulgaci kodexu latinské církve a osm let po promulgaci Kodexu kánonů východních církví vyvstala první potřeba novelizace kodexového práva. Tento zásah formou přímé novely je obsažen v apoštolském listu Jana Pavla II. daném motu proprio, nazvaném *Ad tuendam fidem*, který byl vydán roku 1998.⁵ I když je pod motu proprio podepsán tehdejší papež Jan Pavel II., tedy sám zákonodárce kodexu z roku 1983, na textu „předkládací zprávy“ je zjevně patrný myšlenkový záběr tehdejšího prefekta Kongregace pro nauku víry Josepha Ratzingera, budoucího papeže Benedikta XVI. Svědčí to o tehdeším Ratzingerově jedinečném vlivu na výkon magisteria polského papeže.

Apoštolský list je určen „k ochraně víry katolické církve proti omylům objevujícím se u některých křesťanů, především u těch, kteří se věnují studiu teologických disciplín“. S tímto problémem se Ratzinger jako prefekt vatikánské naukové kongregace setkával stále znovu při řízeních s teology, kteří veřejně zpochybňovali či odmítali jednotlivé prvky církevní doktríny. Ratzinger také již pozitivně osvětlil úlohu teologů v církvi a meze jejich bádání v instrukci Kongregace pro nauku víry *Donum veritatis* z roku 1990.⁶ Tím také došlo k významnému kroku při konkretizaci svobody teologického bádání, zaručené kodexovým právem: „Kdo se věnují posvátným vědám, mají náležitou svobodu k bádání a k rozumnému vyjádření svého mínění v oblastech, v nichž jsou odborníky, při zachování náležitě poslušnosti vůči učitelskému úřadu církve.“⁷ K potřebě vydat novelu kodexu také výrazně přispěl text Vyznání víry a přísahy při přejímání církevních úřadů, který Ratzingerem vedená kongregace vydala roku 1989.⁸

Uvedené vyznání víry má trojčlennou strukturu, přičemž v první části se hovoří o dogmaticky zakotvených pravdách, které církevní magisterium předkládá jako

⁵ In: *Acta Apostolicae Sedis* 90 (1998), s. 457–461; český překlad in: *Revue církevního práva* č. 10–2/1998, s. 124–127.

⁶ In: *Acta Apostolicae Sedis* 82 (1990), s. 1475–1509; český překlad: *Instrukce ‚Donum veritatis‘ o církevním povolání teologa*, Olomouc, 1999.

⁷ CIC/1983, kán. 218; srov. CCEO, kán. 21.

⁸ In: *Acta Apostolicae Sedis* 81 (1989), s. 105.

„od Boha zjevenou nauku“. Tuto pro katolické věřící závaznou nauku reflektuje Kodex kanonického práva v kán. 750: „Vírou božskou a katolickou (*fide divina et catholica*) je nutno věřit vše, co je obsaženo v psaném nebo tradicí sděleném Božím slově, jediném pokladu víry (*fidei deposito*), církvi svěřeném, a co je zároveň předkládáno jako Bohem zjevené buď slavnostním učitelským úřadem církve nebo jejím řádným a obecným učitelským úřadem; toto se projevuje společným přijetím křesťany pod vedením posvátného učitelského úřadu; proto jsou všichni povinni varovat se každého učení, které je s ním v rozporu.“ Tvrdošíjně popírání nebo pochybování o takovýchto pravdách víry označuje samotný kodex jako *herezi* (blud)⁹ a hrozí za ně trestní sankce samočinné exkomunikace.¹⁰ Rovněž třetí úsek vyznání víry byl již před novelizací pokryt příslušným ustanovením původního znění kodexu. Jedná se o nauku, kterou učitelský úřad předkládá jako *magisterium authenticum*, tedy konstantně hláсанou nauku, která od věřících vyžaduje „poslušnost rozumu a vůle z (ctnosti) nábožnosti (*religiosum obsequium*), ne však souhlas víry (*assensus fidei*)“.¹¹

Druhý úsek vyznání víry však dosavadní znění Kodexu kanonického práva nikterak nereflektovalo. Jedná se o nauku, která je prohlášena učitelským úřadem církve jakožto definitivní, avšak nejedná se o dogma, jehož popíráním dochází k herezi. Samo motu proprio vyjadřuje charakteristický rys takových nauk: „Tento úsek vyznání víry je velmi důležitý, protože jsou tu obsaženy pravdy nutně spojené s božským zjevením. Tyto pravdy, které ve zkoumání katolického učení jsou vyjádřením partikulární inspirace Ducha Svatého projevující se v hlubším církevním uchopení některé pravdy z oblasti víry či mravů, ať už na základě historických souvislostí, nebo na základě logického vyvozování.“¹² Proto přímá novela kodexu *Ad tuendam fidem*, jediná kterou vydal sám jeho zákonodárce Jan Pavel II., doplňuje druhý paragraf kánonu 750: „Pevně je také třeba přijímat a vyznávat (*amplectenda ac retinenda sunt*) vcelku i v jednotlivostech veškerou nauku o víře a mravech, kterou církev svým učitelským úřadem definitivně vyhlásila (*definitive proponuntur*), tedy to, co je třeba k náležitému uchování a věrnému vysvětlení

⁹ CIC/1983, kán. 751; srov. CCEO, kán. 598.

¹⁰ Srov. CIC/1983, kán. 1364 § 1; srov. CCEO kán. 1436 § 1, kde je jako trest uvedena tzv. velká exkomunikace. Kanonické právo východních církví totiž nezná tresty *latae sententiae*.

¹¹ Srov. CIC/1983, kán. 752; srov. CCEO, kán. 599.

¹² In: *Revue církevního práva* č. 10–2/1998, s. 126.

pokladu víry; proto se neshoduje s naukou katolické církve ten, kdo odmítá definitivní vyhlášení tohoto charakteru.¹³

Metodologicky přesná manualistická dogmatika rozlišuje jednotlivé stupně teologické jistoty. Zatímco samotnému dogmatu náleží stupeň „božské víry“ (*fides divina*) nebo v případě jeho výslovného prohlášení také stupeň „katolické víry“ (*fides [divina et] catholica*), tyto v kodexové normě nově reflektované pravdy se opírají o nižší stupně jistoty, nejpravděpodobněji by se v takových případech jednalo o víru církevní (*fides ecclesiastica*) nebo výrok blízký víře (*sententia fidei proxima*). Nejednalo by se však již o větu „týkající se víry“ (*sententia ad fidem pertinens*) neboli „teologicky jistou“ (*theologice certa*), protože zde již schází definitivnost církevního vyjádření.¹⁴

Sankce za popírání definitivních nauk ve znění komplexní novely Kodexu kanonického práva, apoštolské konstituce papeže Františka *Pascite gregem Dei*,¹⁵ je stanovena v kán. 1365: „Kdo [...] učí nauce odsouzené papežem nebo ekumenickým koncilem nebo tvrdošijně odmítá nauku, o níž pojednává kán. 750 § 2 nebo kán. 752, a neupustí od toho po napomenutí Apoštolským stolcem nebo ordinářem, bude potrestán nápravným trestem (cenzurou) a zbavením úřadu; k těmto trestům lze připojit další tresty uvedené v kán. 1336 § 2 až 4.“¹⁶ Zatímco sankce zbavení úřadu je obligatorní, ostatní sankce jsou stanoveny v podobě relativně určitě: cenzurou může být exkomunikace, interdikt nebo suspenze. Přídatné pořádkové tresty, jimiž zákonodárce rovněž hrozí, představují různé podoby příkazů, zákazů a zbavení. Chybí zde však nejpřísnější z nich, totiž propuštění z klerického stavu.¹⁷

Původní znění skutkové podstaty, dané samotným motu proprio Jana Pavla II. *Ad tuendam fidem*, bylo obsaženo v novelizovaném kán. 1371: „Spravedlivým trestem bude potrestán (*iusta poena puniatur*): kdo, kromě případu, o němž v kán. 1364, § 1, učí nauce odsouzené papežem nebo obecným sněmem, nebo

¹³ Srov. CIC/1983, kán. 750 § 2 a CCEO, kán. 598 § 2.

¹⁴ „*Sententia ad fidem pertinens* neboli *theologice certa* vyjadřuje nauky, o nichž se církevní učitelství úřad ještě s konečnou závazností nevyjádřil, avšak jejich oprávněnost lze dovodit z vnitřní souvislosti nauky o Božím Zjevení (teologické konkluze).“ In: OTT, Ludwig, *Grundriss der Dogmatik*, Bonn, 2005, s. 35.

¹⁵ In: *Acta České biskupské konference 16/2021*, s. 302–347.

¹⁶ CIC/1983 ve znění apoštolské konstituce *Pascite gregem Dei*, kán. 1365.

¹⁷ CIC/1983, kán. 1336 § 5.

nauku, o níž v kán. 750 § 2 nebo v kán. 752, tvrdošijně odmítá a neodvolá po napomenutí Apoštolským stolcem nebo ordinářem.“ Zde byla stanovena pouze neurčitá sankce a tak tomu bylo i podle Kodexu kánonů východních církví, jehož se novela trestního práva latinské církve *Pascite gregem Dei* netýká.¹⁸ Zcela aktuální novela trestního práva, určená pro katolické východní církve, nadále používá beze změny formulaci motu proprio *Ad tuendam fidem* o pouhém uložení „vhodného trestu“ (*congrua poena*).¹⁹

Pro úplnost lze ještě uvést obdobnou skutkovou podstatu v Kodexu kanonického práva z roku 1917: „Kdo zarputile, buď veřejně, buď soukromě, vyučuje nauce nebo obhajuje nauku, která sice byla zavržena Apoštolským Stolicem nebo generálním církevním sněmem, ale ne jako výslovně bludařská budiž vyloučen z přísluhy hlásat slovo Boží a zpovídat a z jakékoliv učitelské služby, s výhradou jiných trestů, jež případně stanoví nález o zavržení nebo jež ordinář, po napomenutí, uzná za nutné k nápravě pohoršení.“²⁰ Tehdejší zákonodárce počítal s tím, že to budou samy dekrety a další církevní dokumenty, které budou stanovovat postih za hlásání v nich uvedených zavržených nauk; trestní norma kodexu tak nabyla především odkazující charakter a subsidiárně počítala s potřebou aktivních zásahů ordináře.

1.1 Pokusy o svěcení žen

Významným podnětem k potřebě legislativně zakotvit novelou Kodexu kanonického práva Jana Pavla II. trestní sankci popírání definitivně zakotvených pravd byly neustále sílící pokusy o propagaci a prosazování kněžského svěcení žen. Definitivnost nauky o nepřipustnosti takového „svěcení“, odůvodněné již v době pontifikátu Pavla VI. v deklaraci Kongregace pro nauku víry *Inter insigniores*,²¹ stvrdil Jan Pavel II. svým apoštolským listem *Ordinatio sacerdotalis* z roku 1994: „Proto, aby se odstranily veškeré pochybnosti v takto významné záležitosti, která se dotýká samotného božského zřízení církve, moci mé služby posilovat bratry

¹⁸ CCEO, kán. 1436 § 2.

¹⁹ Motu proprio *Vocare peccatores*, čl. 11. Tato novela byla publikována 5. 4. 2023 v deníku *L'Osservatore Romano*. V účinnost vstoupila 29. 6. 2023 a její publikace v oficiálním věstníku *Acta Apostolicae Sedis* se teprve očekává.

²⁰ CIC/1917, kán. 2317.

²¹ Deklarace *Inter insigniores*, in: *Acta Apostolicae Sedis* 69 (1977), s. 98–116.

(srov. Lk 22,32) prohlašuji, že církev neobdržela žádné pověření, aby udílela kněžské svěcení ženám, a toto rozhodnutí musí být definitivně přijímáno všemi věřícími církvě.⁴²²

Na skutečné pokusy o svěcení žen odpověděla církev nejprve roku 2007 samostatným zákonem, uvádějícím skutkovou podstatu tohoto trestného činu,²³ zatímco do Kodexu kanonického práva pronikla tatáž skutková podstata až skrze apoštolskou konstituci *Pascite gregem Dei*: „Ten, kdo se pokusí udělit svátost svěcení ženě, jakož i žena, která se pokusila přijmout svátost svěcení, upadnou do trestu samočinné exkomunikace vyhrazené Apoštolskému stolci; klerik (duchovní) může být kromě toho potrestán propuštěním z klerického (duchovenského) stavu.“²⁴

1.2 Ochrana nevinného života

Mezi definitivní hlásané pravdy jistě patří také ty, které se týkají morálních principů. Samotný pontifikát Jana Pavla II. byl výrazně zaměřen na ochranu nevinného života, zejména nenarozeného. V encyklice *Evangelium vitae* o životě, který je nedotknutelné dobro,²⁵ papež uvádí: „Proto my s autoritou, kterou Kristus přenesl na Petra a jeho nástupce, ve spojení s biskupy církve katolické, *potvrzujeme, že přímé a úmyslné zabití nevinného člověka je vždy aktem zcela nemorálním*. Toto učení, jehož kořeny tkví až v onom nepsaném zákoně, který může ve světle vlastního rozumu každý člověk najít ve svém srdci (srov. Řím 2,14–15), je dále potvrzeno učením Písma svatého, doporučeno církevní tradicí a všeobecně rozšířeno řádným učitelským úřadem církve.“²⁶ Slavnostní ráz této formulace (včetně přechodu do dikce „majestátního plurálu“) svědčí o faktickém vyhlášení neměnného a definitivního učení církve, jehož první konkrétní stopy nacházíme již v starokřesťanském spisu *Didaché*.²⁷

²² IOHANNES PAULUS II, *Epistola apostolica De sacerdotali ordinatione viris tantum servanda*, in: *Acta Apostolicae Sedis* 86 (1994), s. 548.

²³ Obecný dekret Kongregace pro nauku víry, vymezující skutkovou podstatu pokusu o svátostné svěcení ženy, in: *Acta Apostolicae Sedis* 100 (2008), s. 403.

²⁴ CIC/1983 ve znění apoštolské konstituce *Pascite gregem Dei*, kán. 1379 § 3.

²⁵ In: *Acta Apostolicae Sedis* 87 (1995), s. 401–522.

²⁶ *Evangelium vitae* 57,4.

²⁷ Did 2,2: „Nebudeš provádět potrat a nezabiješ novorozence.“ – in: VARCL, Ladislav, DRÁPAL, Dan, SOKOL, Jan, *Spisy apoštolských otců*, Praha, 2004, s. 16.

Je zřejmé, že na rozdíl od otázky kněžského svěcení žen nepředstavuje hlásání tohoto typu morálních principů pouze vnitrocírkevní záležitost. Církev se zde obrací na všechny, neboť jí „vždy a všude přísluší hlásat mravní zásady včetně těch, které se týkají společenského pořádku, a také posuzovat kteroukoliv lidskou záležitost, pokud to vyžadují základní práva lidské osobnosti nebo spása duší“.²⁸ Janu Pavlu II. však bylo zřejmé, že senzibilita ohledně nedotknutelnosti nevinného života ve společnosti výrazně upadá: „Vzhledem k tomu, že ve vědomí jednotlivce i společnosti postupně slábne smysl pro skutečnost, že každé přímé zničení života nevinné lidské bytosti, zvláště na jeho začátku a konci, je absolutně a zásadně morálně nepřípustné, učitelský úřad církve znásobil svá vystoupení na obranu posvátnosti a nedotknutelnosti lidského života.“²⁹

Zatímco však na širokou necírkevní veřejnost se katolická církev může obracet naléhavými výzvami, kanonická disciplína postihuje pouze členy církve. Trestní skutková podstata potratu je v Kodexu kanonického práva zařazena mezi delikty „proti lidskému životu, lidské důstojnosti a svobodě“: „Kdo se podílí na dokonáném potratu, upadá do samočinné exkomunikace.“³⁰ Základy trestní odpovědnosti jsou ovšem v kanonickém právu v mnohém odlišné od trestního práva států, kde platí zásada „neznalost zákona neomlouvá“ (*ignorantia legis non excusat*). Podle kanonického trestního práva naopak platí, že trestu nepodléhá ten, kdo „bez vlastní viny nevěděl, že porušuje zákon nebo příkaz“.³¹ Přitom skutková podstata potratu patří mezi ty vzácnější případy v kanonickém trestním právu, kdy typickým pachatelem není klerik, u něhož se alespoň rámcová znalost kanonických sankcí předpokládá, nýbrž laik, u něhož tomu tak s naprostou většinou není.

Tím se také problém nejčastěji přenáší do vnitřního svátostného fóra, tedy do sféry svátosti smíření, v níž může kanonický trest prominout zpovědník vybavený pravomocí odpouštět těžce hříšný skutek dokonáného potratu, včetně s ním spjatého trestu exkomunikace *latae sententiae*. Navíc jsou zde ještě další okolnosti, které mohou spolupůsobit tak, že se konkrétní čin nebude subsumovat pod skutkovou podstatu dokonáného potratu: „Zájem církve se nesoustředí na trestání těhotné ženy, nýbrž na ochranu nenarozeného života. To se zřetelně projevuje například

²⁸ Srov. CIC/1983, kán. 747 § 2.

²⁹ *Evangelium vitae* 57,3.

³⁰ CIC/1983, kán. 1397 § 2.

³¹ Srov. CIC/1983, kán. 1323, 2°.

tím, že neplnoletá žena nepodléhá hrozbě trestu exkomunikace, a rovněž tak i žena, která se dopouští potratu pouze na nátlak druhých osob. Exkomunikaci si naopak může přivodit sám otec dítěte, který nutil ženu k potratu.⁴³²

2. Novela papeže Benedikta XVI.

Jestliže Jan Pavel II. vydal jedinou přímou novelu Kodexu kanonického práva, platí to obdobně i pro jeho nástupce v papežském úřadu, Benedikta XVI.

2.1 Jáhenství

Jeho novela *Omnium in mentem* z roku 2009, vydaná rovněž jako papežské motu proprio,³³ řeší dvě rozdílné problematiky, totiž upřesnění specifického charakteru jáhenského stupně svěcení a otázku formálního odpadu od katolické církve. Co se týče otázky jáhenství, je třeba přiznat, že ta vykazuje mnohé nejednoznačnosti již od samého počátku církve a dodnes není zcela uspokojivě vysvětlena. Tradičně se má za to, že služba svátostné diakonie v dějinách církve počíná působením sedmi vybraných služebníků církve, jak o nich píše Lukáš ve Skutcích apoštolů: „Bratří, vyberte si proto mezi sebou sedm mužů, o nichž se ví, že jsou plni Ducha a moudrosti, a pověřme je touto službou.“³⁴ Uvedení služebníci zde však nejsou označeni jako jáhnové (diákoní) a v průběhu dalšího Lukášova líčení se původně určenému úkolu „služby stolů“ ani nevěnují. Místo charitativní práce jsou oddáni spíše zvěstovatelskému dílu,³⁵ jako tomu je již v Štěpánově případě,³⁶ přičemž jejich zvěstování Krista dokonce ústí do udílení křtu, jak je tomu v případě jáhna Filipa.³⁷ Charitativní „službu stolům“ pak počátkem druhého křesťanského století

³² DEMEL, Sabine, *Handbuch Kirchenrecht. Grundbegriffe für Studium und Praxis*, Freiburg im Breisgau, 2010, s. 34.

³³ In: *Acta Apostolicae Sedis* 102 (2010), s. 8–10; in: *Acta České biskupské konference 5/2010*, s. 13–17.

³⁴ Sk 6,3. Služba je zde označena jako *chreia*, nikoli *diakonia*.

³⁵ „Lze je považovat za ‚biskupy‘, ale je možné v nich spatřovat spíše helénistickou protiváhu Dvanácti. Jejich autoritou sice neotřáslí, ale šíření křesťanství mocně podpořili, neboť se v Ježíšově duchu obraceli proti chrámu, započali misii u Samařanů a jejich stoupenci pak misii u pohanů.“ In: HARNACK, Adolf, *Entstehung und Entwicklung der Kirchenverfassung und des Kirchenrechts in den zwei ersten Jahrhunderten. Urchristentum und Katholizismus*, Darmstadt, 1980, s. 23.

³⁶ Srov. Sk 6,8–53.

³⁷ Srov. Sk 8,26–40.

jáhnům přímo zapovídá biskup Ignác z Antiochie: „Neboť nejsou diakony jídla a pití, ale diakony církve Boží.“³⁸

Druhý vatikánský koncil si ve své věroučné konstituci o církvi *Lumen gentium* vypůjčil starokřesťanskou formuli, podle které se na jáhny vkládají ruce „nikoli ke kněžství, nýbrž ke službě“.³⁹ Sama tato koncilní konstituce rovněž vyslala signál pro budoucí znovuzavedení diakonátu jako samostatné trvalé služby: „Se souhlasem římského biskupa se může toto jáhenství udělit mužům zralejšího věku, a to i žijícím v manželství, a také schopným mladým mužům, pro které však musí zůstat v platnosti zákon celibátu.“⁴⁰ Tím, že Pavel VI. pak trvalý diakonát skutečně zavedl,⁴¹ stalo se jáhenství v latinské církvi podstatně „viditelnější“ než doposud, avšak tím naléhavěji vyvstaly otázky kompetencí jáhnů a zvláštnosti svátostného charakteru jejich svěcení.

Úkol objasnit důkladněji celou problematiku si předsevzala Mezinárodní teologická komise ve svém dokumentu z roku 2002 nazvaném „Diakonát, vývoj a perspektivy“.⁴² Komise sepsala a vydala svůj dokument v době, kdy ještě platilo původní znění Kodexu kanonického práva, podle něhož biskup, kněz i jáhen jsou určeni k tomu, aby „každý podle svého stupně, v osobě Krista – Hlavy vykonávali úřad učit, posvěcovat a vést“.⁴³ To vzbuzovalo v komisi jisté rozpaky: „Lze teologicky odůvodnit to, že diakon, byť na příslušném stupni, skutečně vykonává ‚úřad učit, posvěcovat a vést‘, *in persona Christi*‘ jako biskup a presbyter? Neznamená jednání ‚*in persona Christi*‘ něco specifického a výlučného, co přísluší pouze tomu, kdo přijal svátostné svěcení a s tím spojenou moc ‚zpřítomňovat tělo a krev Krista‘, tedy konsekrovat eucharistii, což v žádném případě nepřísluší diakonovi? Máme rozumět výrazu ‚*in persona Christi*‘ použitému v CIC v širším slova smyslu, aby se dal aplikovat také na funkce vykonávané diakonem? Jak ale potom máme rozumět koncilnímu výroku, podle něhož se na diakony vkládají ruce ‚nikoli ke kněžství, nýbrž ke službě‘?“⁴⁴

³⁸ IgnTral 2,3b – in: VARCL, Ladislav, DRÁPAL, Dan, SOKOL, Jan, *Spisy apoštolských otců...*, s. 126.

³⁹ *Lumen gentium* 29,1.

⁴⁰ *Lumen gentium* 29,2.

⁴¹ Motu proprio *Ad pascendum*, in: *Acta Apostolicae Sedis* 64 (1972), s. 534–540.

⁴² MEZINÁRODNÍ TEOLOGICKÁ KOMISE, *Diakonát, vývoj a perspektivy*, Praha, 2008.

⁴³ Srov. CIC/1983, kán. 1008 původního znění.

⁴⁴ *Diakonát, vývoj a perspektivy...*, s. 59.

Je zřejmé, že tyto a další podobné pochybnosti ohledně vhodnosti použití formule „in persona Christi“ v Kodexu kanonického práva byly oprávněné, proto není divu, že v „důvodové zprávě“ k apoštolskému listu *Omnium in mentem* z roku 2009 papež Benedikt XVI. uvedl: „[...] v kán. 1008 a 1009 *Kodexu kanonického práva*, pojednávajícím o svátosti svěcení, se potvrzuje a podtrhuje esenciální rozlišení mezi všeobecným kněžstvím věřících a služebným kněžstvím a zároveň se poukazuje na rozdíl mezi biskupským, kněžským a jáhenským stupněm této svátosti. Poté, co po vyslechnutí mínění otců Kongregace pro nauku víry se můj ctihodný předchůdce Jan Pavel II. rozhodl upravit text č. 1581 *Katechismu katolické církve* tak, aby byla ohledně jáhnů vhodněji zohledněna nauka obsažená ve věroučné konstituci II. vatikánského koncilu *Lumen gentium* (č. 29), i já mám za to, že se musí zdokonalit text kanonické normy pojednávající o téže skutečnosti.“⁴⁵

Nově dodaný třetí paragraf kán. 1009 Kodexu kanonického práva zní proto podle novely *Omnium in mentem* takto: „Ti, kdo byli vysvěceni na biskupa nebo kněze, přijímají poslání a moc jednat v osobě Krista – Hlavy (*missionem et facultatem agendi in persona Christi Capitis accipiunt*), jáhni naproti tomu přijímají moc sloužit Božímu lidu ve službě liturgie, slova a skutků lásky (*vim populo Dei serviendi in diaconia liturgiae, verbi et caritatis*).“ Nový text kánonu 1008 pak výstižně rozvíjí „ústavněprávní“ kánon 207 kodexu o základním dělení všech katolických křesťanů na dvě skupiny, totiž posvátné služebníky – kleriky (duchovní), a ty, kteří kleriky nejsou, tedy laiky: „Svátostí svěcení se z Božího ustanovení někteří věřící, označení nezrušitelným znamením, stávají posvátnými služebníky, kteří jsou zasvěceni a určeni, aby, každý podle svého stupně, z nového a specifického důvodu sloužili Božímu lidu.“ Takto formulovaná programová právní norma také velmi výstižně ilustruje formulaci koncilní konstituce *Lumen gentium* o tom, že „všeobecné kněžství věřících a kněžství služebné čili hierarchické se od sebe liší podstatně a ne pouze stupněm“.⁴⁶

2.2 Manželské právo

Novela *Omnium in mentem* zasáhla také do kanonického manželského práva, protože zrušila formální odpad od církve jakožto právní skutečnost, na jejímž základě nejsou osoby, které od církve odpadly, vázány předpisy o kanonické

⁴⁵ In: *Acta Apostolicae Sedis* 102 (2010), s. 8–10.

⁴⁶ Srov. *Lumen gentium* 10,2.

formě, požadavku dispenze od překážky různosti náboženství (*disparitas cultus*) a požadavku dovození (licence) smíšeného manželství.⁴⁷ Původní snaha zákonodárce vyhnout se touto cestou neplatnosti manželství od církve odpadlých osob však přivodila ještě více problémů, než původně chtěla vyřešit. Papež Benedikt je shrnuje slovy: „Zkušenost uplynulých let však naproti tomu ukazuje, že toto nové zákonné ustanovení způsobilo nemalé pastorační problémy. Především se ukázalo jako obtížné v jednotlivých případech prokázat existenci a posoudit praktickou strukturu onoho *actus formalis defectionis ab Ecclesia* s ohledem na jeho teologickou podstatu i kanonické aspekty. Z toho pramenily mnohé potíže jak v pastorační službě, tak v soudní praxi. Dokonce se zdálo, že z této legislativy – alespoň nepřímou – povstávalo určité usnadnění odpadu od víry, ba takřka popud k němu v regionech, kde je malý počet katolických věřících nebo kde platí nespravedlivé zákony týkající se manželství, zavádějící nespravedlivou diskriminaci mezi občany z náboženských důvodů. Nadto se komplikoval návrat těchto pokřtěných, pokud chtěli po rozvratu předchozího manželství uzavřít nové kanonické manželství. Nakonec – aniž uvádíme ještě další důvody – nemálo takových manželství se pro církve stávalo *de facto* takzvaným klandestinním manželstvím.“⁴⁸

Papeže Benedikta se v této souvislosti jistě osobně dotýkala zkušenost z jeho rodného Německa, totiž problematika povinné církevní daně a stále čtenějších odchodů plátců této daně z církve (*Kirchenaustritte*), jejichž hlavním motivem většinou není manifestovat odvrát od víry, nýbrž neochota přispívat církvi placením církevní daně (*Kirchensteuer*). Tím se také nastolila eklesiologická otázka, zda je členství v církvi především členstvím v korporaci obdobné občanským spolkům, nebo zdali jde prvotně o příslušnost k Božimu lidu a o včlenění do Kristova mystického Těla, založené svátostí křtu.⁴⁹ Pro spolkový život je totiž většinou příznačné povinné placení členských příspěvků, pokud spolek rozhodne, že členové mají touto formou vyjadřovat svou spolupráci na společném díle.⁵⁰ Na této mentalitě členství ve spolku je pak založena nárokovost církevních úkonů v církvi v Německu. Kdo je zatížen daňovou povinností ve prospěch církve a není nadále

⁴⁷ Srov. kán. 1117, kán. 1086 a kán. 1124 původního znění CIC/1983.

⁴⁸ *Acta České biskupské konference 5/2010*, s. 16.

⁴⁹ Srov. CIC/1983, kán. 204; CCEO, kán. 7.

⁵⁰ Viz např. zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, § 235 a § 238.

ochoten ji plnit, nemá pak právo na církevní svátostné a další úkony, na něž by jinak z kanonického práva samotné církve jakožto pokřtěný nárok měl. Mezi kanonisty i samotnými biskupskými konferencemi ovšem dlouhodobě panovala nejednota v interpretaci klauzule kodexu o formálním odpadu od církve,⁵¹ kterou nakonec vyřešilo až její odstranění samotným německým papežem Benediktem XVI. v novele *Omnium in mentem*.

3. Novely papeže Františka

Zatímco papežové Jan Pavel II. a Benedikt XVI. projevovali v záležitosti novelizování Kodexu kanonického práva nápadnou zdrženlivost, pontifikát papeže Františka přinesl zásadní obrat a kodex se již mezitím dočkal četných novel, z nichž u některých se na první pohled jedná o drobnosti, které představují spíše určité signály, avšak jiné novely jsou skutečně průlomové.

3.1 Reforma manželského práva procesního

Svým významem klíčová je novela procesního manželského práva z roku 2015, obsažená v apoštolském listu *Mitis iudex Dominus Iesus*,⁵² a její obdoba pro katolické východní církve v listu *Mitis et misericors Iesus*.⁵³ Je zřejmé, že účelem novel vydaných v návaznosti na předchozí biskupskou synodu o rodině bylo především zjednodušení, urychlení a zpřehlednění manželských soudních procesů, takže cíl novelizací byl především pastorální a praktický. Přesto jsou v úvodu *Mitis iudex Dominus Iesus* vylíčeny také dogmatické základy, o které se církevněprávní úprava opírá. Je to především pravomoc papeže jakožto nositele moci svazovat a rozvazovat, která však zároveň posiluje vlastní pravomoci biskupů. Zde se papež odvolává na nauku Druhého vatikánského koncilu,⁵⁴ Tomuto zvýraznění úlohy

⁵¹ „Především italská kanonická komunita poukazuje na potřebnou jednoznačnost vyjádření projevu vůle, aby se tak mohlo jednat skutečně o *actus formalis defectiois*. Chybějící jednoznačnost úmyslu, který se projevuje při německém vystoupení z korporace na vnějším fóru, je argumentem proti uskutečnění formálního úkonu odpadu, neboť se jedná o vystoupení z korporace, uskutečněné před státní mocí.“ In: LÖFFLER, René, *Unbestraft aus der Kirche austreten? Der staatliche Kirchenaustritt in kanonischer Sicht*, Würzburg, 2007, s. 253.

⁵² In: *Acta Apostolicae Sedis* 107 (2015), s. 958–967; in: *Acta České biskupské konference* 13/2018, s. 88–110.

⁵³ In: *Acta Apostolicae Sedis* 107 (2015), s. 946–954; in: *Acta České biskupské konference* 13/2018, s. 111–132.

⁵⁴ *Lumen gentium* 27; srov. CIC/1983, kán. 333 § 1; CCEO kán. 45 § 1.

biskupů a jejich soudní moci pak také odpovídá zavedení zkrácených řízení před samotným biskupem (*ipse episcopus iudex*),⁵⁵ jehož realizaci se ovšem přirozeně kladou nemalé praktické překážky.⁵⁶ Od Pavla VI. pak papež František přejímá vizi, že samotná církev působí na základě „božského úradku Trojice“, a proto „veškeré její instituce, které se mají stále zdokonalovat, musí směřovat k předávání božské milosti a stálému rozvíjení dobra věřících podle jejich vlastních darů a poslání, jako i k bytostnému cíli církve.“⁵⁷

Papež se navíc dovolává mateřských rysů církve: „Snahu o reformu inspirovalo nesmírné množství věřících, kteří jsou ve své snaze získat orientaci pro své svědomí často brzděni fyzickou či morální vzdáleností právních struktur církve. Láska a milosrdenství si proto žádají, aby sama církev jako matka přišla blíže ke svým dětem, které se často od ní cítí odloučené.“⁵⁸ Užití antropomorfní formulace o „strukturách“ soudnictví však vykazuje přílišné zdůrazňování odosobněnosti byrokratického přístupu. Vždyť žadatel, o kterém se zde hovoří, se neobrací na jakousi neosobní „strukturu“, nýbrž na konkrétní pracovníky a funkcionáře činné v církevním soudnictví, jimž nelze předem připisovat neochotu osobně a vstřícně vyřizovat záležitosti s žadateli a dalšími osobami, jichž se procesy týkají. Zásadní dogmatické vyjádření však neschází ani v papežově úvodu k normativní úpravě: „Vedena jasnějším poznáním Kristových slov, církev během staletí stále hlouběji chápala a objasňovala nauku o nerozlučitelnosti posvátného manželského svazku, systematicky zpracovávala otázku neplatnosti manželského souhlasu a vhodněji uspořádávala soudní řízení v této věci, aby tak církevní řád stále více odpovídal pravdě vyznávané víry.“⁵⁹

⁵⁵ Transformováno do normativy CIC/1983 v kán. 1683–1687.

⁵⁶ „A sotva lze pochybovat o tom, že při svém faktickém přetížení bude diecézní biskup novou povinnost vyplývající z motu proprio *Mitis Iudex Dominus Iesus* vnímat jako nadbytečnou zátěž, když na výkon justice má přece právně kvalifikovaného soudního vikáře a další diecézní soudce. Jaký pak div, že se zřejmě vyskytnou tendence zkrácené řízení obcházet – buď jeho faktickou eliminací, nebo tím, že biskup prostě jen mechanicky podepíše rozsudek, který mu instruktor předloží apod.“ In: HRDINA, Antonín Ignác, *K vybraným aspektům nového kanonického manželského procesu*, in: *Revue církevního práva* č. 63–1/2016, s. 19.

⁵⁷ Srov. Pavel VI., Promluva k účastníkům II. mezinárodního kongresu kanonického práva, 17. září 1973.

⁵⁸ *Acta České biskupské konference* 13/2018, s. 89.

⁵⁹ *Acta České biskupské konference* 13/2018, s. 88.

3.2 Reforma trestního práva

Novely Kodexu kanonického práva publikuje papež František po vzoru svých předchůdců formou apoštolských listů daných *motu proprio*, avšak tu nejkomplexnější z nich vydal v podobě apoštolské konstituce. Byla ostatně připravována již za pontifikátu papeže Benedikta a jedná se o již zmiňovanou apoštolskou konstituci *Pascite gregem Dei* (Pásť Boží stáde), již se reformuje VI. kniha Kodexu kanonického práva, upravující trestní právo. Tato novela protičeží líbivým apelům na Boží milosrdenství, které blokují potřebu výkonu účinné spravedlnosti v církvi. Papež František již v úvodu k nově uspořádaným trestněprávním normám uvádí, že kanonická pravidla „odrážejí víru, kterou všichni vyznáváme a z níž pochází jejich závaznost“.⁶⁰ Papež také otevřeně přiznává: „Chybné chápání niterného spojení, které v církvi existuje mezi projevem lásky a užitím trestní disciplíny, pokud to okolnosti a spravedlnost požadují, způsobilo v minulosti mnoho zla.“⁶¹ Po ekleziologické linii se požadavkem po vymáhání trestní spravedlnosti potvrzuje a upevňuje povinnost diecézního biskupa vykonávat v církvi řídicí úlohu, *munus regendi* (i když papež zde hovoří o *munus pastorale*), a tím i jeho odpovědnost za zachování disciplíny ve svěřené diecézi,⁶² zatímco „pastýřova nedbalost v přístupu k trestnímu systému činí zjevným, že neplní svůj úřad řádně a věrně“.⁶³ Ve svém zdůvodnění potřeby nové trestněprávní úpravy se papež také dovolává morálně teologického učení o ctnostech, neboť pastýři jsou povinni ukládat tresty kvůli spravedlnosti, jež je „vrcholnou kardinální ctností“.⁶⁴

4. Závěrem

Základní normy kanonického práva nikdy nemohou postrádat teologickou inspiraci, která představuje ideový základ právní úpravy v církvi obdobně, jako nelze právo současného demokratického právního státu oddělit od ideové inspirace teorií univerzálních lidských práv. Proto nebyl Kodex kanonického práva z roku 1917 v důsledku slavení Druhého vatikánského koncilu pouze novelizován, neboť

⁶⁰ *Acta České biskupské konference* 16/2021, s. 302.

⁶¹ *Acta České biskupské konference* 16/2021, s. 304.

⁶² Srov. CIC/1983, kán. 392.

⁶³ Srov. *Acta České biskupské konference* 16/2021, s. 304.

⁶⁴ Srov. *Acta České biskupské konference* 16/2021, s. 305.

změny, které koncilní dokumenty po teologické stránce přinesly, byly příliš hluboké a rozsáhlé, než aby bylo možno zachovat dosavadní pojetí kodexu, navíc toho kodexu, jehož nejvýznamnější tvůrce, kardinál Gasparri, měl údajně prohlásit: *quod non est in Codice non est in mundo* (co není v kodexu, to není na světě).⁶⁵ Kodex z roku 1983 tak musel získat svou vlastní strukturu a vyznačuje se rovněž tím, že obsahuje – na rozdíl od svého předchůdce – četné programově pojaté právní normy teologického obsahu. Přesto však se i v tomto kodexu nacházelo více sporných míst a nejasností, kde teprve následný vývoj ukázal, že bylo zapotřebí některých upřesnění, oprav nebo doplnění. Nástrojem takovýchto potřebných změn se staly novelizace kodexu. Teologicky nejodůvodněnější jsou první dvě, *Ad tuendam fidem* a *Omnium in mentem*, u jejichž zrodu stál buď nepřímo kardinál Joseph Ratzinger, či přímo též autor jakožto papež Benedikt XVI. Dva nejprůraznější zásahy do dosavadního kodexového práva však bezesporu představují novely manželského procesního práva z roku 2015, vydané papežem Františkem v souvislosti s konáním synody o rodině, *Mitis iudex Dominus Iesus*, resp. *Mitis et misericors Iesus*, a novela trestního práva z roku 2021 *Pascite gregem Dei*, připravovaná ostatně již v době pontifikátu Benedikta XVI., jednoho z největších teologů, kteří kdy zasedli na papežský stolec.

Resumé

Článek se zabývá novelami platného Kodexu kanonického práva z hlediska jejich teologického odůvodnění. Zjišťuje, že největší podíl teologického zaměření se nachází v prvních dvou, na které měl zásadní vliv Joseph Ratzinger, v prvním případě ještě jako kardinál v případě novely Jana Pavla II. *Ad tuendam fidem*, poté jako papež u novely *Omnium in mentem*. Papež německého původu řešil v této novele také otázku formálního odpadu od katolické církve, aktuální právě v jeho rodné zemi. Teologické odůvodnění nechybí rovněž v novelách papeže Františka, zejména o manželském procesním právu, vydaných formou dvou motu proprio, a v komplexní novele trestního práva *Pascite gregem Dei*, vyhlášené formou apoštolské konstituce. Ta upřesňuje trestní postihy mnoha deliktů, mezi nimi také trestného činu popírání definitivně vyhlášené církevní nauky, který prvně zavedla novela *Ad tuendam fidem*.

⁶⁵ Viz GHERRI, Paolo, *Lezioni di teologia del diritto canonico*, Città del Vaticano, 2018, s. 67.

Summary

Theological Aspects of the Amendments to the 1983 Code of Canon Law

This article looks at the amendments of the current Code of Canon Law in terms of their theological justification. It establishes that most of the theological focus is to be found in the first two amendments, over which Josef Ratzinger had considerable influence, in the first instance while still a cardinal in the case of John Paul II's amendment *Ad tuendam fidem*, then as pope for the amendment *Omnium in mentem*. In this amendment, the German-born pope also dealt with the question of formal apostasy from the Catholic Church, a topical issue in his native country. There is also no lack of theological justification in the amendments made by Pope Francis, particularly on matrimonial procedure, issued in the form of two *motu proprio*, and in the comprehensive amendment to criminal law *Pascite gregem Dei*, promulgated in the form of an apostolic constitution. The latter specifies the criminal sanction for many offences, including the offence of denying definitively proclaimed Church doctrine, which was first introduced by the amendment *Ad tuendam fidem*.

Klíčová slova: Kodex kanonického práva, novela, papež, *motu proprio*, trestní právo, procesní právo, víra, svěcení žen, jáhni, potrat

Keywords: Code of Canon Law, amendment, Pope, *motu proprio*, criminal law, procedural law, faith, ordination of women, deacons, abortion

Autor

*Doc. JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., Th.D., J.C.D., je knězem katolické Arcidiecéze pražské. Vystudoval Právnickou fakultu Univerzity Karlovy a Fakultu kanonického práva na Institutu obojího práva při Papežské Lateránské univerzitě v Římě. Na Právnické fakultě Trnavské univerzity v Trnavě získal docenturu na základě své habilitace *Tschechisches Staatskirchenrecht nach 1989 (České konfesní právo po roce 1989)*. Je soudcem Metropolitního církevního soudu v Praze, vyučujícím církevního a světského práva na Teologické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, vědeckým pracovníkem Ústavu pro právní otázky náboženské svobody na Právnické fakultě Trnavské univerzity v Trnavě a duchovním správcem kostela Nanebevzetí Panny Marie a Karla Velikého v Praze na Karlově.*

Author

*Associate Professor JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., Th.D., J.C.D., is a priest from the Catholic Archdiocese of Prague. He graduated from the Faculty of Law of Charles University in Prague and the Faculty of Canon Law of the Institutum Utriusque Iuris of the Pontifical Lateran University in Rome. Following a successful defence of his habilitation thesis *Tschechisches Staatskirchenrecht nach 1989 (Czech Religion Law after 1989)*, he was appointed Associate Professor at the Faculty of Law of Trnava University in Trnava (Slovakia). He is a judge of the Metropolitan Ecclesiastical Court in Prague, teaches church law and secular law at the Faculty of Theology of the University of South Bohemia in České Budějovice, and is a scientific co-worker at the Institute for Legal Aspects of Religious Freedom of Trnava University. He is spiritual administrator of the St. Mary of the Assumption and Charlemagne Church in Prague-Karlovy.*

doc. JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., Th.D., J.C.D.

Krymská 23

101 00 Praha 10

e-mail: standa.pribyl@volny.cz

Klášter Rytířského řádu křižovníků s červenou hvězdou v Praze, pohled z Karlova mostu.

Monastery of the Knights of the Cross with the Red Star in Prague, view from Charles Bridge.

Snímek Jakub Nagy

Změny v trestním právu od vydání CIC/1983

Libor Botek

Příspěvek je publikován v rámci vědeckého projektu IGA_CMTF_2023_003
„Čtyřicáté výročí promulgace Kodexu kanonického práva
v interdisciplinárním kontextu“.

Od svého vydání v roce 1983 prošel Kodex kanonického práva mnoha změnami. Avšak největší systematickou změnu doznalo trestní právo vydáním apoštolské konstituce *Pascite gregem Dei*¹ z 23. května 2021, kterou papež František zreformoval celou VI. knihu Kodexu kanonického práva. Lze říci, že tak došlo k dosud nejvýznamnější novelizaci Kodexu kanonického práva.

Této rozsáhlé novele předcházela vývoj *mimokodexového trestního práva*, který doplňoval trestní právo Kodexu tak, aby drželo krok s požadavky doby. Postupné doplňování a změny v trestním právu si vyžadovaly jak nové formy závadného jednání, tak zvýšení vnímavosti společnosti a církve k některým trestným činům, především k sexuálnímu zneužívání nezletilých služebníky církve. Církev proto hledala řešení těchto nových problémů definováním skutkových podstat nových trestných činů, reorganizací justice a stanovením nových účinných trestů. Článek se věnuje zmapování tohoto procesu.

¹ FRANCESCO PP., *Constituzione apostolica Pascite gregem Dei*, z 23. května 2021, dostupné na: <https://www.vatican.va/content/francesco/it/apost_constitutions/documents/papa-francesco-constituzione-ap_20210523_pascite-gregem-dei.html> (29. 6. 2023).

Nové skutkové podstaty trestných činů

Nahrávání a rozšiřování svátostného vyznání

Dne 23. září 1988 vydala Kongregace pro nauku víry *Dekret o ochraně a důstojnosti svátosti pokání*,² v němž definuje nový trestný čin nahrávání jakýmikoliv technickými prostředky nebo zlovolné rozšiřování sdělovacími prostředky toho, co ve skutečném nebo fiktivním vyznání řekl zpovědník nebo kající. Jako sankci za tento čin dekret stanoví exkomunikaci *latae sententiae* nevyhrazenou Apoštolskému stolci.

Důvodem definice tohoto nového trestného činu bylo jednání jistého novináře, který prošel italskými (*Poznámka redakce*: Podle jednoho z recenzentů to nebyly italské farnosti, ale rakouské. Tak jej alespoň informovali jeho italští kolegové při jeho studijním pobytu v Itálii.) farnostmi, v nichž konal fiktivní vyznání hříchů ve svátosti smíření s cílem zmapovat reakce duchovních, a vydal o tom knihu. Průvodní list Kongregace pro nauku víry k motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela* papeže Jana Pavla II. z roku 2001 nezařazuje tento trestný čin mezi zvláště závažné trestné činy. Činí tak až *Normy pro projednávání závažnějších trestných činů vyhrazených Kongregací pro nauku víry* z roku 2010. Oproti dekretu z 23. září 1988 ale mění trest. Místo exkomunikace *latae sententiae* má být pachatel potrestán církevní autoritou podle závažnosti skutku, nevyjímaje, jde-li o duchovního, i propuštění z duchovního stavu. Definice trestného činu i trest uvedený v *Normách* z roku 2010 pak byly přejaty do novely VI. knihy CIC/1983, kán. 1386 § 3.³ *Normy pro projednávání závažnějších trestných činů vyhrazených Kongregací pro nauku víry* z roku 2021⁴ odkazují na kán. 1386 § 3 novely VI. knihy CIC/1983.

² CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, *Decretum ad Poenitentiae sacramentum tuendum* z 23. září 1988, in: AAS 80 (1988), s. 1367.

³ Kán. 1386 § 3: „Při zachování ustanovení § 1 a 2 bude každý, kdo jakýmkoli technickým prostředkem zaznamená nebo se zlým úmyslem šíří sdělovacími prostředky, co řekl zpovědník nebo penitent ve skutečné nebo předstírané zpovědi, bude potrestán podle závažnosti skutku, nevyjímaje propuštění z klerického stavu, jde-li o klerika.“

⁴ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, *Normae de delictis Congregationi pro doctrina fidei reservatis*, z 11. října 2021, dostupné na: <https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20211011_norme-delittiservati-cfaith_la.html> (29. 6. 2023).

Trestné činy související s volbou papeže

Na svátek Stolce svatého apoštola Petra 22. února 1996 vydal papež sv. Jan Pavel II. apoštolskou konstituci *Universi Dominici Gregis*⁵ o uprázdnění apoštolského stolce a o volbě papeže. V ní stanoví některé nové skutkové podstaty trestných činů vztahujících se k volbě papeže.

V článku 58 je to porušení tajemství ze strany těch, kdo poskytují služby spojené s volbou papeže, a to jak slovy, tak písemně, znamením nebo jakýmkoli jiným způsobem. Trestem je exkomunikace *latae sententiae* vyhrazená Apoštolskému stolci.

Šestá hlava dokumentu nazvaná: „Co je zapotřebí dodržet a čeho se vyvarovat při volbě papeže“, obsahuje další skutkové podstaty trestných činů spojených s volbou. V článku 78 je stanoven trest exkomunikace *latae sententiae* za zločin simonie pro všechny, kdo by se ho dopustili v souvislosti s volbou papeže. Současně opakuje rozhodnutí svých předchůdců o neplatnosti simoniálního ustanovení, takže toto nemá vliv na platnost volby papeže. Není zde stanoveno, že by sněti exkomunikace bylo vyhrazeno Apoštolskému stolci.

V článku 80 opakuje ustanovení svých předchůdců o zákazu, aby civilní autority zavazovaly volitele, sekretáře kardinálského sboru nebo ty, kdo se podílejí na přípravě volby, použít *veto* neboli tzv. vyloučení, a to pod sankcí exkomunikace *latae sententiae*, opět nevyhrazené Apoštolskému stolci. Jan Pavel II. tento zákaz a samozřejmě i sankci rozšiřuje na všechny možné zásahy, odpory nebo přání, jimiž by světské úřady jakéhokoli řádu a stupně nebo jakákoli skupina lidí či jednotlivci chtěli zasahovat do volby papeže.

Článek 81 zakazuje kardinálům voličům vyjednávání, dohody, sliby nebo jiné závazky k tomu, aby dali nebo nedali svůj hlas jednomu nebo některému z nich. Tyto případné závazky prohlašuje za neplatné, i kdyby byly učiněny pod přísahou. A nově se toto jednání stává trestným činem trestaným exkomunikací *latae sententiae*, která není vyhrazená Apoštolskému stolci.

Ze skutečnosti, že vyhrazená Apoštolskému stolci je pouze exkomunikace za porušení tajemství lze soudit, že toto riziko se jevilo v dané době zákonodárci jako největší. Patrně souviselo s rostoucí agresivitou médií a s ohledem na další vývoj se zde postoj zákonodávce jeví prorockým.

⁵ JAN PAVEL II., *Constitutio apostolica De Sede Apostolica vacante deque Romani Pontifici electione*, z 22. února 1996, in: AAS 88 (1996), s. 305–343.

Odmítání definitivních vyhlášení učitelského úřadu o víře a mravech

V roce 1998 se do trestního práva promítla novela kánonu 750 o ochraně nauky víry. Papež Jan Pavel II. v motu proprio *Ad tuendam fidem* z 18. května 1998⁶ rozšířil materii chráněnou trestním kánónem 1371 odst. 1 i na případy uvedené v nově zavedeném druhém paragrafu kán. 750. Kánón 1371 odst. 1, který nově zní: „Spravedlivým trestem bude potrestán: 1° kdo kromě případu o němž v kán. 1364, § 1, učí nauce odsouzené papežem nebo obecným sněmem, nebo nauku, o níž v kán. 750, § 2 nebo v kán. 752, tvrdošijně odmítá a neodvolá po napomenutí Apoštolským stolcem nebo ordinářem.“

V novele VI. knihy CIC/1983 je tato materie upravena v kánonu 1365,⁷ který na rozdíl od předchozí úpravy stanoví pro pachatele konkrétní druhy trestů: nápravné tresty, zbavení úřadu a další tresty podle kán. 1336 § 2 až 4 CIC/1983.

Pokus o svěcení ženy

V roce 2007 Kongregace pro nauku víry vydala *Všeobecně závazné nařízení o trestném činu pokusu o svěcení ženy*.⁸ Při zachování kán. 1378 stanoví trest exkomunikace *latae sententiae* vyhrazený Apoštolskému stolci jak pro toho, kdo by se pokusil vysvětit ženu na kněze, tak i pro ženu, která atentovala přijetí svěcení. Jedná-li se o udělovatele nebo ženu podléhající Kodexu kánonů východních církví, při zachování kán. 1443 tohoto Kodexu, budou potrestáni velkou exkomunikací, jejíž sněti je vyhrazeno Apoštolskému stolci. *Normy pro projednávání závažnějších trestných činů vyhrazených Kongregaci pro nauku víry* z roku 2010 v čl. 5 zařazují tento trestný čin mezi zvláště závažné a doplňují ustanovení, že pokud je pachatel duchovním, může být potrestán propuštěním z duchovního stavu nebo zbavením duchovenské hodnosti. Tato formulace byla poté přejata do novely VI. knihy CIC/1983 v kán. 1379 § 3⁹ a na tento kánón

⁶ JAN PAVEL II., *Motu proprio Ad tuendam fidem* z 18. května 1998, in: AAS (1998), s. 457–461.

⁷ Kán. 1365: „Kdo, kromě případu uvedeného v kán. 1364 § 1 učí nauce odsouzené papežem nebo ekumenickým koncilium nebo tvrdošijně odmítá nauku, o níž pojednává kán. 750 § 2 nebo kán. 752, a neupustí od toho po napomenutí Apoštolským stolcem nebo ordinářem, bude potrestán nápravným trestem a zbavením úřadu; k těmto trestům lze připojit další tresty uvedené v kán. 1336 § 2 až 4.“

⁸ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, *Decretum generale de delicto attentatae sacrae ordinationis mulieris*, 19. prosince 2007, in: AAS 100 (2008), p. 403.

⁹ Kán. 1379 § 3: „Ten, kdo se pokusí udělit svátost svěcení ženě, jakož i žena, která se pokusila přijmout svátost svěcení, upadnou do trestu samočinné exkomunikace vyhrazené Apoštolskému stolci; klerik může být kromě toho potrestán propuštěním z klerického stavu.“

také odkazují *Normy pro projednávání závažnějších trestných činů vyhrazených Kongregaci pro nauku víry* z roku 2021.

Definování zvláště závažných trestných činů v motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela*

Nové definice trestných činů a zpřísnění trestů za ně přineslo motu proprio *Sacramentorum sanctitatis tutela*¹⁰ (dále SST a rok vydání), jímž byly promulgovány *Normy pro projednávání závažnějších trestných činů vyhrazených Kongregaci pro nauku víry* z roku 2001, které pak kongregace novelizovala 21. května 2010,¹¹ 3. prosince 2019¹² a 11. října 2021¹³ (účinné od 8. prosince 2021).

Trestné činy proti víře

V oblasti trestných činů proti víře podle kán. 1364 § 1¹⁴ dává SST 2010 v čl. 2 § 2 ordinářům nebo hierarchům možnost prominout samočinnou exkomunikaci, pokud nastala, a konat buď soudní proces v první instanci, nebo uložit trest mimosoudním rozhodnutím, při zachování práva na odvolání ke Kongregaci pro nauku víry. Toto ustanovení zůstává i v SST 2021.

¹⁰ JAN PAVEL II., *Motu proprio Sacramentorum sanctitatis tutela*, ze 30. dubna 2001, in: AAS 93 (2001), s. 737–739.

¹¹ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, *Normae de gravioribus delictis*, z 21. května 2010, in: AAS 102 (2010), s. 419–430.

¹² CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, *Rescript ex Audientia* novelizující SST/2010, ze 3. prosince 2019, dostupné na: <https://www.vatican.va/roman_curia/secretariat_state/2019/documents/rc-seg-st-20191203_rescriptum_it.html> (29. 6. 2023), in: *Communicationes* 51 (2019), s. 364–365.

¹³ CONGREGATIO PRO DOCTRINA FIDEI, *Normae de delictis Congregationi pro doctrina fidei reservatis*, z 11. října 2021, dostupné na: <https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20211011_norme-delittiriserovati-cfaith_la.html> (29. 6. 2023).

¹⁴ Kán. 1364:

„§ 1. Odpadlý od víry, bludař a rozkolník upadají do exkomunikace, která nastupuje bez rozhodnutí představeného, při zachování kán. 194, § 1, odst. 2; duchovní může kromě toho být potrestán ještě podle kán. 1336, § 1, odst. 1, 2, 3.

§ 2. Jestliže to vyžaduje dlouho trvající zatvrzelost nebo závažné pohoršení, je možno uložit další tresty včetně propuštění z duchovenského stavu.“

Důstojnost svátosti eucharistie

V oblasti trestných činů proti svatosti Nejvznešenější svátosti a oběti Eucharistie kromě kodexem trestaných činů:

1. odnesení nebo uchovávání konsekrovaných způsob se svatokrádežným úmyslem nebo jejich zneuctění (kán. 1367 CIC/1983 a kán. 1442 CCEO);
2. pokusu o sloužení mše nebo simulace jejího slavení (kán. 1378, § 2, odst. 1 CIC/1983, kán. 1379 CIC/1983 a kán. 1443 CCEO);
3. zakázané společenství při sloužení mše spolu se služebníky církevních společenství, která nemají apoštolskou posloupnost ani neuznávají svátostnou důstojnost kněžského svěcení (kán. 908 a 1365 CIC/1983; kán. 702 a 1440 CCEO); přidává SST 2001 mezi zvláště závažné trestné činy také:
4. předpodstatnění jedné látky bez druhé ve mši nebo obou mimo mši, a to za svatokrádežným účelem, tedy porušení ustanovení kán. 927¹⁵ CIC/1983 se svatokrádežným úmyslem.

SST 2010 v čl. 3 § 2 mění text na „předpodstatnění ke svatokrádežným účelům jedné způsoby nebo obou během mše svaté nebo mimo ni“.

Tento trestný čin je pak novelou VI. knihy CIC/1983 doplněn do kodexu v kán. 1382 § 2¹⁶ a SST 2021 v čl. 3 § 2 odkazuje na znění novely CIC/1983.

Důstojnost svátosti smíření

V oblasti ochrany důstojnosti svátosti smíření stanovila SST 2001 jako zvláště závažné trestné činy:

1. rozhřešení spoluviníka ve hříchu proti šestému přikázání Desatera (kán. 1378, § 1 CIC/1983 a kán. 1457 CCEO);
2. svádění ke hříchu proti šestému přikázání Desatera při udílení nebo u příležitosti nebo pod záminkou zpovědi, pokud je zaměřeno na páchání hříchu se samotným zpovědníkem (kán. 1387 CIC/1983 a kán. 1458 CCEO);
3. přímé porušení svátostného tajemství (kán. 1388, § 1 CIC/1983 a kán. 1456 CCEO);

¹⁵ Kán. 927: „Je zakázáno, a to i v případě naléhavé krajní nutnosti, předpodstatnit jednu látku bez druhé nebo obě beze mše.“

¹⁶ Kán. 1382 § 2: „Pachatel, který se se svatokrádežným úmyslem proviní proměněním jedné způsoby nebo obou při slavení eucharistie nebo mimo ně, bude potrestán podle závažnosti skutku, nevyjímaje propuštění z klerického stavu.“

SST 2010 k nim přidala skutkové podstaty:

4. pokus o udělení svátostného rozhřešení při nemožnosti je platně udělit a nelegitimní vyslechnutí svátostného vyznání (kán. 1378 § 2 odst. 2 CIC/1983, čl. 4 § 1 č. 2);
5. předstírání svátostného rozhřešení (kán. 1379 CIC/1983 a v kán. 1143 CCEO, čl. 4 § 1 č. 3);
6. nepřímého porušení svátostného tajemství (kán. 1388 § 1 CIC/1983 a 1456 § 1 CCEO, čl. 4 § 1 č. 5) a
7. zlovolného záznamu nebo rozšiřování svátostného vyznání (stanovené dekretem Kongregace pro nauku víry z 23. září 1988, čl. 4 § 2), o níž jsme pojednali výše.

SST 2021 přejímá ustanovení SST 2010 a doplňuje je o ustanovení čl. 4 § 2, které stanoví, že v případech trestných činů týkajících se svátosti smíření, uvedených v § 1, není nikomu dovoleno sdělit obviněnému nebo jeho zástupci jméno oznamovatele nebo penitenta, pokud by k tomu oznamovatel nebo penitent nedal výslovně souhlas. Protože si zákonodárce je vědom, že tím může být ohroženo právo na obhajobu, zdůrazňuje povinnost obviněnému zachovat a minimalizovat riziko křivého obvinění důkladným prozkoumáním věrohodnosti oznamovatele. Současně vyžaduje zcela zabránit jakémukoli nebezpečí porušení svátostného tajemství.

Ochrana nezletilých před delikty proti šestému přikázání desatera ze strany duchovních

SST 2001 u deliktů duchovního proti šestému přikázání desatera s nezletilou osobou zvyšuje věk zletilosti ze 16 let uvedených v kán. 1395 § 2 CIC/1983 na 18 let. Zároveň prodlužuje promlčecí lhůtu těchto deliktů z 5 let stanovených tehdejším kán. 1362 § 1 odst. 2 CIC/1983¹⁷ na 10 let, počítaných ode dne, kdy oběť dovršila 18 let.

¹⁷ Kán. 1362:

„§ 1. Trestní žaloba se promlčuje po třech letech, pokud se nejedná:

1° o zločiny vyhrazené Kongregaci pro nauku víry;

2° o žalobu pro zločiny, o nichž v kán. 1394, 1395, 1398, které se promlčují po pěti letech;

3° o zločiny, které nejsou trestné obecným právem, jestliže místní zákon stanovil jinou promlčecí dobu.

§ 2. Promlčecí doba běží ode dne, kdy byl zločin spáchán, nebo, jestliže jde o zločin trvající nebo pokračující, ode dne, kdy přestal.“

SST 2010 pak stanoví v čl. 6 § 1 č. 1 na roveň nezletilým osoby zletilé nemající plné užívání rozumu. V čl. 6 § 1 č. 2 zavádí nové skutkové podstaty trestných činů, a to *získávání, držení nebo rozšiřování pornografických obrazových materiálů osob mladších 14 let spáchané duchovním k nemravným účelům, a to jakýmkoli způsobem a jakýmkoli technickým prostředkem*.¹⁸ V čl. 7 § 1 prodlužuje promlčecí dobu u těchto trestných činů na 20 let počítaných od dovršení 18 let oběti (čl. 7 § 2) a dává Kongregaci pro nauku víry možnost v jednotlivých případech toto ustanovení o promlčení derogovat, takže trestný čin lze stíhat kdykoli.

SST 2019 v čl. 1 vyhrazuje Kongregaci pro nauku víry projednávání trestných činů *získání, držení nebo šíření pornografických materiálů za účelem sexuálního uspokojení, které zachycují nezletilé osoby ve věku do osmnácti let*. Do té doby to byly materiály zachycující osoby mladší 14 let.

SST 2021 k tomu, co stanovila SST 2010, dodává v čl. 6, 1°, že neznalost nebo omyl ze strany klerika ohledně věku nezletilého nestanoví okolnost snižující závažnost trestného činu nebo vylučující trestnost. V čl. 6, 2° přidává pro získávání, držení, ukazování nebo rozšiřování pornografických obrazových materiálů osob mladších 18 let z důvodu rozkoše spáchaných klerikem, a to jakýmkoli způsobem a jakýmkoli prostředkem, také *motiv zisku*. V čl. 8 § 3 stanoví, že Kongregace pro nauku víry má právo zrušit promlčecí dobu pro všechny jednotlivé vyhrazené trestné činy, a to i v případě trestných činů spáchaných před nabytím účinnosti těchto norem.

Motu proprio *Come una madre amorevole*

Dne 4. června 2016 vydal papež František ve snaze zintenzivnit zápas proti zneužívání nezletilých v církvi motu proprio *Come una madre amorevole*,¹⁹ účinné od 5. září 2016, jímž definuje nový omisivní trestný čin způsobení vážné škody, ať fyzické osobě, komunitě nebo společenství učiněním nebo opomenutím úkonu z nedbalosti diecézním biskupem, eparchou nebo vyšším představeným řeholních institutů a společností apoštolského života papežského práva. Škoda může být fyzická, morální, duchovní nebo materiální. Sankcí je zbavení úřadu. Cílem doku-

¹⁸ Výroba pornografických materiálů byla trestná již podle kán. 1395 § 2 CIC/1983.

¹⁹ FRANTIŠEK, *Motu proprio Come una madre amorevole*, ze 4. června 2016, in: AAS 108 (2016), č. 7, s. 715–717.

mentu bylo především připomenout církevním představeným nutnost důsledného postupu při řešení trestných činů duchovních proti šestému přikázání Desatera s nezletilými a jim na roveň postavenými osobami.

Motu proprio *Vos estis lux mundi*

Dalším významným krokem v oblasti rozvoje trestního práva mimokodexovými normami bylo vydání apoštolského listu motu proprio *Vos estis lux mundi* ze 7. května 2019 papežem Františkem s účinností od 1. června 2019.²⁰ Dokument byl vydán *ad experimentum* na tři roky. Zavádí termín „zranitelná osoba“ definovaný jako „každá osoba ve stavu nemoci, fyzického či psychického oslabení nebo zbavení osobní svobody, který fakticky, byť jen příležitostně, omezuje její schopnost chápat nebo projevit vůli nebo jakkoli se bránit útoku.“

Dále stanoví oznamovací povinnost duchovních nebo členů institutů zasvěceného života nebo společností apoštolského života u trestných činů proti šestému přikázání Desatera spočívajících v:

- nucení kohokoliv násilím, pohrůzkou nebo zneužitím autority k vykonání nebo strpění sexuálních aktů;
- vykonání sexuálních aktů s osobou nezletilou nebo zranitelnou;
- výrobě, prezentování, přechovávání nebo šíření, i prostřednictvím informačních technologií, dětské pornografie, a také v získávání nebo svádění nezletilé nebo zranitelné osoby k účasti na pornografické prezentaci. Současně upravuje, že trestným činem je takovéto jednání, když předváděné osoby jsou mladší 18 let.

Po uplynutí tříleté zkušební doby motu proprio *Vos estis lux mundi* vydal papež František dne 25. března 2023 jeho novelu, účinnou od 30. dubna 2023.²¹ Oproti *Vos estis lux mundi* z roku 2019 vyjmenovává mezi osobami, které mají jak oznamovací povinnost, tak povinnost oznámení přijímat a řešit, a také proti nimž může být oznámení vzneseno, i moderátory mezinárodních společenství věřících uznaných nebo zřízených Apoštolským stolicem.

²⁰ FRANTIŠEK, *Motu proprio Vos estis lux mundi*, ze 7. května 2019, in: AAS 111 (2019), č. 6, s. 823–832.

²¹ FRANTIŠEK, *Motu proprio Vos estis lux mundi*, z 25. března 2023, dostupné na: <https://www.vatican.va/content/francesco/it/motu_proprio/documents/20230325-motu-proprio-vos-estis-lux-mundi-aggiornato.html> (29. 6. 2023).

Apoštolská konstituce *Pascite gregem Dei*

Dne 23. května 2021 papež František vydal apoštolskou konstituci *Pascite gregem Dei*, kterou promulgoval novelu VI. knihy Kodexu kanonického práva a stanovil její účinnost od 8. prosince 2021. Novela začleňuje výše uvedené nové mimokodexové skutkové podstaty do Kodexu kanonického práva z roku 1983. Také nově rozděluje materii mezi statěmi a zavádí některé další změny.

První změnou je sám název VI. knihy CIC/1983. Namísto dřívějšího *De sanctionibus in Ecclesia* (Církevní tresty) se nazývá *De sanctionibus poenalibus in Ecclesia* (Trestní sankce v církvi).

Obecná část nové VI. knihy CIC/1983

V úvodu statí I. první části knihy je hned úvodní kánon 1311 rozšířen o § 2, který zní: „Církevní představený má chránit a podporovat dobro společenství a jednotlivců, a to pastorační láskou, životním příkladem, radou či napomenutím, a je-li potřeba, i ukládáním nebo vyhlášením trestů podle zákonných předpisů a vždy za použití kanonické umírněnosti (ekvity) a s ohledem na obnovu spravedlnosti, nápravu pachatele a odstranění pohoršení.“ Zákonodárce zde přejímá filosofii ukládání trestů, která byla obsažena již v Kodexu kanonického práva z roku 1917²² v kán. 2214 § 2, a kterou Kodex z roku 1983 nepřejal.

Kánon 2214 § 2 CIC/1917 zní: „Budiž však přihlíženo k napomenutí Círk. sněmu Trid., sez. XIII, o nápr., hl. 1: «Nechť biskupové a jiní ordináři mají na paměti, že jsou pastýři, ne násilníci, a že mají být v čele svých podřízených ne tak, aby nad nimi vládli, nýbrž aby je milovali jako syny a bratry, a necht' se snaží, aby je zdržovali povzbuzováním a napomináním od nedovoleného, aby nebyli nuceni, když se dopustí trestného činu, trestat je náležitými tresty; stane-li se přesto, že ti se z lidské slabosti v něčem proviní, jest jim zachovat onen apoštolův příkaz, aby je přesvědčovali, zapřísahali a kárali se vši dobrotou a trpělivostí, jelikož často vůči těm, kdož mají být napraveni, zmůže víc blahovůle než drsnost, víc napomenutí než hrozba, víc láska nežli moc; bylo-li by však pro vážnost trestného činu zapotřebí prutu, nutno užít tvrdosti s mírností, spravedlnosti s milosrdenstvím, přísnosti s vlídností aby kázeň, pro lid blahodárná a nutná, byla zachována bez příkrosti a se polepšili, kdož byli pokáráni, anebo, nechtějí-li se napravit, ostatní byli blahodárným příkladem jich potrestání zdrženi od přestupků».²³

²² BENEDIKT XV., *Codex iuris canonici*, in: AAS 9 (1917), pars II, s. 2–521.

²³ V latinském originále je uvedeno: „Prae oculis autem habeatur monitum Conc. Trid., sess. XIII, de ref., cap. 1: «Meminerint Episcopi alique Ordinarii se pastores non percussores esse, atque ita praeesse sibi subditis oportere, ut non in eis dominantur, sed illos tanquam filios et fratres diligentelaborentque ut hortando et monendo ab illicitis deterreant, ne, ubi deliquerint, debitis eos poenis

Ve stati III. pojednávající o osobách podléhajících trestům se zákonodárce rozhodl zdůraznit *presumpci nevinny* doplněním § 1 v kánonu 1321: „Každý je považován za nevinného, dokud není prokázán opak.“

V kán. 1324 § 3 dává zákonodárce církevním představeným možnost uložit viníkovi, který za polehčujících okolností uvedených na tomto místě neupadá do samočinného trestu, mírnější tresty nebo trestní pokání, aby se napravil nebo aby bylo odstraněno pohoršení.

Kán. 1326 § 1 odst. 4 nařizuje soudci uložit těžší trest než stanoví zákon nebo příkaz tomu, kdo spáchal trestný čin v opilosti nebo ve stavu jiného duševního rozrušení, které si přivodil s úmyslem spáchat trestný čin nebo se z něj vyvinít, nebo z důvodu dobrovolně vyvolané nebo živené vášně. Dosavadní právní úprava v kánonu 1325 CIC/1983 v takovém případě pouze nesnižovala přičitatelnost pachatele, ale jednání nebylo přitěžující okolností.

Týž kánon 1326 zákonodárce ještě doplňuje o § 3, v němž stanoví, že se v těchto případech trest, který je stanoven jako fakultativní, stává obligatorním.

Ve stati IV. *Tresty a trestání* v hlavě 1. *Nápravné tresty* v textu kánonu 1333 věnovanému suspenzi zákonodárce vynechává slova „která může postihnout pouze duchovní“ uvedená v kán. 1333 § 1 CIC/1983. Rozšiřuje tak působnost kánonu i na laiky, jimž je svěřen církevní úřad nebo služba.

Významnou proměnou prošly pořádkové tresty ve 2. hlavě statě IV., především kánon 1336, který nyní přehledně rozděluje pořádkové tresty na příkazy, zákazy a zbavení.

Mezi příkazy je zařazena jako nový trest úhrada *pokuty* ve formě peněžitého obnosu pro církevní účely, podle pravidel stanovených biskupskou konferencí.

Mezi zákazy přidal zákonodárce zákaz požívat aktivního nebo pasivního volebního práva při kanonických volbách nebo užívat práva hlasovat v církevních radách nebo kolegiích a zákaz nošení církevního nebo řeholního oděvu.

coercere cogantur; quos tamen si quid per humanam fragilitatem peccare contigerit, illa Apostoli est ab eis servanda praeceptio ut illos arguant, obsecrent, increpent in omni bonitate et patientia, cum saepe plus erga corrigendos agat benevolentia quam austeritas, plus exhortatio quam comminatio, plus caritas quam potestas; sin autem ob delicti gravitatem virga opus erit, tunc cum mansuetudine rigor, cum misericordia iudicium, cum lenitate severitas adhibenda est, ut sine asperitate disciplina, populis salutaris ac necessaria, conservetur et qui correcti fuerint, emendentur aut, si respiscere noluerint, ceteri, salubri in eos animadversionis exemplo, a vitis deterreantur.“

Naopak trestní přeložení na jiný úřad, uvedené v kán. 1336 § 1 odst. 4 CIC/1983, nová úprava nepřejímá.

Kán. 1338 v § 4 v souladu s dřívějším kán. 1336 § 2 říká, že jako samočinné lze stanovit pouze ty pořádkové tresty, které jsou uvedené jako zákazy v novelizovaném kán. 1336 § 3, ale navíc připouští samočinnost i u jiných pořádkových trestů, které jsou eventuálně ustanovené zákonem nebo příkazem.

Doplněna o nová ustanovení je i 3. hlava statě IV., pojednávající o trestním opatření a trestním pokání.

Kán. 1339 obsahuje navíc § 4, stanovící, že pokud někomu bylo jednou nebo vícekrát bezvýsledně uděleno napomenutí či důtka nebo nelze očekávat, že budou účinné, vydá ordinář trestní příkaz, v němž přesně popíše, co má uvedený vykonat nebo čeho se má zdržet. A přidaný § 5 umožňuje ordináři v případě, že to vyžaduje závažnost případu, a především pokud hrozí, že někdo trestné jednání zopakuje, podřídit pachatele dohledu způsobem určeným ve svém rozhodnutí, a to nad rámec trestů, rozsudkem či rozhodnutím legitimně uložených nebo vyhlášených.

Stať VI. prošla změnou názvu. Z původního *De poenarum cesatione* (Zánik trestů) byla přejmenována na širší a přesnější *De poenarum cessatione et de actionum praescriptione* (Prominutí trestů a promlčení žalob).

Kánon 1361 v přidaném § 4 připomíná, že se trest nemá prominout, dokud podle moudrého uvážení ordináře pachatel nenahradil případnou škodu. Umožňuje také pachatele k takové náhradě nebo k navrácení věci donutit pořádkovými tresty podle kán. 1336 § 2 až 4, a to i tehdy, promíjí-li se mu nápravný trest podle kán. 1358 § 1.

V oblasti promlčení trestních žalob pro trestné činy uvedené v kán. 1362 § 1 odst. 2 se prodlužuje promlčecí doba u trestných činů uvedených v kán. 1376, 1377, 1378, 1393 § 1, 1394, 1395, 1397 a 1398 § 2 z dřívějších pěti let na sedm, a u žalob pro trestné činy uvedené v kán. 1398 § 1, který pojednává o sexuálním zneužití nezletilých, z pěti let na dvacet.

Nově zákonodárce zavádí ustanovení kán. 1362 § 3. Pokud byl pachatel předvolán podle kán. 1723 nebo byl způsobem určeným v kán. 1507 § 3 informován o předložení žaloby podle kán. 1721 § 1, promlčecí doba pro trestní žalobu se na tři roky pozastavuje; po uplynutí této doby, či pokud se z důvodu zastavení trestního řízení pozastavení lhůty přerušilo, začne promlčecí doba znovu plynout a připočte se k době, která z promlčení už uplynula. Stejně pozastavení lhůty platí i pro případ, pokud podle kán. 1720 odst. 1 má být trest uložen nebo vyhlášen mimosoudním

rozhodnutím. Kánon by měl motivovat ordináře, aby trestní řízení ukončili do tří let, jinak pachateli dále poběží promlčecí doba a může se tak vyhnout trestu.

Zvláštní část nové VI. knihy CIC/1983

Pro podstatnější změny se zákonodárce rozhodl ve II. části VI. knihy CIC/1983, kde také novým způsobem rozděluje materii trestných činů. Mění i název této druhé části z *De poenis in singula delicta* (Tresty za jednotlivé trestné činy) na *De singulis delictis deque poenis in eadem constitutis* (Jednotlivé trestné činy a tresty za ně stanovené).

Do statě I. *De delictis contra fidem et Ecclesiae unitatem* (Trestné činy proti víře a jednotě církve) byl jako kánon 1365 přesunut dřívější kánon 1371 ze statě II., věnované trestným činům proti církevním představeným a svobodě církve. Kánon, chránící věrouku církve, měl v minulosti neurčitý trest, nyní stanoví trest nápravný s možností připojení trestů pořádkových. Z předchozí stati II. byl do stati I. přesunut i dřívější kán. 1372 (nyní kán. 1366), sankcionující odvolání proti rozhodnutí papeže k obecnému sněmu nebo sboru biskupů, a dřívější kán. 1376 (nyní kán. 1369) stanovící trest za znesvěcení movité nebo nemovité posvátné věci. Oba kánony sem byly přesunuty beze změny.

Staf II. se nyní nazývá *De delictis contra ecclesiasticam auctoritatem et numerum exercitium* (Trestné činy proti církevním představeným a proti výkonu církevních služeb), místo původní *De delictis contra ecclesiasticas auctoritates et Ecclesiae libertatem* (Trestné činy proti církevním představeným a svobodě církve). Název je výstižnější, protože špatný výkon církevních služeb není vždy způsoben omezením svobody církve z vnějšku, ale často pochybením samotného služebníka církve.

Do stati byl přidán nový kánon 1371,²⁴ který chrání povinnost poslušnosti církevním představeným, pokud něco zákonně prikazují, také plněním povinností

²⁴ Kán. 1371:

„§ 1. Kdo neuposlechne Apoštolský stolec, ordináře nebo představeného, pokud zákonně něco prikazují nebo zakazují, a po napomenutí setrvá v neposlušnosti, bude potrestán podle závažnosti případu nápravným trestem nebo zbavením úřadu či jinými tresty uvedenými v kán. 1336 § 2 až 4.

§ 2. Kdo porušil povinnosti, které mu vznikly následkem trestu, bude potrestán tresty uvedenými v kán. 1336 § 2 až 4.

§ 3. Kdo se svým tvrzením nebo příslibem dopustí křivé přísahy před církevním představeným, bude potrestán spravedlivým trestem.

§ 4. Kdo poruší povinnost zachovat papežské tajemství, bude potrestán tresty uvedenými v kán. 1336 § 2 až 4.

vzniklých následkem trestu, křivé přísahy před církevním představeným, zachování papežského tajemství, nesplnění povinnosti provést výkon rozsudku nebo trestního příkazu a neoznámení spáchání trestného činu těch, kdo jsou k tomu vázáni církevním právem. Kánon stanoví zpřesnění skutkové podstaty *neposlušnost vůči představeným a nesplnění výkonu rozsudku nebo trestního příkazu* či *neoznámení trestného činu*, nebo zařazuje do kodexu dosud mimokodexovou skutkovou podstatu *porušení papežského tajemství*. Kánon do sebe vstřebal i dřívější kán. 1368 o *křivé přísaze před církevními představenými* ze statě I. a kán. 1393 o porušení povinností vzniklých následkem trestu ze statě V.

Do této statě je přesunut i původní kánon 1381 z dřívější statě III. zvané Uchvácení církevních úřadů a trestné činy spojené s jejich výkonem. Kánon zabývající se uchvácením a nezákonným držením úřadu má nyní číslo 1375.

Nový je kánon 1376 trestající přisvojení církevního majetku nebo znemožnění braní výnosů z něho a nezákonné převody církevního majetku.

Kánon 1377, trestající korupci při výkonu církevní služby, je rovněž přesunutý dřívější kán. 1386 ze statě III., a oproti původnímu znění je rozšířen o trestný čin vyžadování majetkového prospěchu nad stanovený rámec.

Ze statě III. je přesunut i kánon 1378, dříve 1389, který nyní stihá *zneužití církevní moci, úřadu* nebo *úkolu*, která nejsou pokryta jinými specifitějšími kánony, a způsobení škody zaviněným opomenutím. Kromě trestu připomíná novelizovaný kánon povinnost nahradit vzniklou škodu.

Stat' III. je v novele přejmenována na *De delictis contra sacramenta* (Trestné činy proti svátostem) a byly v ní soustředěny kánony chránící svátosti.

Kánon 1379 shrnuje skutkové podstaty více dřívějších kánonů. Navíc je do něho zařazena i skutková podstata *pokusu svěcení ženy*, přejatá z dosud mimokodexové normy, a nová skutková podstata *úmyslného udělení svátosti tomu, jenž má zákaz ji přijmout*.

Kánon 1381 (původně kán. 1365), trestající *účast na zakázaném společenství na bohoslužebných úkonech*, byl do této statě přesunut z předchozí statě I.

§ 5. Kdo nesplní povinnost provést výkon rozsudku nebo výkon trestního příkazu, bude potrestán spravedlivým trestem, nevyjímaje nápravný trest.

§ 6. Kdo neoznámí spáchání trestného činu, ačkoli je k tomu vázán církevním právem, bude potrestán podle ustanovení kán. 1336 § 2 až 4, případně také dalšími tresty podle závažnosti skutku.“

Do této stati je přesunut jako kán. 1382 dřívější kán. 1367 ze stati I., stanovící trest za zneuctění eucharistie. Nově zahrnuje i skutkovou podstatu *proměnění jedné podstaty bez druhé nebo obou mimo mši svatou*.

Kánon 1386 je oproti dřívějšímu kán. 1388 rozšířen o skutkovou podstatu *zaznamenávání a šíření se zlým úmyslem toho, co řekl zpovědník nebo kajícník ve skutečné nebo předstírané svátosti smíření*.

Stať IV. se nyní nazývá *De delictis contra bonam famam et de delicto falsi* (Trestné činy proti dobré pověsti a trestný čin falšování) oproti dřívějšímu *De crimine falsi* (Nepravdivé udání a padělání listin). Nový název je výstižnější a jak je vidět, prof. Zedníček jej v oficiálním českém překladu kodexu z roku 1983, pořízeném v roce 1994, již předjímal. Co do obsahu je stať stejná jako v původním znění kodexu, pouze kán. 1391 upřesňuje původní neurčitý „spravedlivý trest“ za padělání a použití padělaných listin na pořádkové tresty uvedené v kán. 1336 § 2 až 4.

Název stati V. *De delictis contra speciales obligationes* (Trestné činy proti zvláštním povinnostem) zůstal nezměněn.

Obsah stati však změnu prodělal. Kán. 1392 zavádí novou skutkovou podstatu trestného činu, a to *dobrovolné a protiprávní opuštění posvátné služby klerikem s úmyslem vyhnout se příslušné církevní autoritě*. Sankcí je suspenze, nevylučuje v závažných případech i zbavení klerického stavu.

Kán. 1393 oproti dřívějšímu kán. 1392 konkrétněji specifikuje zakázané činnosti kleriků a řeholníků, podléhající trestu, a stanoví za ně pořádkové tresty podle kán. 1336 § 2 až 4.

Z kán. 1395 byla vyňata skutková podstata trestného činu klerika proti šestému přikázání Desatera s nezletilou osobou, která se stala předmětem samostatného kánonu 1398 ve stati VI. Do kánonu byla naopak doplněna skutková podstata spáchání trestného činu klerika proti šestému přikázání Desatera zneužitím autority.

Stať VI. *De delictis contra hominis vitam, dignitatem et libertatem* (Trestné činy proti lidskému životu, lidské důstojnosti a svobodě) má název rozšířený o lidskou důstojnost oproti původnímu *De delictis contra hominis vitam et libertatem* (Trestné činy proti lidskému životu a svobodě).

Kán. 1397, který v § 2 obsahuje dřívější kán. 1398, je rozšířen o § 3, stanovící, že klerik může být za vraždu, únos člověka nebo dokonaný potrat propuštěn z klerického stavu.

Podstatnou novinkou novely je zařazení kánonu 1398, který je věnován ochraně nezletilých, do této stati. Zákonodárce tímto zařazením zdůrazňuje, že kán. 1398 má za cíl obecně chránit lidský život, důstojnost a svobodu, a ne pouze stanovit zvláštní povinnost duchovních a Bohu zasvěcených osob. Kánon shrnuje veškerou dosavadní mimokodexovou materii vydanou na ochranu nezletilých před zneužíváním duchovními, Bohu zasvěcenými osobami a pracovníky církve, jak jsme o ní pojednávali výše. Stojí za to uvést jeho plné znění:

Kán. 1398:

„§ 1. Zbavením úřadu a dalšími spravedlivými tresty, nevyjímaje propuštění z klerického stavu, vyžaduje-li to naléhavost případu, bude potrestán klerik:

1. který spáchá trestný čin proti šestému přikázání Desatera s nezletilým nebo s osobou, která má trvale omezené užívání rozumu nebo které právo přiznává stejnou ochranu;

2. který nezletilého nebo osobu, která má trvale omezené užívání rozumu nebo které právo přiznává stejnou ochranu, najme nebo svede k tomu, aby se sama pornograficky předváděla nebo se účastnila na skutečném nebo předstíraném pornografickém představení;

3. který v rozporu s dobrými mravy získává, uchovává, předvádí nebo šíří jakýmkoli způsobem a jakýmkoli technickým prostředkem pornografické vyobrazení nezletilých nebo osob, které mají trvale omezené užívání rozumu.

§ 2. Člen institutu zasvěceného života nebo společnosti apoštolského života a jakýkoli věřící, který má v církvi hodnost nebo v ní vykonává úřad nebo funkci, a spáchá trestný čin uvedený v § 1 nebo v kán. 1395 § 3, bude potrestán podle kán. 1336 § 2 až 4, případně dalšími tresty podle závažnosti skutku.“

Poslední sedmá stať druhé části novely VI. knihy kodexu, si zcela zachovala jak název *Norma generalis* (Obecná norma), tak obsah, jímž je jediný kánon 1399, který připouští postihnout spravedlivým trestem vnější porušení Božího nebo kanonického zákona kromě případů stanovených v trestních zákonech, ovšem pouze tehdy, jestliže zvláštní závažnost tohoto porušení vyžaduje trest a je nutno předejít nebo odstranit pohoršení.

Tato norma byla vnímána jako kontroverzní pro svůj rozpor se zásadou *nulla poena sine lege* ještě před novelou VI. knihy Kodexu kanonického práva a mezi kanonisty se diskutovalo o tom, zda je vhodné ji v kanonickém trestním právu

ponechat. Zákodárce se rozhodl pro její zachování. I přes svůj rozpor s výše uvedenou trestněprávní zásadou má v kanonickém trestním právu své praktické odůvodnění. Když pohlédneme na rozsah kodexového kanonického trestního práva, je zřejmé, že ve svých 88 kánonech není schopno definovat takové množství skutkových podstat trestných činů jako rozsáhlé sbírky sekulárního trestního práva. Církevní zákonodárce by si jistě mohl dát namáhavou práci a trestní právo rozpracovat mnohem podrobněji. Ovšem vzhledem k tomu, že členy církve jsou lidé, kteří si následování Krista podle Božích pravidel zakotvených v Desateru sami svobodně zvolili, není na místě, že by je masově porušovali. Proto je z hlediska právní ekonomie vhodnější nahradit podrobné rozpracování všech možných skutkových podstat touto obecnou normou s omezením možnosti její aplikace na mimořádné případy. Její případné negativní dopady by se v budoucnu daly ještě zmírnit tím, že by příslušný představený před použitím této normy musel věc konzultovat s jiným určeným představeným.

Závěr

Za čtyřicet let platnosti Kodexu kanonického práva z roku 1983 doznalo mezi obory církevního práva největších změn trestní právo a vyžádalo si novelu celé VI. knihy kodexu. Většina norem sice zůstala stejná, ale přibyly nové skutkové podstaty reagující na nově se objevivší závadová jednání, jako publikování toho, co bylo řečeno ve svátosti smíření, porušení papežského tajemství, především v souvislosti s volbou papeže, a svěcení žen. Novela se dále zaměřuje na zvýšení ochrany nezletilých před zneužíváním. Zavádí v této oblasti nové skutkové podstaty trestných činů, například potírající dětskou pornografii, a prodlužuje promlčecí lhůty u spáchaných deliktů. Mnohé změny jsou snahou zákonodárce upřesnit dříve obecněji formulované normy, aby jednak lépe informovaly členy církve, jaké konkrétní jednání je nežádoucí, a aby církevním představeným daly přesnější vodítko pro vymáhání církevní disciplíny. Nicméně z ducha celé novely je zřejmé, že trestání nadále zůstává krajním prostředkem v rukou představených, když k nápravě provinilce a porušeného řádu nestačí domluva, bratrské napomenutí, důtka, pokání a jiné pastorační prostředky.

Resumé

Článek se zabývá vývojem trestního práva církve po vydání Kodexu kanonického práva v roce 1983. Zamýšlí se nad příčinami vzniku nových skutkových podstat trestných činů. Sleduje vznik a vývoj mimokodexových norem, vývoj definování zvláště závažných trestných činů Kongregací pro nauku víry a následné zapracování nově vzniklých norem do novely VI. knihy kodexu. Ukazuje nové uspořádání materie trestního práva v novele VI. knihy kodexu a záměry zákonodárce.

Summary

Changes to Criminal Law Since the Promulgation of CIC/1983

The article deals with the development of the criminal law of the Church after the publication of the Code of Canon Law in 1983. It reflects on the reasons for the emergence of new criminal offences. It traces the emergence and development of extra-canonical norms, the evolution of the definition of particularly serious crimes by the Congregation for the Doctrine of the Faith and the subsequent incorporation of the newly created norms into the amendment of Book VI of the Code. It shows the new arrangement of the matter of criminal law in the amendment of Book VI of the Code and the intentions of the legislator.

Klíčová slova: kánon, kanonické právo, trestní právo, ochrana nezletilých, Kodex kanonického práva, historie trestního práva, novela VI. knihy Kodexu kanonického práva

Keywords: canon, canon law, criminal law, protection of minors, Code of Canon Law, history of criminal law, amendment to Book VI of the Code of Canon Law

Autor

Libor Botek, Th.D., nar. 1964, získal doktorát kanonického práva na Papežské Lateránské univerzitě v Římě a působí jako odborný asistent na Katedře církevního práva Cyrilo-metodějské teologické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Zároveň je soudním vikářem Interdiecézního církevního soudu v Olomouci. Jeho specializací je manželské a procesní právo.

Author

Libor Botek, Th.D., born 1964, received a doctorate in canon law at the Pontifical Lateran University in Rome and works as a lecturer in the Church Law Department at the Sts. Cyril and Methodius School of Theology of the Palacký University in Olomouc. He is also the judicial vicar of Interdiocesan Church Court in Olomouc. His specialty is matrimonial and procedural law.

Mgr. Libor Botek, Th.D.

Cyrlometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci
Katedra církevních dějin a církevního práva
Univerzitní 244/22
779 00 Olomouc

e-mail: l.botek@volny.cz

30. červen 2023, pohled na Kostel Nejsvětější Trojice ve Skapcích poblíž Kladrub u Stříbra, o který v současné době pečuje Spolek pro záchranu historických památek ve Skapcích, z.s.

30th June 2023, view of the Church of the Holy Trinity in Skapce near Kladruby u Stříbra, which is currently cared for by the Society for the Preservation of Historical Monuments in Skapce.

Snímek Zábaj Horák

Pořádkové tresty v nové legislativě latinské katolické církve sui iuris

Damián Němec

Grant: VEGA 1/0170/21 Medzinárodnoprávne záväzky Slovenskej republiky v oblasti financovania Katolíckej cirkvi.

Úvod

Trestní právo patří mezi velmi citlivé právní oblasti a nejinak je tomu také v kanonickém právu katolické církve. Od začátku 20. století bylo trestní právo latinské katolické církve sui iuris (registrované v České republice jako *církev římskokatolická*) vícekrát výrazně upraveno. První komplexní úpravu obsahuje Kodex kanonického práva promulgovaný v roce 1917 (dále jen „CIC/1917“),¹ v němž je trestní právo obsaženo v 5. knize. CIC/1917 byl po II. vatikánském koncilu nahrazen novým Kodexem kanonického práva promulgovaným v roce 1983 (dále jen „CIC/1983“), v němž je radikálně přepracované trestní právo obsaženo v 6. knize.² Praxe však ukázala, že normativa z roku 1983 není dostačující pro na-

¹ Používáme velmi dobré latinsko-české vydání *Překlad Kodexu kanonického práva*, přeložil František KOP, autor úvodu Jaroslav MICHAL, Brno, 2009, 874 s.

² Používáme latinsko-české vydání *Kodex kanonického práva: úřední znění textu a překlad do češtiny: latinsko-české vydání s věcným rejstříkem*, přeložil Miroslav ZEDNÍČEK, Praha, 1994, xxiii, 812 s. Ustanovení ohledně pořádkových trestů se nezměnila již od schématu z r. 1980, kde to byly kán. 1287–1290 (PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, *SCHEMA CODICIS IURIS CANONICI iuxta animadversiones S.R.E. Cardinalium, Episcoporum Conferentiarum, Dicasteriorum Curiae Romanae, Universitatum Facultatumque ecclesiasticarum necnon Superiorum Institutorum vitae consecratae recognitum*, Libreria Editrice Vaticana, 1980, xiii, 382 s.) ani v posledním schématu z r. 1982, kde šlo o kán. 1336–1338, tedy v číslování shodném s promulgovaným CIC/1983 i s novelizovaným textem z r. 2021 (PONTIFICIA

plnění svého poslání, a proto bylo přikročeno k přípravě výrazné novely radikálním způsobem: nahrazením celé 6. knihy CIC/1983 přepracovaným textem. Ucelený návrh nového textu včetně latinsky psané poměrně stručné důvodové zprávy byl zaslán k připomínkování především biskupským konferencím v roce 2011 (dále mimo nadpisy jen „Projekt 2011“)³ a po zapracování připomínek a několikerém přepracování⁴ nakonec byl finální text promulgován roku 2021 apoštolskou konstitucí papeže Františka *Pascite gregem Dei* s účinností k 8. prosinci 2021 (dále mimo nadpisy jen „Novela 2021“).⁵

Tento článek chce představit jednu dílčí oblast novelizovaného trestního práva, v níž však došlo oproti původnímu textu CIC/1983 k výrazným změnám: pořádkové tresty. Nejprve v první kapitole stručně podá základní charakteristiku výše zmíněných čtyř normativních úprav (tří promulgovaných církevních zákonů a jednoho legislativního návrhu). V druhé kapitole se bude zabývat jednotlivými pořádkovými tresty uvedenými v Novele 2021 ve srovnání s dřívějšími normativními úpravami. Ve třetí a čtvrté kapitole uvede tresty, které nebyly z dřívějších normativních úprav převzaty do Novely 2021: nepřevzaté z CIC/1917 pro rozsáhlou materii v samostatné třetí kapitole, nepřevzaté z původního textu CIC/1983 a z Projektu 2011 pak ve čtvrté kapitole.

V doslovných citacích budeme respektovat jednotlivé české překlady, a to i s vědomím překladových odlišností především mezi překladem původního textu CIC/1983 Miroslava Zedníčka a překladem Novely 2021 pořízeným Jiřím Dvořáčkem a Damiánem Němcem se spolupracovníky. Budeme přitom upozorňovat na nejdůležitější terminologické a překladové rozdíly.

COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, *SCHEMA CODICIS IURIS CANONICI. Schema novissimum iuxta placita patrum commissionis emendatum atque Summo Pontifici praesentatum*, Typis Polyglottis Vaticanis, 1982, xviii, 308 s.).

³ PONTIFICIUM CONSILIUM DE LEGUM TEXTIBUS, *Schema recognitionis libri VI Codicis Iuris Canonici: (Reservatum)*. Typis Vaticanis MMXI, 40 s. Český překlad tohoto textu nebyl pořízen, nicméně pro vnitřní potřebu České biskupské konference byl pořízen pracovní překlad právě kán. 1336 – pořádkové tresty; tento je v článku harmonizován s překladem Novely 2021.

⁴ GRAULICH, Markus, *Der lange Weg zum erneuerten Strafrecht*, in: GRAULICH, Markus, HALLERMANN, Heribert, *Das neue kirchliche Strafrecht: Einführung und Kommentar*, Münster, 2021, s. 16–17; PIGHIN, Bruno Fabio, *Il nuovo sistema penale della Chiesa*, Venezia, 2021, s. 62–64.

⁵ Český překlad apoštolské konstituce spolu s latinsko-českým vydáním novelizované 6. knihy CIC/1983: FRANTIŠEK, *Apoštolská konstituce Pascite gregem Dei* (23. 5. 2021), in: *Acta ČBK* č. 16 (2021), s. 302–347.

Pro přehlednost představení zkoumané materie se nebude možné vyhnout určité schematičnosti, která jistě textu ubírá na kráse, nikoli však – jak doufáme – na jeho vypovídací schopnosti.

1. Charakteristika legislativních úprav v letech 1917 až 2021

V této kapitole chceme stručně představit základní rysy, které charakterizují úpravu dnešních pořádkových trestů ve zkoumaném období; proto při jejich popisu nebudeme zabíhat do detailů.

1.1 Základní rysy legislativy CIC/1917

CIC/1917 používá pro námi zkoumaný druh trestů jiný název než všechny pozdější úpravy: *poenae vindicativae* (kán. 2216), do češtiny přeloženo *odvetné tresty*. Jejich poslání jasně vyjadřuje kán. 2286: „směřují přímo k odpykání trestného činu, takže jich prominutí nezávisí na odpadnutí pachatelovy zatvrzelosti“.

Tyto tresty jsou členěny do dvou kategorií: *communes* určené pro všechny věřící (kán. 2291–2297) a *peculiares clericorum* určené pouze pro kleriky (kán. 2298–2305). Zpravidla se jedná o uložené neboli zákročné tresty (*ferendae sententiae*), samočinné tresty (*latae sententiae*) se uplatní pouze, je-li tak určeno v trestním zákonu či příkazu (kán. 2217 § 1 odst. 2).

Zaniknout mohou: a) řádně (kán. 2289) odpykáním trestu nebo dispensí udělenou tím, kdo má pravoplatnou dispensační moc podle předpisu kán. 2236;⁶ b) mimořádně (kán. 2290), kdy v tajných případech může zpovědník trest pozastavit (*suspendere*), přičemž zůstává povinnost rekursu pro dispens do 30 dní, v mimořádné nemožnosti rekursu může dispensovat sám zpovědník.

Kodex vyjmenovává 12 obecných trestů a 12 klerických trestů, celkem 24.

⁶ Podle kán. 2236 CIC/1917 měl pravomoc udělit dispens udělovatel trestu (vyjma soudce, který z úřední moci udělil trest stanovený představeným), jeho příslušný představený, nástupce, osoby k tomu zmocněné a v případě trestu na základě zákona též ten, kdo měl pravomoc vyjímát (*eximere*) ze zákona.

1.2 Základní rysy legislativy CIC/1983

CIC/1983 zavedlo pro námi zkoumaný typ trestů nové označení: *poenae expiatoriae*, do češtiny zpravidla překládáno jako *pořádkové tresty*.⁷ Na rozdíl od CIC/1917 tu není tak zřetelně vyjádřeno poslání těchto trestů; nejvíce v kán. 1312 § 2: „odnímají křesťanovi některé duchovní nebo hmotné hodnoty a jsou v souladu s nadpřirozeným cílem církve“.

Již nejsou členěny na obecné a klerické, byť některé tresty mají speciálního adresáta: „Zákazem pobývat na určitém místě nebo území může být potrestán jak duchovní, tak řeholník; příkazem pobývat na určitém místě nebo území jednak světský duchovní, jednak v mezích stanov i řeholník“ (kán. 1337 § 1). Nadále se zpravidla jedná o uložené tresty (*ferendae sententiae*), samočinné (*latae sententiae*) se uplatní pouze, je-li tak určeno v trestním zákonu či příkazu (kán. 1314), což je však újeji vymezeno v kán. 1336 § 2: samočinné mohou být pouze zákazy výkonu moci, úřadu, úkolu, práva, privilegia, zmocnění, výhody, titulu a vyznamenání, i pouze čestného.

Pořádkové tresty zanikají řádně prominutím (*remissio*), kodex v kán. 1355 § 2 uvádí možnost prominutí nevyhlášeného samočinného trestu stanoveného zákonem ve zповědi, ale pouze biskupem.

Došlo také k silné redukci počtu i druhů pořádkových trestů: kán. 1336 vypočítává fakticky 6 pořádkových trestů,⁸ aniž je dělí na skupiny podle druhů.

1.3 Základní rysy projektu z roku 2011

Projekt nové 6. knihy CIC/1983 byl Papežskou radou pro legislativní texty v polovině roku 2011 zaslán k připomínkám především biskupským konferencím. Jeho specifikem je latinsky psaná důvodová zpráva, která se k pořádkovým trestům vyjadřuje dvakrát, nejprve v obecné části s názvem *Rationes quaedam recognitionem suadentes*

⁷ Tento překlad přebírá Zedníčkův překlad CIC/1983 a po debatě zůstal i v překladu nového trestního práva promulgovaného r. 2021. Polášek ve svém překladu CIC/1983 používá termín *odčínující tresty*, viz *Codex iuris canonici*, přeložil František POLÁŠEK, [Olomouc, 1991?] 226 s. – na více místech; Tretera a Horák překlad „odčínující“ uvádějí pouze jako druhotnou překladovou variantu, srov. TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj, *Církevní právo, 2. přepracované a doplněné vydání*, Praha, 2021, pozn. č. 354 na s. 333.

⁸ V § 1 odst. 1 je uveden „příkaz nebo zákaz“, což jsou dva různé tresty, proto šest trestů.

(Některé důvody vedoucí k novelizaci) v č. 5 a ve zvláštní části s názvem *Rationes de singulis canonibus* (Důvody ohledně jednotlivých kánonů) ke kán. 1336:

<p>5) Pauci sunt typi poenales hoc in schemate noviter adiuncti, sed quidam typi iam existentes in systemate poenali modo specifico nunc enumerantur, sicut fit pro poenis expiatoriis in can. 1336, eum in finem ut Ordinarii vel iudices facilius discernere queant qualis sanctio in casu concreto aptior evadat.</p>	<p>5) V tomto projektu je málo nově zavedených typů trestů, ale některé typy trestů již existující v trestní legislativě jsou nyní specificky vypočteny, jak je tomu u pořádkových trestů uvedených v kán. 1336, a to s cílem, aby ordináři nebo soudci mohli snadněji rozlišit, jaká sankce je v konkrétním případě vhodnější.</p>
<p>Can. 1336. In nova redactione aptius inter se distinguuntur diversae sanctiones poenales recensitae in textu viginti ac praeterea recuperantur quaedam sanctiones poenales quae in cann. 2291 et 2298 CIC 17 inveniebantur. Nova hac redactione facilius redditur munus illius qui poenam imponere debet, eidem praebendo amplum elenchum sanctionum, servato etiam certo ordine quoad gravitatem, prout possibile est. Nunc § 2 invenitur in can. 1338 § 4, in nova clariore forma.</p>	<p>Kán. 1336. V nové redakci jsou vhodněji rozlišeny jednotlivé trestní sankce uvedené v dosud platném textu a kromě toho jsou znovu zavedeny některé trestní sankce uvedené v kán. 2291 a 2298 CIC/1917. Novou redakci je usnadněn úkol toho, kdo musí uložit trest, poskytnutím širokého seznamu sankcí, v němž je v míře možností zachováno jejich uspořádání podle závažnosti. Dosavadní § 2 se nyní nachází v kán. 1338 § 2 v nové jasnější formulaci.</p>

V tomto projektu zůstalo nezměněné označení pořádkových trestů i dle mého soudu nedokonalé vyjádření jejich poslání v kán. 1312. Rovněž tak nejsou tyto tresty členěny na obecné a klerické, jako samočinné (*latae sententiae*) se uplatní pouze, je-li tak určeno v trestním zákonu či příkazu (kán. 1314), a to pouze v případech zákazů uvedených v kán. 1336 § 3.

Došlo však v kán. 1336 k nové systematizaci, a především ke zvýšení počtu trestů: 2 příkazy (§ 2), 13 zákazů (§ 3), 6 zbavení (§ 4), 7 nezpůsobilostí (§ 5) a jedno propuštění z klerického stavu (§ 6), celkem 29 trestů.

Pořádkové tresty zanikají řádně prominutím (*remissio*), Projekt 2011 v kán. 1355 § 2 odst. 3 uvádí možnost prominutí nevyhlášeného samočinného trestu stanoveného zákonem ve zповědi, ale pouze biskupem.

1.4 Základní rysy nové legislativy z roku 2021

Ve finálním znění novelizované 6. knihy došlo oproti Projektu 2011 k relativně malým, nicméně však významným úpravám.

Označení pořádkových trestů i vyjádření jejich poslání zůstalo nezměněno (kán. 1312). Rovněž tak nejsou tyto tresty členěny na obecné a klerické; jako samočinné (*latae sententiae*) se uplatní pouze, je-li tak určeno v trestním zákonu či příkazu (kán. 1314), a to pouze v případě zákazů uvedených v kán. 1336 § 3.

Došlo k úpravě systematizace a počtu pořádkových trestů v kán. 1336: byly zcela vypuštěny nezpůsobilosti, takže zůstávají 2 příkazy (§ 2), 7 zákazů (§ 3), 5 zbavení (§ 4) a propuštění z klerického stavu (§ 5), celkem 15 trestů.

Pořádkové tresty zanikají nadále řádně prominutím (*remissio*), v Novele 2021 v kán. 1355 § 2 odst. 3 zůstala možnost prominutí nevyhlášeného samočinného trestu stanoveného zákonem ve zpovědi, ale pouze biskupem.

Jednotlivými pořádkovými tresty se budeme zabývat v následující kapitole.

2. Jednotlivé aktuální pořádkové tresty ve srovnání právních úprav

2.1 Příkazy – kán. 1336 § 2

a) Příkaz pobývat na určitém místě nebo území

Příkaz pobývat na určitém místě nebo území je v Novele 2021 uveden v odst. 1 a okruh jeho adresátů upřesněn v kán. 1337 § 1 v druhé větě: „příkazem pobývat na určitém místě nebo území [mohou být potrestáni] jak světští klerici, tak v mezích řeholních stanov i řeholníci“ a v § 2: „K uložení příkazu pobývat na určitém místě nebo území je třeba souhlas ordináře toho místa, pokud se nejedná o dům, určený pro pokání nebo nápravu i pro kleriky z jiných diecézí.“

V CIC/1917 v kán. 2298, specifikujícím klerické odvetné tresty, byl též trest uveden v odst. 8, netýkal se tedy řeholních bratří-laiků ani řeholnic. Jeho aplikaci upřesňují tyto kánony: „Kán. 2301. Ordinář může duchovnímu vykázat pobyt v určitém místě mimo hranice své diecése, jen dá-li k tomu souhlas ordinář onoho místa nebo jde-li o dům pro pokání či polepšovnu určenou nejen pro diecéšní duchovní, nýbrž i pro cizí, anebo o vyňatý řeholní dům a souhlasí-li s tím jeho představený. Kán. 2302. Jak příkaz tak záповeď pobývat v určitém místě a umístění v domě pro pokání anebo v řeholním domě, obzvláště mají-li trvat dlouho, necht' se ukládají jen ve vážných případech, kde ty tresty podle rozumné úvahy ordinářovy jsou nutné k nápravě duchovního anebo k odstranění pohoršení.“

V CIC/1983 je tento trest uveden v kán. 1336 § 1 odst. 1 (společně se zákazem přebývat na určitém místě nebo území) a okruh adresátů tohoto trestu je upřesněn v kán. 1337 shodným způsobem jak s Novelou 2021, tak Projektem 2011 v kán. 1336 § 2 odst. 1 s upřesněním okruhu trestatelných osob v kán. 1337, což bylo beze změny převzato do Novely 2021 do stejně číslovaných kánonů.

Jedinou změnou oproti CIC/1917 je tedy zahrnutí všech řeholníků do rozsahu trestatelných osob již od původního znění CIC/1983, což se později nezměnilo.

b) Příkaz uhradit pokutu neboli peněžitý obnos pro církevní účely, podle pravidel stanovených biskupskou konferencí

Příkaz uhradit pokutu neboli peněžitý obnos pro církevní účely byl v CIC/1917 uveden mezi obecnými odvetnými tresty v kán. 2291 jako „peněžitá pokuta“ s upřesněním v kán. 2297: „Peněžních pokut uložených obecným právem, jichž upotřebení není tímto právem vytyčeno, a jiných, stanovených nebo které mají být stanoveny zvláštním právem, musejí ordináři upotřebit k zbožným účelům, ne však ve prospěch biskupského anebo kapitulního stolního majetku.“

Původní CIC/1983 neobsahuje tento trest.

Projekt 2011 tento trest uvádí v kán. 1336 § 2 odst. 2, vymezuje jeho určení na církevní účely a stanovením jeho výše pověřuje biskupskou konferencí. Toto vymezení bylo beze změny přejato do Novely 2021 do kán. 1336 § 2 odst. 2.

Jedná se tu tedy o převzetí trestu uvedeného v CIC/1917 v modifikované modernizované podobě.

2.2 Zákazy – kán. 1336 § 3

a) Zákaz pobývat na určitém místě nebo území

Zákaz pobývat na určitém místě nebo území je obsažen v Novele 2021 v odst. 1 s vymezením v kán. 1337 § 1 v první větě: „Zákazem pobývat na určitém místě nebo území mohou být potrestáni jak klerici, tak řeholníci“.

Zákaz téhož znění byl jako klerický odvetný trest obsažen v CIC/1917 v kán. 2298 odst. 7, netýkal se tedy řeholních bratří-laiků ani řeholnic, a to s upřesněním uvedeným v kán. 2302: „Jak příkaz tak záповěď pobývat v určitém místě a umístění v domě pro pokání anebo v řeholním domě, obzvlášť mají-li trvat dlouho, nechť se ukládají jen ve vážných případech, kde ty tresty podle rozumné úvahy ordinářovy jsou nutné k nápravě duchovního anebo k odstranění pohoršení.“

Původní CIC/1983 uvádí tento zákaz v kán. 1336 § 1 odst. 1: „zákaz nebo příkaz pobývat na určitém místě nebo území“; okruh adresátů tohoto trestu je upřesněn v kán. 1337 v první větě § 1: „Zákazem pobývat na určitém místě nebo území může být potrestán jak duchovní, tak řeholník“, tedy shodným způsobem jak s Projektem 2011, tak s Novelou 2021 v kán. 1336 § 2 odst. 1 s upřesněním okruhu trestatelných osob v kán. 1337 v první větě § 1.

Jedinou změnou oproti CIC/1917 je tedy zahrnutí všech řeholníků do rozsahu trestatelných osob již od původního znění CIC/1983, což se poté nezměnilo.

b) Zákaz vykonávat všude nebo jen na některém místě či území nebo mimo ně veškeré nebo jen některé úřady, úkoly, služby nebo funkce, nebo jen některé úkony náležející k úřadům nebo úkolům

Zákaz vykonávat všude nebo jen na některém místě či území nebo mimo ně veškeré nebo jen některé úřady, úkoly, služby nebo funkce, nebo jen některé úkony náležející k úřadům nebo úkolům je obsažen v Novele 2021 v odst. 2.

CIC/1917 uváděl mezi obecnými odvetnými tresty obdobný trest v kán. 2291 odst. 10: „[...] dočasná suspense služby, oprávnění nebo milosti již obdržené“.⁹

Původní znění CIC/1983 neobsahuje tento trest.

V Projektu 2011 jsou v kán. 1336 § 2 uvedeny dva obdobné zákazy: „2. vykonávat všechny nebo některé úřady nebo úkoly, nebo alespoň některé úkony příslušející úřadům nebo úkolům;“ „8. vykonávat úřady, úkoly, služby a úkony, nebo vykonávat úkony z moci [ze svěcení nebo řízení] na určitém místě nebo území, či mimo ně“. Tyto dva zákazy byly v Novele 2021 sloučeny do jednoho.

Jedná se tedy o převzetí trestu uvedeného v CIC/1917 v modifikované modernizované podobě.

c) Zákaz vykonávat všechny nebo některé úkony z moci svěcení

Zákaz vykonávat všechny nebo některé úkony z moci svěcení je obsažen v Novele 2021 v odst. 3.

Podobné tresty jsou uvedeny mezi klerickými odvetnými tresty v CIC/1917 v kán. 2298: „1. zákaz konat posvátnou službu kromě v určitém kostele; 2. suspense trvale nebo na vytyčenou dobu nebo podle libosti představeného“.

⁹ Zde je třeba upřesnit, že CIC/1917 užívá obrat „munus“, nikoli „ministerium“, aniž by tyto dva výrazy byly od sebe věcně zřetelně odlišeny. Podobně v CIC/1983 jsou tyto výrazy jasně rozlišeny pouze v novelizované 6. knize, proto je tu „munus“ překládáno jako „úkol“ a „ministerium“ jako „služba“.

Původní znění CIC/1983 tento trest neobsahuje.

V Projektu 2011 i v Novele 2021 je tento zákaz vymezen a umístěn totožným způsobem.

Jedná se tedy o převzetí trestu uvedeného v CIC/1917 v modifikované modernizované podobě.

d) Zákaz vykonávat všechny nebo některé úkony z moci řízení

Zákaz vykonávat všechny nebo některé úkony z moci řízení je obsažen v odst. 4.

Podobné tresty jsou uvedeny v CIC/1917 mezi obecnými odvetnými tresty v kán. 2291 v odst. 8 jako „vyloučení z vykonávání legitimních církevních úkonů“ a v odst. 10 jako „dočasná suspense služby, oprávnění nebo milosti již obdržené“ a mezi klerickými odvetnými tresty v kán. 2298 odst. 2 jako „suspense trvale nebo na vytyčenou dobu nebo podle libosti představeného“.

Původní znění CIC/1983 má obdobný trest v kán. 1336 § 1 odst. 2: „zákaz vykonávat, co je uvedeno v odst. 2 [tj. mj. moci, úřadu, úkolu a zmocnění], nebo zákaz toho na určitém místě nebo mimo určité místo; tyto zákazy nemají nikdy za následek neplatnost“.

V Projektu 2011 i v Novele 2021 je tento zákaz vymezen a umístěn totožným způsobem.

Jedná se tedy o převzetí trestů uvedených v CIC/1917 ve výrazně rozšířené podobě, protože moc řízení mohou mít podle CIC/1983 a další mimokodexové legislativy i laici (např. soudce církevního soudu, představený dikasteria Římské kurie),¹⁰ a uvedeného v původním znění CIC/1983 v modifikované podobě.

e) Zákaz vykonávat určitá práva nebo privilegia nebo užívat hodností nebo titulů

Zákaz vykonávat určitá práva nebo privilegia nebo užívat hodností nebo titulů je uveden v Novele 2021 v odst. 5 a blíže je určen v kán. 1338: „§ 1. Pořádkové tresty, uvedené v kán. 1336, se nikdy netýkají moci, úřadů, úkolů, práv, privilegií,

¹⁰ Dotýkáme se tu polemiky ohledně kán. 129 CIC/1983, podle jehož § 1 mohou mít moc řízení pouze klerici a podle § 2 mohou laici na jejím výkonu pouze spolupracovat. Osobně se domnívám, že se tu jedná (přínejmenším v případě církevních soudců) o výkon, a tedy také o držení opravdové moci řízení. Tento názor sdílí i prof. Hrdina, viz HRDINA, Ignác Antonín, *Co se (ne)změnilo rekodifikací kanonického trestního práva hmotného*, in: Revue církevního práva č. 84–3/2021, Praha, s. 15–16.

zmocnění, výhod, titulů a insignií, jež nepodléhají představenému, který trest stanovil. § 2. [...] rovněž nelze zbavit akademických titulů.“

Obdobné tresty jsou uvedeny v CIC/1917 mezi obecnými odvetnými tresty v kán. 2291 v odst. 8 jako „vyloučení z vykonávání legitimních církevních úkonů“ a v odst. 10 jako „dočasná suspence služby, oprávnění nebo milosti již obdržené“.

V původním znění CIC/1983 se obdobné vymezení nachází v kán. 1336 § 1 odst. 3: „zákaz vykonávat, co je uvedeno v odst. 2 [tj. mj. práva, privilegia, výhody, titulu, vyznamenání, i pouze čestného], nebo zákaz toho na určitém místě nebo mimo určité místo; tyto zákazy nemají nikdy za následek neplatnost“.

V Projektu 2011 i v Novele 2021 je tento zákaz vymezen a umístěn totožným způsobem, oproti původnímu znění CIC/1983 tu není uveden zákaz užívat vyznamenání.

Jedná se tedy o převzetí trestů uvedených v CIC/1917 a v původním znění CIC/1983 v modifikované podobě.

f) Zákaz požívat aktivního nebo pasivního volebního práva při kanonických volbách nebo užívat práva hlasovat v církevních radách nebo kolegiích

Zákaz požívat aktivního nebo pasivního volebního práva při kanonických volbách nebo užívat práva hlasovat v církevních radách nebo kolegiích je v Novele 2021 uveden v odst. 6.

V CIC/1917 je obdobný zákaz uveden mezi obecnými odvetnými tresty v kán. 2291 odst. 11: „odnětí práva na pořadí nebo práva volby a volitelnosti nebo práva mít čestné tituly, oděv nebo odznaky, které udělila Církev“.

V Projektu 2011 i v Novele 2021 je tento zákaz vymezen a umístěn totožným způsobem.

Jedná se tedy o převzetí trestu uvedeného v CIC/1917 v modifikované modernizované podobě.

g) Zákaz nosit církevní nebo řeholní oděv

Zákaz nosit církevní nebo řeholní oděv je v Novele 2021 uveden v odst. 7.

Obdobné tresty jsou v CIC/1917 uvedeny mezi klerickými odvetnými tresty v kán. 2298: „9. dočasné odnětí církevního šatu; 11. trvalé odnětí církevního šatu“. Důsledky dočasného odnětí církevního šatu však byly poměrně rozsáhlé, jak upřesňuje kán. 2300: „Vyvolává-li duchovní vážná pohoršení a nenapraví-li se, přestože byl napomenut, a nelze-li jinak odstranit pohoršení, může mu být prozatímně

odňato právo nosit církevní šat; a pokud to odnětí trvá, zahrnuje v sobě zápořád vykonávat jakékoli církevní služby a odnětí duchovenských výsad.“

Původní znění CIC/1983 ani Projekt 2011 tento trest neobsahují.

Jedná se tedy o převzetí trestu uvedeného v CIC/1917 v prakticky mírně modifikované podobě, protože aktuální úprava nevztahuje tento trest na členy společností apoštolského života (zvaných v CIC/1917 „Společnosti ať mužů, ať žen, vedoucích společný život bez slibů“), z nichž někteří také nosí hábit (srov. kán. 18 CIC/1983: požadavek striktního výkladu norem stanovujících trest).

2.3 Zbavení – kán. 1336 § 4

a) Zbavení všech nebo některých úřadů, úkolů, služeb nebo funkcí nebo jen některých úkonů náležejících k úřadům nebo úkolům

Zbavení všech nebo některých úřadů, úkolů, služeb nebo funkcí nebo jen některých úkonů náležejících k úřadům nebo úkolům je v Novele 2021 uvedeno v odst. 1.

Obdobnými tresty v CIC/1917 jsou mezi obecnými odvetnými tresty v kán. 2291 odst. 10 „odnětí [...] služby, oprávnění nebo milosti již obdržené“ a mezi klerickými odvetnými tresty v kán. 2298 „4. odnětí některého práva spojeného s obročím nebo úřadem“, „6. trestní odnětí obročí nebo úřadu, s platem nebo bez platu“ a „10. sesazení“.

V původním znění CIC/1983 byl v kán. 1336 § 1 odst. 2 velmi obdobný trest „zbavení moci, úřadu, úkolu, práva, privilegia, zmocnění, výhody, titulu, vyznamenání, i pouze čestného“.

V Projektu 2011 tomu odpovídaly dvě zbavení, umístěná taktéž v kán. 1336 § 4: zbavení „1. všech nebo některých úřadů či úkolů, nebo alespoň některých úkonů příslušejících úřadům nebo úkolům“ a „4. služby lektora nebo akolyty“.

Je zjevné, že dikce Novely 2021 je záměrně velmi široká, a dává tak výrazně velký prostor pro uvážení autoritě stanovící trest (resp. trestní příkaz nebo partiikulární trestní zákon).

Nadto je třeba poznamenat, že možnost odnětí služby (*ministerium*), která nebyla v původním znění CIC/1983, znamená spolu s otevřením možnosti ustanovit ženy do služeb lektora a akolyty novelou kán. 230 § 1¹¹ rozchod s tradicí nižších svěcení (svou povahou nezrušitelných, viz kán. 948–950 a 211 CIC/1917) a jasné

¹¹ FRANTIŠEK, *Motu proprio Spiritus Domini* (10. 1. 2021), český překlad in: *Acta ČBK* č. 16 (2021), s. 19–25.

vymezení všech církví trvale udělených služeb jako laických služeb,¹² které mohou být také odňaty.

b) Zbavení pověření zpovídat nebo kázat

Zbavení pověření zpovídat nebo kázat je v Novele 2021 uvedeno v odst. 2.

Obdobné tresty v CIC/1917 jsou uvedeny mezi obecnými odvetnými tresty v kán. 2291 odst. 10: „odnětí [...] služby, oprávnění nebo milosti již obdržené“ a mezi klerickými odvetnými tresty v kán. 2298: „4. odnětí některého práva spojeného s obročím nebo úřadem“.

V původním znění CIC/1983 byl v kán. 1336 § 1 odst. 2 velmi obdobný trest „zbavení [...] zmocnění [...]“, ovšem bez jasného vymezení.

V Projektu 2011 tomu odpovídalo úžeji vymezené zbavení uvedené v kán. 1336 § 4 odst. 2: „odnětí pověření zpovídat“.

Na jedné straně lze říci, že v tomto případě je dikce Novely 2021 užší než původní znění CIC/1983, neboť nestanoví možnost trestního odnětí všech pověření (*facultates*),¹³ na druhé straně tato úprava vychází z toho, že pověření lze odejmout také cestou správní, a proto jeho trestní odnětí je dáno jen pro pastoračně nejdůležitější pověření: zpovídat¹⁴ a kázat.

c) Zbavení delegované moci řízení

Zbavení delegované moci řízení je v Novele 2021 uvedeno v odst. 3.

V CIC/1917 není takový zákaz uveden výslovně, ale může být zahrnut do rozsahu obecného odvetného trestu specifikovaného v kán. 2291 odst. 10: „odnětí [...] služby, oprávnění nebo milosti již obdržené“.

V původním znění CIC/1983 není toto zbavení obsaženo.

V Projektu 2011 i Novele 2021 je toto zbavení vymezeno a umístěno totožným způsobem.

¹² Již po promulgaci Novely 2021 ustanovil papež František novou celocírkevní službu *catechistae*, katechety (byť nyní Česká biskupská konference prosazuje překlad „katechista“). FRANTIŠEK, *Motu proprio Antiquum ministerium* (10. 5. 2021), český překlad in: *Acta ČBK* č. 16 (2021), s. 26–32. V tomto motu proprio zdůrazňuje laický charakter této služby i ostatních církví udělených služeb především v č. 7 a 8.

¹³ Kán. 132 CIC/1983 stanoví, že trvalá pověření se řídí předpisy pro delegovanou moc (jurisdikci).

¹⁴ CIC/1917 používá pro oprávnění zpovídat jak obrat *facultas confessiones audiendi*, tak *potestas confessiones audiendi*, takže i 40 let po promulgaci CIC/1983 se v češtině často nepřesně užívá obrat „zповědní jurisdikce“.

d) Zbavení některých práv nebo privilegií nebo hodností či titulů

Zbavení některých práv nebo privilegií nebo hodností či titulů je uvedeno v odst. 4, přičemž je v kán. 1338 § 2 jasně stanoveno: „nelze zbavit akademických titulů“.

Obdobnými tresty v CIC/1917 jsou mezi obecnými odvetnými tresty v kán. 2291 odst. 10 „odnětí [...] služby, oprávnění nebo milosti již obdržené“ a mezi klerickými odvetnými tresty v kán. 2298 „4. odnětí některého práva spojeného s obročím nebo úřadem“.

V původním znění CIC/1983 byl v kán. 1336 § 1 odst. 2 velmi obdobný trest „zbavení moci, úřadu, úkolu, práva, privilegia, zmocnění, výhody, titulu, vyznamenání, i pouze čestného“, přičemž bylo v kán. 1338 § 2 jasně stanoveno: „nelze zbavit akademických hodností“.

V Projektu 2011 i Novele 2021 je toto zbavení vymezeno a umístěno totožným způsobem.

V tomto případě se tedy nejedná o nový trest, ale o jasnější vymezení části toho, co bylo obsaženo v původním znění CIC/1983.

e) Zbavení všech církevních požitků nebo jejich částí podle pravidel stanovených biskupskou konferencí

Zbavení všech církevních požitků nebo jejich částí podle pravidel stanovených biskupskou konferencí je v Novele 2021 uvedeno v odst. 5 s důležitým upřesněním: „při zachování ustanovení kán. 1350 § 1“, který stanoví: „U trestů ukládaných klerikům je vždy třeba dbát, aby neztratili prostředky nutné k slušné obživě, pokud se nejedná o propuštění z klerického stavu“.

V CIC/1917 se nachází obdobné tresty mezi obecnými odvetnými tresty v kán. 2291 odst. 7: „odnětí nebo dočasné zastavení platu, který je poskytován církvi nebo z církevního jmění, nebo jiného církevního práva či výsady“ a fakticky též mezi klerickými odvetnými tresty v kán. 2298 odst. 4: „odnětí některého práva spojeného s obročím nebo úřadem“.

Původní znění CIC/1983 tento trest neobsahuje.

V Projektu 2011 je tento trest uveden v kán. 1336 § 4 odst. 6 a je tu místo slov „při zachování ustanovení kán. 1350 § 1“ text „a v souladu se státními zákony“.

V Novele 2021 je tedy obsažen modifikovaný trest uvedený původně v CIC/1917, ale také s poměrně výraznou změnou oproti Projektu 2011, přičemž důvody této změny nejsou zákonodárcem uvedeny.

f) Propuštění z klerického stavu – kán. 1336 § 5

Propuštění z klerického stavu jako církevní trest má dlouhou tradici.

V CIC/1917 se tento trest nazýval degradace (*degradatio*) a byl uveden pouze svým názvem mezi klerickými odvetnými tresty v kán. 2298 odst. 12. Jeho obsah přesněji specifikoval kán. 2305: „§ 1. Degradace v sobě obsahuje sesazení, trvalé odnětí církevního šatu a vrácení duchovního do laického stavu. § 2. Tento trest možno vynést toliko pro trestný čin vyslovený v právu anebo vyvolává-li duchovní, již sesazený a církevního šatu zbavený, nadále vážné pohoršení po jeden rok. § 3. Je jednak slovní či ediktální, uvaluje-li se pouze rozsudkem, ale tak, že má všechny své právní účinky ihned bez jakéhokoli vykonání; jednak věcná, zachovají-li se obřadnosti předepsané v Římském Pontifikátu.“

Dále důsledky tohoto trestu specifikoval kán. 213: „§ 1. Všichni, kdož byli z duchovního stavu pravoplatně vráceni do laického anebo do něho pravoplatně vstoupili zpět, pozbývají bez dalšího duchovenských úřadů, obročí, práv a výsad a zapovídá se jim chodit v církevním šatu a nosit postřížiny. § 2. Duchovní s vyšším svěcením však je vázán celibátem, s výhradou předpisu kán. 214.“¹⁵

Původní znění CIC/1983 jej uvádí již pod názvem „propuštění z klerického stavu“ (*dimissio e statu clericali*) v kán. 1336 § 1 odst. 5; jeho obsah specifikuje kán. 291: „Kromě případů uvedených v kán. 290 odst. 1 [prohlášení neplatnosti svěcení] neobsahuje pozbytí duchovního stavu dispens od povinnosti celibátu, kterou může udělit pouze papež.“ a kán. 292: „Duchovní, který podle ustanovení práva pozbývá duchovní stav, tím samým ztrácí práva vlastní duchovnímu stavu a není vázán žádnou povinností duchovního stavu, čímž se nemění kán. 291; je mu však zakázán výkon moci z přijaté svátosti svěcení, čímž se nemění kán. 976 [možnost udělení svátosti pokání osobě nacházející se v nebezpečí smrti]; dále je tím samým zbaven všech úřadů, úkolů a jakéhokoliv pověření mocí.“

V Projektu 2011 je shodná úprava v kán. 1336 § 6 jako v Novele 2021 v kán. 1336 § 5. Navazující kánony CIC/1983 (kán. 291 a 292) se touto novelou nezměnily.

¹⁵ V kán. 214 je řešena otázka přijetí svěcení pod nátlakem, tedy řízení dnes nazývané prohlášení neplatnosti svěcení.

3. Nepřejaté odvetné tresty z CIC/1917

3.1 Tresty mající alespoň vzdálenou obdobu v legislativě od původního znění CIC/1983

a) Místní a personální interdikt

Trest interdiktu je v CIC/1917 uveden dvakrát: nejprve v kán. 2268–2277 jako nápravný trest v podobě osobního interdiktu individuálního či sborového pro právnickou osobu nebo místního interdiktu partikulárního nebo generálního, podruhé jako obecný odvetný trest v kán. 2291: „1. místní interdikt a interdikt nad pospolitostí nebo sborem, trvale nebo na vytyčenou dobu nebo podle libosti představeného; 2. interdikt zakazující vstup do kostela, trvale nebo na vytyčenou dobu nebo podle libosti představeného“. Interdikt zakazuje udělovat i přijímat svátosti a svátostiny, nikoli vykonávat moc řízení.

Trest interdiktu je v původním znění CIC/1983 (kán. 1332) i v Novele 2021 (rovněž kán. 1332) užíván pouze jako nápravný trest, a to v redukované podobě: jenom jako osobní a individuální trest, zakazující udělování i přijímání svátostí a pouze udělování svátostin (ne již jejich přijímání); jako pořádkový trest již od roku 1983 neexistuje.

b) Suspense trvale nebo na vytyčenou dobu nebo podle libosti představeného

Trest suspence je v CIC/1917 fakticky uveden také dvakrát, poprvé v kán. 2278–2285 jako klerický nápravný trest – suspence z úřadu nebo obročí, podruhé jako klerický odvetný trest v kán. 2298 odst. 1: „zápověď konat posvátnou službu kromě v určitém kostele“.

V původním znění CIC/1983 je v kán. 1333–1334 suspence definována jako nápravný klerický trest, zasahující oblast výkonu moci svěcení i moci řízení, a takto byla koncipována i v Projektu 2011 v kán. 1333. V Projektu 2011 byl také připojen § 4 zasahující ekonomickou oblast, jež je nově řešena právě pořádkovými tresty: „Pokud suspence zakazuje přijímat užitky, stipendia, pravidelné příjmy a podobné požitky, zahrnuje také povinnost nahradit, co bylo přijato nezákonně, byť v dobré víře.“

V Novele 2021 je v kán. 1333 zavedena výrazná změna: suspence již není pouze klerickým trestem, může se tedy týkat i laiků, především ve výkonu či podílu na výkonu moci řízení a ve výkonu práv či úkolů spojených s úřadem; „ekonomický“ § 4 v textu zůstává beze změny.

c) Trestní přeložení z dosavadního úřadu nebo obročí na nižší

Trestní přeložení je v CIC/1917 klerickým odvetným trestem uvedeným v kán. 2298 odst. 3.

Jeho ekvivalentem byl v původním znění CIC/1983 pořádkový trest uvedený v kán. 1336 odst. 4: „trestní přeložení na jiný úřad“ – není tu výslovně stanoveno, že to musí být nižší úřad, protože fakticky může být nucený výkon vyššího úřadu pocíťován jako trest.¹⁶

Tento trest se již nevyskytuje ani v Projektu 2011, ani v Novele 2021.

3.2 Tresty nemající vzdálenou obdobu v legislativě od původního znění CIC/1983

Z obecných odvetných trestů nemají obdobu tyto tresty uvedené v kán. 2291:

3. trestní přeložení nebo zrušení biskupského nebo farního sídla;
4. právní bezectnost;
5. odnětí církevního pohřbu;
6. odnětí svátostin;
9. neschopnost dosáhnout církevních milostí anebo služeb v církvi, které nevyžadují duchovního stavu, nebo akademických hodností pod církevní záštitou;

Z klerických odvetných trestů nemá obdobu trest uvedený v kán. 2291 odst. 5: „neschopnost ke všem nebo k některým hodnostem, úřadům, obročím nebo jiným službám, které příslušejí duchovním“.

Žádný z těchto trestů není obsažen v původním znění CIC/1983 ani v Novele 2021; v Projektu 2011 však byly obsaženy v kán. 1336 § 5 tresty nezpůsobilosti, což věcně zahrnuje tresty uvedené v kán. 2291 odst. 9 a v kán. 2298 odst. 5 CIC/1917 (viz níže podkapitolu 4.2).

4. Nepřeжатé pořádkové tresty z CIC/1983 a Projektu 2011

4.1 Nepřeжатé pořádkové tresty z CIC/1983

Z původního znění CIC/1983 nebyl do Projektu 2011 ani do Novely 2021 převzat pouze jeden trest, uvedený v kán. 1336 odst. 4: „trestní přeložení na jiný úřad“.

¹⁶ Tím také není dotčena možnost uplatnit administrativní určení pro vyšší úřad, zvané „odstranění povýšením“.

4.2 Nepřejaté pořádkové tresty z Projektu 2011

Je třeba nejdříve uvést, že do kán. 1336 § 4 Novely 2021 byla věcně přejata všechna zbavení uvedená v kán. 1336 § 5 Projektu 2011, pouze zčásti jinak systematizovaná.

a) Nepřejaté zákazy

Z Projektu 2011 nebyly přejaty tyto zákazy uvedené v kán. 1336 § 3:

6. konat úkony v rámci posvátné liturgie nebo jiných bohoslužebných úkonů;
10. zastávat úkol křestního nebo birmovacího kmotra;
11. být svědkem při kanonickém slavení manželství;
12. účastnit se rad v církvi.

Zákaz uvedený v odst. 6 je v Novele 2021 částečně zahrnut v ustanovení kán. 1331 § 1 odst. 4, podle něhož je exkomunikovanému (a podle ustanovení kán. 1332 § 1 také osobě stížená interdiktum) zakázáno mít jakoukoliv aktivní účast na udílení a přijímání svátostí, udílení svátostí a na ostatních úkonech liturgického kultu.

Zákaz uvedený v odst. 12 je v Novele 2021 modifikovaně zahrnut v kán. 1336 § 3 odst. 6: zákaz „požívat aktivního nebo pasivního volebního práva při kanonických volbách nebo užívat práva hlasovat v církevních radách nebo kolegiích“ – jedná se tedy o účast v rozhodování, není takto zakázána samotná přítomnost v církevních radách nebo kolegiích, i když i ta může být hodnocena jako problematická či nevhodná.

b) Nepřejaté nezpůsobilosti

Do Novely 2021 nebyla přejata celá jedna kategorie pořádkových trestů, a to nezpůsobilosti formulované v kán. 1336 § 4 Projektu 2011:¹⁷

1. dosáhnout všech nebo některých úřadů či úkolů,
2. přijmout posvátná svěcení,
3. přijmout pověření zpovídat,
4. přijmout delegovanou pravomoc,
5. obdržet pověření k úkolům při posvátné liturgii nebo jiných bohoslužebných úkonech,
6. obdržet ustanovení lektorem či akolytou,
7. obdržet určité oprávnění, privilegium, čestný titul.

¹⁷ PIGHIN, Bruno Fabio, *Il nuovo sistema penale della Chiesa*, Venezia, 2021, s. 203. Žádný nám známý komentář ale neuvádí, proč je tato kategorie trestů vynechána.

Závěr

Na příkladu trestního práva latinské katolické církve *sui iuris* se velmi zřetelně projevuje, že právní regulaci je nutno kontinuálně přizpůsobovat aktuální situaci včetně zkušenosti s neadekvátností kanonickoprávní legislativy.¹⁸ Důsledkem jsou relativně časté změny (jejichž četnost ale není souměřitelná s tempem změn v sekulární legislativě, zvláště v prostředí České republiky), a to někdy i výrazné změny, což platí obzvláště pro oblast pořádkových trestů.

Na druhé straně musí tyto změny být realizovány v souladu nejen s pokladem víry a nezbytnými morálními postuláty, ale též v rámci proudu církevní tradice, a proto je dobře, že zpravidla bývají dlouze a pečlivě připravovány a široce připomínkovány, což bezesporu platí o novelizaci trestního práva obsaženého v 6. knize CIC/1983, promulgované roku 2021, kde byly v modifikované podobě převzaty některé tresty z Kodexu kanonického práva z roku 1917, výrazně právě v případě pořádkových trestů. Je přitom vysoce žádoucí, aby legislativní práce byly oprostěny od nenáležitých ideologických tlaků a předpojatostí; toto se však zjevně nepodařilo v případě původního znění 6. knihy CIC/1983, jak připomíná sám papež František v 7. nečíslovaném odstavci motu proprio *Pascite gregem Dei* uvozujiícího novelu 6. knihy CIC/1983 z r. 2021 těmito slovy: „Chybné chápání niterného spojení, které v církvi existuje mezi projevem lásky a užitím trestní disciplíny, pokud to okolnosti a spravedlnost požadují, způsobilo v minulosti mnoho zla.“

Zapojení do proudu tradice s sebou nese také náležité ocenění minulosti, především však vyhnutí se bohužel častému chápání II. vatikánského koncilu a jeho realizace jako radikální diskontinuity, jako by vše před II. vatikánským koncilem bylo zastaralé, ba dokonce zavrženihodné. Právě novelizace pořádkových trestů ukazuje naopak náležité ocenění předchozí normativity CIC/1917 tím, že se zákonodárce vrátil k některým právním institutům z prvního kodexu kanonického práva, byť nutně v modifikované podobě (velkou roli přitom může hrát obnovení možnosti finančních postihů). Na druhé straně toto zapojení s sebou přináší i zohlednění teologického vývoje, zřetelného výrazně v pohledu na postavení nesvěcených

¹⁸ Dalším konkrétním příkladem je odbourání uplatnění institutu *defectio actu formali ab Ecclesia catholica*, formální rozvázání společenství s katolickou církví, z jeho uplatnění v manželském právu, viz BENEDIKT XVI., *Motu proprio Omnium in mentem* (26. 10. 2009), český překlad in: *Acta ČBK* č. 5 (2010), s. 15–26.

věřících, především laiků,¹⁹ a jejich služby v církvi, což je v případě pořádkových trestů patrné na jasném příklonu k chápání trvalých služeb udílených v církvi jako laických služeb, nikoli v tradici nižších svěcení.

Resumé

Tento článek představuje jednu dílčí oblast trestního práva latinské katolické církve, novelizovaného v r. 2021 radikálním způsobem: nahrazením celé dosavadní 6. knihy Kodexu kanonického práva z r. 1983 novým textem v r. 2021. Došlo přitom k výrazným změnám především v oblasti pořádkových trestů. V první kapitole je stručně podána základní charakteristika čtyř normativních úprav, týkajících se pořádkových trestů, od začátku 20. století: Kodexu kanonického práva z r. 1917, původního znění Kodexu kanonického práva z r. 1983, uceleného projektu novelizované 6. knihy kodexu zaslaného k připomínkám r. 2011 a finálního novelizovaného textu promulgovaného r. 2021. Druhá kapitola metodou komparace ukazuje legislativní vývoj jednotlivých aktuálně platných pořádkových trestů. Třetí a čtvrtá kapitola uvádějí tresty, které nebyly z dřívějších normativních úprav převzaty do novely z r. 2021: pro rozsáhlost materie v samostatné třetí kapitole pořádkové tresty nepřevzaté z Kodexu kanonického práva z r. 1917, ve čtvrté kapitole pak pořádkové tresty nepřevzaté z původního textu Kodexu kanonického práva z r. 1983 a z uceleného projektu z r. 2011. Autor uvádí také teologické souvislosti některých nových právních regulací.

Summary

Expiatory Penalties in the New Legislation of the Latin Catholic Church *sui iuris*

This article presents one sub-area of the penal law of the Latin Catholic Church, amended in 2021 in a radical way: by replacing the entire existing Book 6 of the 1983 Code of Canon Law with a new text in 2021. Significant changes have been made, especially in the area of expiatory penalties. The first chapter gives a brief description of the four legislative texts regarding expiatory penalties since the beginning of the 20th century: the 1917 Code of Canon Law, the original 1983 version of the Code of Canon Law, the comprehensive draft

¹⁹ Autor vychází z chápání laiků nikoli z kán. 207 CIC/1983, v němž jsou za laiky označeni všichni nesvěcení věřící, ale z jasnější teologické tradice hovořící o třech stavech v církvi: *clerici, consecrati et laici* (klerici, zasvěcené osoby a laici), jak to vyjadřuje II. vatikánský koncil v č. 31 věroučné konstituce *Lumen gentium* a zcela precizně č. 31 posynodální adhortace *Vita consecrata*. Viz II. Vatikánský koncil, *Věřoučná konstituce Lumen gentium*, in: *Dokumenty II. vatikánského koncilu*, 2. vyd., Kostelní Vydří, 2002, s. 31–100, a *Vita consecrata: O zasvěceném životě a jeho poslání v církvi a ve světě: posynodální apoštolská adhortace Jan Pavla II. z 25. března 1996*, Praha, 1996, 139 s.

of the amended 6th Book of the Code sent for comments in 2011, and the final amended text promulgated in 2021. The second chapter uses the method of comparison to show the legislative development of the individual expiatory penalties currently in force. The third and fourth chapters present the penalties that were not taken over from the earlier normative regulations into the amendment of 2021: due to the vastness of the matter in the third chapter, the penalties not taken over from the 1917 Code of Canon Law, and in the fourth chapter the penalties not taken over from the original text of the 1983 Code of Canon Law and the 2011 comprehensive draft. The author also provides the theological context of some of the new legal regulations.

Klíčová slova: Katolická církev, kanonické právo, kodexy kanonického práva, trestní právo, pořádkové tresty, II. vatikánský koncil, finanční sankce

Key words: Catholic Church, canon law, codes of canon law, penal law, expiatory penalties, Second Vatican Council, financial penalties

Autor

Prof. lic. Damián Němec, dr, OP, narozen 18. června 1960 v Boskovicích, je vedoucím Katedry církevního práva na Cyrilometodějské teologické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Církevní a konfesní právo vyučoval řadu let na právnické fakultě téže univerzity, v současnosti vyučuje kanonické právo na právnické fakultě Masarykovy univerzity v Brně a je vědeckým pracovníkem Ústavu pro právní otázky náboženské svobody na právnické fakultě Trnavské univerzity v Trnavě. Je absolventem olomoucké teologické fakulty (1991). Licenciát a doktorát teologie získal na Papežské teologické fakultě ve Vratislavi ve specializaci kanonické právo. V roce 2008 se na Cyrilometodějské teologické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci habilitoval, profesury dosáhl roku 2021. Je členem vedení Společnosti pro církevní právo, předsedou její olomoucké místní skupiny, členem Rady pro duchovní péči ve zdravotnictví na Ministerstvu zdravotnictví České republiky, členem Rady pro pastorační péči ve zdravotnictví a poradcem Ekonomicko-právní komise České biskupské konference a členem výboru Katolické asociace nemocničních kaplanů.

Author

Prof. lic. Damián Němec, dr, OP, born on 18 June 1960 in Boskovice, is the chairman of the Department of Church Law at the Sts. Cyril and Methodius Faculty of Theology of Palacký University in Olomouc. He taught ecclesiastical and religion law for several years at the Faculty of Law of the same university, currently teaches canon law at the Faculty of Law of Masaryk University in Brno and is a researcher at the Institute for Legal Issues of Religious Freedom at the Faculty of Law of Trnava University in Trnava. He graduated from the Olomouc Theological Faculty (1991) and obtained his licentiate and doctorate of theology from the Pontifical Theological Faculty in Wrocław, specialization in canon law. In 2008, he received his habilitation at the Cyril and Methodius Theological Faculty of Palacký University in Olomouc, and he achieved the rank of professor in 2021. He is a member of the leadership of the Church Law Society, chairman of its Olomouc local group, a member of the Council for Pastoral Care in Health Care at the Ministry of Health of the Czech Republic, a member of the Council for Pastoral Care in Health Care and a consultant to the Economic and Legal Commission of the Czech Bishops' Conference, and a member of the committee of the Catholic Association of Healthcare Chaplains.

prof. Damián Němec, dr

Cyrilometodějská teologická fakulta

Univerzity Palackého v Olomouci

Univerzitní 22

771 11 Olomouc

e-mail: damian.nemec@upol.cz

Barokní kazatelna ve tvaru zeměkoule v kostele svatého Mikuláše ve Znojmě.

Baroque pulpit in the shape of a globe in the church of St. Nicholas in Znojmo.

Místo sňatku v případě svatby katolíka a nepokřtěné osoby v latinské církvi – návrh kritérií

Martina Vintrová

Úvod

Co se týče místa, kde se manželství uzavírá, objevují se podle svědectví kněží i z řad katolíků v České republice přání, aby jejich manželství mohlo být uzavřeno jinde, než v kostele či kapli.¹ Tento článek se zabývá otázkou, jak se k takové možnosti staví současná kanonická legislativa, a nabízí návrhy k řešení těchto situací.

1. Předkodexová legislativa

V prvních čtyřech stoletích po Kristu nelze ještě v církvi mluvit o manželské legislativě v pravém slova smyslu. První křesťané slavili manželství podle zákonů a zvyků toho národa, ke kterému patřili, a přijímali tak např. zvyky judaismu nebo řecké a římské kultury, samozřejmě kromě prvků, které patřily k pohanskému kultu, jak o tom svědčí např. Tertulián. V západní církvi však velmi rychle převládla koncepce manželství římského práva.²

Křesťané přijali základní rysy právního pojmu římského manželství. Podle něj ke vzniku manželství postačuje souhlas snoubenců a není třeba žádných obřadů či manželského pohlavního styku. V zásadě ke vzniku manželství mezi dvěma

¹ I v sousedním Polsku roste počet žádostí o uzavření katolického sňatku mimo kostel, i mimo civilní úřad. Lidé chtějí uzavírat manželství v přírodě, na zámcích, kde se nachází restaurace nebo také v restauracích, často z praktických důvodů. Srov. STORY, Marek, *Kościół, urząd czy plener – miejsce zawarcia małżeństwa w Polsce*, in: *Annales Canonici* 15 (2019), 2, s. 101.

² Srov. SACZYŃSKA, Monika, *Rytuály kościelne związane z małżeństwem w Polsce późnego średniowiecza (na podstawie pontyfikałów krakowskich z XV wieku)*, in: KRAS, Paweł, NODL, Martin (ed.), *Manželství v pozdním středověku: rituály a obyčejje. Colloquia mediaevalia Pragensia 14*, Praha, 2014, s. 66.

osobami, kterým nebrání překážka přirozeného práva, není nic jiného třeba. Ačkoliv křesťané brzy začali manželství promýšlet také teologicky a při slavení sňatku začali přidávat požehnání a modlitby kněze nebo biskupa, nebyly tyto modlitby povinné a neměly právní relevanci.³

V římské kultuře se sňatek konal v domě nevěsty a také v římské církvi žehnání a modlitby zpočátku následovaly po svatebním obřadu v domě nevěsty. Stejná praxe se objevuje např. také ve šlechtickém prostředí v Polsku, a také v Čechách a ve šlechtickém prostředí římské říše byl ještě ve 13. stol. hojně rozšířen světský charakter způsobu uzavírání manželství.⁴ Až do Tridentského koncilu bylo možné uzavřít manželství třemi způsoby: jen souhlasem snoubenců bez přítomnosti dalších osob (klandestinní manželství), manželství uzavřené veřejně za přítomnosti svědků⁵ a manželství *in facie Ecclesiae* v přítomnosti kněze.

I když papežem Innocencem III. byly na 4. lateránském koncilu v r. 1215 zakázány tajně uzavírané sňatky, nebyla zpochybněna jejich platnost. Tridentský koncil v r. 1563 zavedl k platnosti uzavření manželství závaznou formu uzavírání manželství před dvěma nebo třemi svědky a vlastním farářem snoubenců jako kvalifikovaným svědkem, ohledně místa uzavírání manželství ale nestanoví kanonická legislativa nic specifického. Dekret *Tametsi* (11. listopadu 1563) pouze zmiňuje,

³ V římském právu nebyla slavnostní forma uzavírání manželství nikdy vyžadována k jeho platnosti. První zmínky o křesťanské liturgii slavení manželství pocházejí ze čtvrtého století. Na východě mělo požehnání snoubenců právní význam od roku 895, kdy bylo vyžadováno k platnosti manželství. Srov. *Compendio di Diritto Romano*, Napoli, 2003, s. 34–38; D'AURIA, Angelo, *Il matrimonio nel diritto della Chiesa. Commento ai canoni 1055–1165 del Codice di Diritto Canonico*, Roma, 2003, s. 90–130; HRDINA, Ignác Antonín, *Tridentský dekret Tametsi*, in: *Revue církevního práva* č. 11–3/1998, s. 234–235; KUNETKA, František, *Matrimonální obřady římské liturgie v proměnách a konstantách dějinného vývoje*, in: BUGEL, Walerian a kol., *Obřady manželství v různých liturgických tradicích*, s. 76–82; MONTAN, Agostino, *Il Matrimonio nel Diritto Canonico, I. Commento ai canoni 1055–1165, II. Apprifondimenti*, Roma, 2008, s. 137–145; PFNAUSCH, Edward G., *Place of Marriage and Dispensation from Form*, in: *Roman Replies & CLSA Advisory Opinions* 1996, s. 103–104; SACZYŃSKA, M., *Rytuály kościelne związane z małżeństwem w Polsce późnego średniowiecza*, s. 63–67.

⁴ Srov. NODL, M., *In facie ecclesiae*, in: KRAS, P., NODL, M. (ed.), *Manželství v pozdním středověku*, s. 55–57; SACZYŃSKA, M., *Rytuály kościelne związane z małżeństwem w Polsce*, s. 68.

⁵ Ve střední a severní Itálii a v jižním Tyrolsku bylo běžné předávání si manželského slibu před veřejnými notáři ještě v 15. stol. Srov. NODL, M., *In facie ecclesiae*, s. 56; NODL, M., *Pronikání kanonického práva do českého prostředí, jeho recepce nařízením církve a rezistence laického prostředí vůči kanonickým předpisům*, in: KRAFL, Pavel (ed.), *Sacri canones servandi sunt. Ius canonicum et status ecclesiae saeculis XIII–XV*, Praha, 2008, s. 658.

že požehnání kněze mají snoubenci obdržet v kostele a vyjadřuje přání, aby byly zachovány další místní chvályhodné zvyklosti a obřady.⁶

Je třeba mít stále na paměti rozdíl mezi liturgickou a kanonickou formou slavení manželství. Kanonická forma obsahuje právní prvky, které stanoví, za jakých vnějších okolností a jakým způsobem má být projeven manželský souhlas, aby manželství platně vzniklo. Liturgická forma obsahuje bohoslužebné obřady, při kterých se manželství uzavírá. Nezapomeňme, že dva křesťané při uzavírání manželství slaví zároveň i jednu ze sedmi svátostí.

Manželský souhlas byl původně vyjádřen před svatební mší, které se poté novomanželé účastnili. Vlastní svatební obřad se často konal u dveří kostela. Na pódiu před kostelem uzavírali manželství např. Eliška Přemyslovna a Jan Lucemburský. Druhý den pak při mši sv. přijali církevní požehnání.⁷ Římský rituál stanoví, že je nejvýš vhodné, aby se manželství slavilo v kostele, pokud se však slaví doma, mají poté novomanželé v kostele přijmout požehnání a účastnit se mše:

<p>„Manželství se sluší slavit v kostele. Pokud se slaví doma v přítomnosti faráře a svědků, měli by manželé poté přijít do kostela přijmout požehnání. Kněz si pak musí dát pozor, aby znovu nevyžadoval souhlas stran, ale aby jim pouze udělil požehnání po slavení mše, jak je uvedeno níže.“</p>	<p>„<i>Matrimonium in ecclesia maxime celebrari decet: sed si domi celebratum fuerit praesente Parocho et testi bus, sponsi veniant ad ecclesiam benedictionem accepturi, et tunc caveat Sacerdos, ne iterum a contrahen tibus consensum exigat; sed tantum benedictionem illis conferat, celebrata Missa, ut infradicetur.</i>“⁸</p>
---	--

⁶ Srov. *Dekret o reformě uzavírání manželství*, Hl. 1, in: HRDINA, A. I., *Dokumenty Tridentského koncilu*, latinský text a překlad do češtiny, Praha, 2015, s. 209; HRDINA, A. I., *Tridentský dekret Tametsi*, in: *Revue církevního práva* č. 11–3/1998, s. 235. Zajímavé je, že oproti západní Evropě v Čechách a Polsku téměř úplně postrádáme pozitivní doklady o praktikování ohlášek, v Polsku se ustanovení 4. lateránského koncilu, zvláště nařízení ohlášek, setkalo s velkým odporem. Srov. NODL, M., *In facie ecclesiae*, s. 56; SACZYŃSKA, M., *Rytuły kościelne związane z małżeństwem w Polsce*, s. 67.

⁷ Srov. ADAM, Adolf, *Liturgika. Křesťanská bohoslužba a její vývoj*, Praha, 2001, s. 286–287; NODL, M., *In facie ecclesiae*, s. 59; SCHALLER, Marian, *Liturgie*, Praha, 1933, s. 168; Některé kostely měly pro tuto příležitost boční vchod, kterému se říkalo svatební. Srov. BOSSY, John, *Křesťanství na západě 1400–1700*, Praha, 2008, s. 37.

⁸ *Rituale Romanum Pauli V. pontificis maximi jussu editum et a Benedicto XIV. auctum et castigatum cui novissima accedit benedictionum et instructionum appendix, Turonibus Typis A. Mame et filiorum, Sanctae Sedis Apostolicae et Sacrae Rituum Congregationis Typographorum*, Tit. VII. Cap. I. N. 16, in: <<http://librinostri.catholica.cz/download/RitualeRom1906-r0.pdf>> (14. 7. 2023).

2. Kodex kanonického práva z r. 1917

Kán. 1109 CIC/1917 ohledně místa sňatku stanoví, že manželství mezi katolíky se uzavírá ve farním kostele, v jiném kostele a veřejné či poloveřejné kapli jen s dovolením místního ordináře nebo faráře. V mimořádném případě a z pádneho a rozumného důvodu (*per iusta et rationabili causa*) může místní ordinář dovolit slavení manželství v soukromém domě, ne však v kostelích a kaplích semináře a řeholnic. V těchto posledních případech mohou slavení sňatku dovolit jen v naléhavé nutnosti. Manželství mezi katolickou a nekatolickou stranou (nerozlišuje se, zda je strana nekatolická pokřtěná a nepokřtěná) se uzavírají mimo kostel. Pokud však ordinář rozumně usoudí, že „to nelze zachovat, aniž vzniknou vážnější zla“, může od tohoto ustanovení dispensovat. Kánon se odvolává na ustanovení Tridentského koncilu, papežů, Posvátné kongregace pro biskupy a řeholníky, Posvátné kongregace pro šíření víry, Státního sekretariátu a Římského rituálu.⁹

Toto ustanovení, stejně jako zákaz ohlášek sňatku katolíka s nekatolíky pokřtěnou či nepokřtěnou osobou bez dovolení ordináře, je zřejmě výrazem toho, že církev takové sňatky neschvaluje.¹⁰

Kanonické normy tedy co do místa uzavření sňatku výrazně rozlišují mezi sňatkem dvou pokřtěných a sňatkem nesvátostranným.

Při pracích na tomto kodexu se otázka místa sňatku objevila ještě v úvahách ohledně manželství neplatných *ob forma defectum* a zásady *Ecclesia supplet*. Byla zvažována otázka tzv. obecné delegace, kdy by za platná byla považována manželství, kterým asistoval jakýkoliv kněz, který není suspendovaný, a manželství bylo uzavřeno v kostele nebo v kapli. Nakonec však zůstalo u koncepcie delegace

⁹ Srov. CIC/1917, can. 1109 §1–3 a poznámky k jednotlivým částem kánonu, in: *Codex Iuris Canonici Pii XV Pontificis Maximi iussu digestus Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus. Praefatione, Fontius annotatione et Indice analytico-alphabetico ad EMO Petro Card. Gasparri auctus*, Typis polyglottis vaticanis MCMXXX.

V římské diecézi je dodnes možné slavit manželství v oratořích a kaplích seminárních nebo těch, které patří řeholním institutům jen z vážné příčiny a s dovolením místního ordináře. Srov. STORY, M., *Koloseum, stadion olimpijski czy kościół – miejsce zawarcia małżeństwa w Rzymie*, in: *Annales Canonici* 18 (2022) I, s. 95.

¹⁰ Srov. MARTINŮ, Jan, *Manželské právo církve katolické se zřetelem na manželské právo občanské vůbec, zvláště na manželské právo občanské Republiky Československé, Část druhá*, Olomouc, 1930, s. 57–59.

asistence manželství v případě, že oddávajícím není farář nebo ordinář, a aplikaci zásady *Ecclesia supplet* v případě chybějící delegace.¹¹

3. Liturgická reforma II. Vatikánského koncilu a Kodex kanonického práva 1983

Liturgická reforma II. Vatikánského koncilu vložila kanonickou formu uzavření manželství do liturgie, konkrétně do bohoslužby slova, ve mši nebo beze mše. Normy berou v úvahu při slavení svatby možnost začlenění místních způsobů a zvyků, pokud neodporují křesťanskému duchu.¹²

Současné církevní předpisy¹³ ohledně místa uzavírání manželství, kde alespoň jedna strana je členem katolické církve, jsou obsaženy ve Svatebních obřadech v Římském rituálu a v kán. 1118 CIC/1983.

Kán. 1118 je specifikací kán. 1115, podle kterého se manželství uzavírají ve farnosti, kde má některá z katolických stran trvalé nebo přechodné bydliště nebo kde pobývá alespoň po dobu jednoho měsíce, nebo v případě osob bez kanonického bydliště ve farnosti, kde právě pobývají. Kodex kanonického práva v kán. 1118 stanoví, že manželství mezi katolíky nebo katolíkem a pokřtěným nekatolíkem se uzavírá ve farním kostele. Ordinář nebo farář mohou dovolit uzavření manželství v jiném kostele nebo kapli (*alia ecclesia aut oratorio*, srov. §1).¹⁴

¹¹ Srov. CIC/1983, kán. 144, 1108–1112; DOHNALIK, Jan, *Forma kanoniczna zawarcia małżeństwa – spójzenie historyczne i postulat reformy*, in: *Annales Canonici* 14 (2018) II, s. 190–198.

¹² Srov. *Římský rituál nově uspořádaný podle ustanovení Druhého vatikánského koncilu, vydaný papežem Pavlem VI. a upravený péčí papeže Jana Pavla II., Svatební obřady*, Druhé vydání, čl. 43–44. Je třeba rozlišovat kanonickou formu uzavření manželství a liturgické slavení. Řádná kanonická forma, vyžadovaná k platnosti uzavření manželství v latinské církvi, vyžaduje výměnu souhlasu snoubenců, uzavírá se za aktivní účasti kompetentní osoby jako kvalifikovaného svědka a za pasivní účasti dvou či více svědků. Jinou možností je mimořádná kanonická forma nebo dispens od kanonické formy (při něm je ale vyžadována nějaká veřejná forma uzavření manželství). Srov. CIC/1983 kán. 1116 a 1127 §2; D'AURIA, A., *Il Matrimonio nel Diritto della Chiesa*, Roma, 2003, s. 247–248; MONTAN, A., *Il Matrimonio nel Diritto Canonico*, s. 89–104.

¹³ Které jsou předpisy čistě církevními, a tedy nejen dispensovatelnými, ale i změnitelnými.

¹⁴ Termín „kostel“ je třeba chápat ve smyslu kán. 1214 jako posvátnou budovu, určenou pro bohoslužby, do níž jsou věřící oprávněni přijít, aby zde konali bohoslužby, především veřejné. Kapli (*oratorio*) se podle kán. 1213 myslí místo, které je na základě dovolení ordináře určeno pro bohoslužby ve prospěch některého společenství nebo shromáždění věřících v něm se shromažďujícího, kam jiní věřící mohou přijít se souhlasem příslušného představeného. Od kostela se liší primárně tím, kdo má právo ji používat k bohoslužbám. Srov. kán. 1214 a 1213 CIC/1983; BEAL, John P., CORIDEN, James A., GREEN, Thomas J. (ed.), *New Commentary of the Code of Canon*

Na jiném vhodném místě může dovolit uzavření takového manželství místní ordinář (§2). Manželství mezi katolickou stranou a stranou nepokřtěnou se může uzavřít v kostele nebo na jiném vhodném místě (§3). Zde se nevyžaduje žádné zvláštní dovolení vyšší autority, posouzení vhodnosti místa je tedy pravděpodobně na tom, kdo sňatku asistuje. Univerzální právo nedává ohledně vhodnosti místa další indicie.¹⁵

Důvodem ustanovení kán. 1118 §3 této normy je, že není vhodné, aby nepokřtění byli nuceni uzavírat manželství v kostele:

„V § 1 se ruší rozdíl mezi pokřtěnými nekatolíky a nepokřtěnými (vynechá se slovo «pokřtěný») a následně se ruší § 3 (Exc. Bernardin).
R. Rozdíl nelze úplně potlačit, protože má velmi důležitý základ. Podle návrhu by nepokřtění museli slavit sňatek v kostele, což se nedoporučuje. Text §3 je převzat z «Ordo celebrandi matrimonium», *caput III.*“

„*In §1 supprimatur distinctio inter non-catholicos baptizatos et non baptizatos (omittere verbum «baptizatum»), et consequenter supprimatur §3 (Exc. Bernardin).*
R. Distinctio omnino supprimi nequit, quia fundamentum habet magni momenti. Iuxta propositionem, non-baptizati tenerentur ad eorum matrimonium in ecclesia celebrandum, quod non expedit. Textus §3 desumptus est ex «Ordo celebrandi matrimonium», caput III.“¹⁶

Při vytváření kán. 1118 zazněl názor, že není nutné mít jiné normy pro manželství mezi dvěma katolíky a katolíkem a nepokřtěnou stranou, v obou případech se mohou slavit v kostele. V dalším návrhu zaznělo, že manželství pokřtěných se musí (*debent*) slavit v kostele, manželství nesvátná se mohou (*possunt*) slavit

Law, New York, 1989, s. 1337; BRASFIELD, Sean P., *Canonical Norms Regarding Places of Marriage: Both a Challenge and an Opportunity*, in: CANON LAW SOCIETY OF AMERICA, *Proceedings of the Eighty-First Annual Convention*, Atlantic City, New Jersey, October 14–17, 2019, Washington, 2020, s. 82–83.

¹⁵ Může se jednat např. o nekatolický kostel nebo bohoslužebné místo, nenedominanční kaple nebo i soukromý dům. Srov. BEAL, J. P., CORIDEN, J. A., GREEN, T. J. (ed.), *New Commentary of the Code of Canon Law*, s. 1338; BRASFIELD, S. P., *Canonical Norms Regarding Places of Marriage*, s. 84. CHIAPPETTA, Luigi, *Il matrimonio nella nuova legislazione canonica e concordataria. Manuale giuridico-pastorale*, Roma, 1990, s. 296–297; D’AURIA, A., *Il matrimonio nel diritto della Chiesa. Commento ai canoni 1055–1165 del Codice di Diritto Canonico*, Roma, 2003, s. 276–577.

¹⁶ Srov. PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, *Relatio complectens synthesim animadversionum ab Em. mis atque Exc. mis patribus commissio ad novissimum schema codicis iuris canonici exhibitarum, cum responsionibus a secretaria et consultoribus datis (Patribus Commissionis stricte reservata)*, Typis Polyglotis Vaticanis MCMLXXXI, s. 262.

v kostele. Jiný návrh obsahoval pouze dva paragrafy, kde první stanovil, že manželství katolíků se musí slavit ve farním kostele (*in ecclesia paroeciali*), na jiných místech pak se souhlasem ordináře. Podle druhého paragrafu by se smíšená manželství mohla slavit v kostele (*in ecclesia*). Nakonec bylo všemi hlasy schváleno znění uvedené v dnešním kán 1118 §1–3 CIC/1983.¹⁷

Knihy Svatebních obřadů předpokládá, že svatební obřad mezi pokřtěnými se koná v kostele. V případě, že katolík uzavírá sňatek s katechumenem nebo nekrěštěanem, svatba se koná v kostele nebo na jiném vhodném místě. Připouští ale, že ve všech případech se může slavit i v soukromých domech, a to u národů, kde se tak děje podle obyčeje a kde tak z pastoračních důvodů stanoví biskupská konference.¹⁸

Svatební obřady hovoří o tom, že sňatek je také příležitostí k hlásání evangelia, a to hlavně lidem, kteří se zřídka nebo vůbec účastní slavení sňatku či eucharistie (a to jak katolíci, tak nekatolíci, v první řadě samotní snoubenci). Dále se zde mluví o potřebě duchovní plodnosti a důležitosti znamení slavení sňatku. To, co se podle práva vyžaduje k platnému a dovolenému uzavření manželství, může „posloužit k podpoře živé víry a plodné lásky mezi snoubenci a k založení křesťanské rodiny“.¹⁹

Svatební obřad se má slavit ve společenství, protože manželství je zaměřeno k růstu a posvěcování Božího lidu. To vyžaduje účast farní obce nebo alespoň několika jejích členů.²⁰

Slavnostní ráz sňatku je třeba vyjádřit vhodným způsobem, a to i výzdobou kostela.²¹

Pro návrh kritérií vhodnosti místa lze využít argumenty, které zaznívaly při formulování konečného znění kán. 1118, a také vodítka, která dávají Svatební

¹⁷ Srov. *Communicationes* XXXIV (2002.1), s. 108–109.

¹⁸ *Svatební obřady*, čl. 44, 45, 80 a 152.

¹⁹ Srov. *Svatební obřady*, čl. 20 a 37.

²⁰ *Svatební obřady*, čl. 28. Na tento aspekt upozorňují také polští biskupové. Srov. KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Stanowisko biskupów polskich w sprawie małżeństwa katolickiego zawieranego poza miejscem świętym* (16 kwietnia 2016 r.), n. 5–7, in: <<https://episkopat.pl/stanowisko-biskupow-polskich-w-sprawie-malzenstwa-katolickiego-zawieranego-pozza-miejscem-swietym/>> (14. 7. 2023).

²¹ *Svatební obřady*, čl. 31.

obřady. Z výše uvedeného nám vyplývají následující kritéria: bohoslužba, hlásání evangelia, podpora víry, lásky a založení nové rodiny, slavnostnost, veřejnost.

4. Legislativa českých a moravských diecézí

Partikulární ustanovení ohledně místa sňatku mají v České republice pouze tři diecéze: brněnská, plzeňská a pražská. Ostatní diecéze české a moravské církevní provincie tyto předpisy nemají.

4.1 Arcidiecéze pražská

Arcidiecéze pražská stanoví, že rozhodnutí ohledně slavení kanonického sňatku mimo posvátný prostor je na faráři místa sňatku. Podmínkou je důstojnost místa a rozumné a přiměřeně vážné důvody:

„V poslední době přibývá žádostí snoubenců o vykonání oddavek mimo kostel. Kanonické právo na tuto situaci pamatuje. V zásadě rozlišuje mezi svátostným sňatkem pokřtěných stran, kdy je rozhodnutí o takové žádosti v kompetenci ordináře, a sňatkem, kdy jedna ze stran je nepokřtěná. V tom případě je rozhodnutí prakticky ponecháno na faráři (srov. kán. 1118 CIC).

Aby se dalo vyhovět přání konat svátostné oddavky mimo sakrální prostor, je třeba, aby navrhované místo odpovídalo svou důstojností slavení svátosti a aby k tomu byly rozumné a přiměřeně vážné důvody. Pouhý romantismus nebo snaha o extravaganci nedostačuje. To nechť nejprve duchovní správci sami se snoubenci projednají a posoudí. Pokud i pak si budou snoubenci přát sňatek mimo kostel, je třeba, aby duchovní správci k písemné žádosti adresované ordináři přiložili své vyjádření a doporučení.

U posuzování žádostí sňatků s nepokřtěnými, kdy je rozhodnutí v rukou duchovního správce, nechť farář postupuje obdobně a s pastorační moudrostí v daném případě sám rozhodne.“²²

4.2 Diecéze brněnská

V Diecézi brněnské je posouzení vhodnosti místa vyhrazeno místnímu ordináři. Dotaz vznáší farář místa, kde se smí konat sňatek, a uvede logistické a pastorační okolnosti. Subjektivní motivace snoubenců nemohou převážit nad objektivní skutečností důstojnosti sňatku.

²² <<https://pastorace.apha.cz/pro-rodinu/priprava-na-manzelstvi/nejcastejsi-dotazy/>> (12. 12. 2022); ACAP, 16. 1. 2009.

Místní ordinář může natrvalo určit nějaké místo jako „vhodné“ pro uzavírání nesvátostrných manželství mimo kostel nebo kapli.²³

„Pro nesvátostrná manželství

§ 5 Z hlediska místa uzavření manželství je řádným místem pro uzavření manželství mezi katolickou stranou a stranou nepokřtěnou (nesvátostrné manželství) každé posvátné místo (kostel, kaple) nebo jiné vhodné místo, které splňuje požadavky co do důstojnosti církevního manželství a podmínku účasti veřejnosti.

§ 7 Posouzení, zda nějaké místo je vhodným místem k uzavření nesvátostrného manželství, náleží místnímu ordináři, přičemž 1° farář, na jehož území má být uzavřen církevní sňatek na vhodném místě podle § 6, se dotáže místního ordináře a sdělí mu ve své interpelaci jak logistické, tak pastorační okolnosti předpokládaného místa sňatku. 2° farář při podávání své interpelace jménem snoubenců má mít na paměti, že subjektivní motivace žadatelů nemohou převážet nad objektivní skutečnosti ohledně důstojnosti uzavíraného manželství.

§ 8 Místní ordinář může na základě žádosti faráře určit natrvalo nějaké místo za „vhodné místo“ pro uzavírání nesvátostrných manželství.“

4.3 Diecéze plzeňská

Podle závazné směrnice Diecéze plzeňské z 9. 6. 2022 s účinností od 1. 9. 2022 mají být kanonická manželství na území plzeňské diecéze uzavírána pouze v kostelích, kaplích (či v případě malé kaple v prostoru před ní). Pokud snoubenci žádají z oprávněných důvodů o uzavření sňatku na jiném místě, oddávající, pokud toto podporuje, předloží jejich žádost diecéznímu biskupovi, který ve věci rozhodne.²⁴

5. Možná partikulární ustanovení

Manželství je povolání, které se žije v církevním kontextu. Slavení sňatku je důležitá náboženská událost a vhodné místo by mělo tuto skutečnost posílit spíše než eliminovat.²⁵

²³ Partikulární zákon brněnské diecéze, ACEB 04/2010, čl. 17, s. 34.

²⁴ Srov. DIECÉZE PLZEŇSKÁ, *Závazná směrnice o místě uzavírání kanonických manželství v plzeňské diecézi*, 9. 6. 2022, in: Příloha ACEP 6/2022.

²⁵ Kán. 837 CIC/1983; Srov. BEAL, J. P., CORIDEN, J. A., GREEN, T. J. (ed.), *New Commentary of the Code of Canon Law*, s. 1338; BRASFIELD, S. P., *Canonical Norms Regarding Places of Marriage*, s. 84; STORY, M., *Kościół, urząd czy plener – miejsce zawarcia małżeństwa w Polsce*, s. 108–110.

a. Slavení sňatku jako náboženská událost

Univerzální právo nevyžaduje žádné zvláštní dovolení vyšší autority ohledně vhodného místa sňatku v případě nesvátočinného manželství. Diecézní biskup však může vydat pokyny co se týče vhodnosti místa sňatku a vyloučit některá místa jako nevhodná.²⁶

„Je na biskupovi, aby řídil v celé diecézi slavení svatby a pastorační péči o manželství. Proto poskytuje věřícím pomoc, aby si manželský stav uchovával křesťanského ducha a šel k dokonalosti. Duchovní pastýři mají povinnost postarat se o to, aby se v jejich vlastním společenství tato pomoc poskytovala především ... duchovně plodným slavením svatebního obřadu, aby z něho bylo zřejmé, že manželé jsou znamením tajemné jednoty a plodné lásky mezi Kristem a církví a že se na ní podílejí.“

Italští a polští biskupové a přinejmenším někteří biskupové v USA vyhrávají v případě, když snoubenci žádají o slavení kanonického sňatku mimo kostel či kapli, rozhodnutí místnímu ordináři nebo svému delegátovi.²⁷

Německá biskupská konference nemá jednotné směrnice a ve společném dokumentu opakuje obecný kanonický předpis.²⁸ V řadě německých diecézí se v případech sňatku jinde než v kostele nebo v kapli nedovoluje sňatek pod širým nebem. Pro výjimku se obvykle, ale ne vždy, vyžaduje dovolení místního ordináře. Např. v arcidiecézi Hamburg v případě sňatku nábožensky odlišného páru rozhoduje o vhodnosti místa místní farář.²⁹

²⁶ *Svatební obřady*, čl. 13–14. Dále srov. CIC/1983, kán. 223 § 2, 391–392, 838 a 1063–1064; CANON LAW SOCIETY OF AMERICA, *Roman Replies and CLSA Advisory Opinions* 2001–33, Advis. Op. Huels. *Can the Bishop Prohibit Marriage Outside a Church?*, s. 127–128.

²⁷ Srov. KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Stanowisko biskupów polskich w sprawie małżeństwa katolickiego*, n. 5–7, 10, 13; *Decreto generale sul matrimonio canonico*, 5 novembre 1990, n. 22 e 24; CEI, *Evangelizzazione e sacramento del matrimonio*, Documento pastorale, 20 giugno 1975, n. 84; ARCHDIOCESE OF PORTLAND IN OREGON, *Marriage Policies*, July, 2002. Neoficiální on-line výzkum ohledně možnosti slavit nesvátočinný sňatek v nekatolických kostelech a modlitebnách nebo v sekulárním prostředí či venku provedl v roce 2019 P. Sean P. Bransfield. Výsledky jsou uveřejněny v již citovaném textu BRANSFIELD, S. P., *Canonical Norms Regarding Places of Marriage*, s. 78–101. Z diecézí, které odpověděly, téměř dvě třetiny dovolují kanonické nesvátočinné sňatky v nekatolických kostelech a modlitebnách, ale jen třetina v sekulárních prostorách či venku. Pro dovolení byly nejčastěji zmiňovány pastorační důvody.

²⁸ DBK, *Auf dem Weg zum Sakrament der Ehe Überlegungen zur Trauungspastoral im Wandel*, 28. September 2000, n. 5.3 a 5.4, in: <<https://www.dbk.de/fileadmin/redaktion/veroeffentlichungen/deutsche-bischoefe/db67.pdf>> (16. 1. 2023).

²⁹ Srov. ERZBISTUM HAMBURG, Handbuch Pfarrbüro, Überarbeitete Fassung vom 1. 8. 2018, čl. 4.5.2.2, in: <https://www.erzbistum-hamburg.de/Handbuch-Pfarrbuero_Handbuch-Pfarrbuero> (16. 1. 2023).

Na území švýcarských kantonů také existují dvě možnosti, tj. jak povinnost požádat o dovození místního ordináře, tak konstatování, že „manželství mezi pokřtěnou a nepokřtěnou osobou toto svolení nepotřebuje“.³⁰

Polští biskupové mluví o tom, že v případě kanonického sňatku mimo posvátný prostor se nejedná jen o drobnou změnu v liturgii. I proto vyžadují souhlas místního ordináře a taková událost má zůstat výjimkou. Zdůrazňují také nutnost striktního dodržování liturgických předpisů.³¹

V některých diecézích se vůbec nepředpokládá, že by se kanonický sňatek konal jinde, než v kostele nebo kapli. Svatba je víc než hezká párty.³² Na různých italských církevních stránkách lze nalézt komentáře v tom smyslu, že volba místa sňatku mimo kostel by měla mít přiměřené důvody, které nenarušují posvátný charakter a atmosféru svatby. Tyto důvody by neměly být pouze praktické (zahradka vedle restaurace či místa, kde se koná svatební hostina) nebo vyhovující nějaké zálibě či extravaganci snoubenců (v parku, v balóně apod.).³³

Podle Italské biskupské konference slavení sňatku má mít evangelizační a církevní charakter. Se slavením manželství mimo kostel či kapli se počítá jen v případě, že k tomu jsou zvláštní pastorační důvody.³⁴ Italská biskupská konference uvádí, že církevní svatby nejsou soukromé obřady, ale vždy se jedná o bohoslužbu (není to divadlo ani lidová slavnost), tedy se obvykle má konat tam, kde se obvykle

³⁰ Srov. <https://www.cath-fr.ch/app/uploads/Richtlinien-Verwaltung-Pfarrei_2015.pdf> (16. 1. 2023); <<https://www.zhkath.ch/glaube-feiern/feiern-kirche/ehesakrament-trauung>> (16. 1. 2023).

³¹ Srov. KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Stanowisko biskupów polskich w sprawie małżeństwa katolickiego*, čl. 13 a 22.

³² Srov. <<https://www.paar-ehe.de/kirchlich-heiraten.html>> (14. 7. 2023).

³³ Detailně se tímto tématem zabírá např. dokument PARROCCHIE CATTOLICHE DEL DECANATO DELLA VALLE DI POSCHIAVO, *Indicazioni ai fidanzati per la celebrazione del Sacramento del Matrimonio*, viz <<https://sanbernardoinprada.ch/wp-content/uploads/Contenuti-sito/Disposizioni-parrocchiali-per-il-Sacramento-del-matrimonio.pdf>> (19. 12. 2022). Např. ohledně květinové výzdoby uvádí, že by neměla ohromovat, ale měla by pomáhat přítomným soustředit pozornost na slavení sňatku. Slavení sňatku také není představení ani koncert, natož zdroj zisku pro hudebníky. Také fotograf má respektovat posvátnost místa a obřadu. Srov. dále např. *Dopis generálního vikáře diecéze farářům diecéze Benevento*, 29 luglio 2016, Prot. N. 133/2016 (22 gennaio 2014), <<http://www.diocesisibenevento.it/wp-content/uploads/sites/2/2017/09/11/Comunicazione-del-Vicario-generale-sul-luogo-della-celebrazione-del-Matrimonio.pdf>> (19. 12. 2022); CHIESA DI GENOVA, *Indicazioni sulla celebrazione del matrimonio*, in: <<https://www.chiesadigenova.it/disciplinadeisacramenti/indicazioni-sulla-celebrazione-del-matrimonio>> (19. 12. 2022).

³⁴ Srov. CEI, *Decreto generalu sul matrimonio canonico*, 5 novembre 1990, n. 22 a 24; CEI, *Documento pastorale Evangelizzazione e sacramento del matrimonio*, 20 giugno 1975, n. 84–88.

konají další bohoslužby. Zvláštní místo svatby má zůstat výjimkou, která nezpůsobuje pohoršení a jeví se rovněž jako vhodná pro svátostný úkon. Kostel nebo kaple jiného křesťanského vyznání je však považován za vhodný.³⁵

Vhodnost kostela nebo kaple jiného křesťanského vyznání pro slavení sňatku uvádějí také německé texty.³⁶

Zcela vyloučit možnost sňatku mimo kostel nebo kapli by však bylo proti smyslu zákona. V některých případech to totiž může být vhodnější nebo dokonce nutné (např. v případě handicapu či těžké nemoci, uvěznění apod.). Kromě toho je třeba chránit svobodu svědomí nepokřtěné strany, pokud ta je např. vyznavačem nějakého nekřesťanského náboženství a bohoslužba v katolickém kostele by byla proti jejímu svědomí.³⁷

b. Sňatek jako evangelizační událost

Slavení manželství je určitým znamením.

„Svatební obřady objasňují podstatu křesťanského manželství: stavějí oba partnery pod zavazující a cestu ukazující Boží slovo a posilují jejich víru. Sami snoubenci přítom dosvědčují před shromážděnou církví, jejímiž členy oba jsou, svou víru. ... Slovem a symbolem se prohlubuje vědomí a ochota snoubenců dát skrze svou lásku a věrnost svědeckví o dalekosáhlém spasitelném svazku Krista s jeho církví. Takže liturgická slavnost sňatku nechce být pouze mysl povznášejícím a obšťastňujícím rámcovým úkonem, nýbrž má velký funkční význam.“³⁸

Italská biskupská konference o evangelizačním charakteru sňatku vydala celý pastorační dokument.³⁹ O evangelizačním významu svatební liturgie, jak o něm mluví Svatební obřady, jsme psali výše.

³⁵ Srov. CEI, *Documento pastorale Evangelizzazione e sacramento del matrimonio*, čl. 89.

³⁶ Srov. např. DIÖZESE ROTTENBUTG-STUTTGART, *Regelungen zum Ort der katholischen Trauung*, 22. 3. 2012, in: <https://recht.drs.de/https://recht.drs.de/fileadmin/user_files/117/Dokumente/Rechtsdokumentation/4/2/8/12_05_01.pdf> (16. 1. 2023); *Kommentierte Rechtssammlung der Diözese Rottenburg-Stuttgart*, in: <<https://rechtssammlung.drs.de/rechtssammlung/4-heiligungsdienst-liturgie-und-sakramente/42-sakramente/427-ehe.html#c102199>> (16. 1. 2023).

³⁷ Srov. HUELS, John M., *Can the Bishop Prohibit Marriages Outside a Church?*, in: CANON LAW SOCIETY OF AMERICA, *Roman Replies and CLSA Advisory Opinions 2001*, s. 127–128; BEAL, J. P., CORIDEN, J. A., GREEN, T. J. (ed.), *New Commentary of the Code of Canon Law*, New York, 1989, s. 1337–1338; STORY M., *Kościół, urząd czy plener – miejsce zawarcia małżeństwa w Polsce*, s. 105.

³⁸ ADAM, A., *Liturgika*, s. 285–286.

³⁹ Srov. CEI, *Documento pastorale Evangelizzazione e sacramento del matrimonio*, 20 giugno 1975.

c. Sňatek jako slavnostní událost

Manželství znamenalo a znamená v různých kulturách a náboženstvích významný mezník v životě muže a ženy. Jeho uzavírání provázela řada rituálů, ať už právního či náboženského a kulturního charakteru.⁴⁰ Už výraz „slavení liturgie“ ukazuje, že uzavírání kanonického sňatku je slavnostní záležitostí. Přesto v církevních nařízeních nalezneme vybízení ke skromnosti. Důvodem je, aby vnější stránka obřadu nepřehlušila jeho nehlubší význam. Varuje se také před extravagancí.⁴¹

Na druhou stranu se varuje také před vším, co by slavnostní stránku obřadu snižovalo. To se může stát např. kdyby bylo místo obřadu totožné s prostorem, v němž se koná následný světský svatební obřad, nebo by obřad rušily nevhodné zvuky a pachy.⁴²

d. Sňatek jako veřejná událost

Uzavření manželství nebylo nikdy soukromou záležitostí. Týkalo se celého společenství a měla o něm být informována široká veřejnost; neveřejné „tajné“ manželství nebylo žádoucí.⁴³

Sňatek by se tedy neměl konat tam, kde by slavnost měla charakter soukromého a exkluzivního obřadu. Manželství je veřejná záležitost, která vyžaduje místo veřejné a veřejnosti přístupné.⁴⁴

⁴⁰ Podrobný popis zvyků a rituálů z celého světa lze nalézt např. v následujících knihách: BEZOUŠKOVÁ, Lenka, *Islámské rodinné právo se zaměřením na právo manželské*, Praha, 2013; BUGEL, W. a kol., *Obřady manželství v různých liturgických tradicích*, Olomouc, 2013; JIROUŠKOVÁ, Jana (ed.), *Svatební rituály u nás a ve světě*, Praha, 2012.

⁴¹ V tomto smyslu je zajímavý podrobný dokument PARROCCHIE CATTOLICHE DEL DECANATO DELLA VALLE DI POSCHIAVO, *Indicazioni ai fidanzati per la celebrazione del Sacramento del Matrimonio*, viz <<https://sanbernardoinprada.ch/wp-content/uploads/Contenuti-sito/Disposizioni-parrocchiali-per-il-Sacramento-del-matrimonio.pdf>> (19. 12. 2022).

⁴² DIÓZESE ROTTENBURG-STUTTGART, *Regelungen zum Ort der katholischen Trauung*, BO Nr. 1708 – 22. 3. 2012, in: <<https://rechtssammlung.drs.de/rechtssammlung/4-heiligungsdienst-liturgie-und-sakramente/427-ehe.html>> (14. 7. 2023).

⁴³ Srov. HRDINA, Ignác Antonín, *Tridentský dekret Tametsi*, in: Revue církevního práva č. 11–3/1998, s. 233–234. V islámském právu viz např. BEZOUŠKOVÁ, L., *Islámské rodinné právo se zaměřením na právo manželské*, s. 115–116. Pozn. redakce: dekret *Tametsi* výslovně uzavírání tajných manželství zakazuje.

⁴⁴ Srov. STORY, M., *Kościół, urząd czy plener – miejsce zawarcia małżeństwa w Polsce*, s. 107–108; PARROCCHIE CATTOLICHE DEL DECANATO DELLA VALLE DI POSCHIAVO, *Indicazioni ai fidanzati per la celebrazione del Sacramento del Matrimonio*, in: <<https://sanbernardoinprada.ch/wp-content/uploads/Contenuti-sito/Disposizioni-parrocchiali-per-il-Sacramento-del-matrimonio.pdf>> (19. 12. 2022); dále např. *Dopis generálního vikáře diecéze farářům diecéze Benevento*, 29 luglio 2016, Prot. N. 133/2016 (22 gennaio 2014), in: <<http://www.diocesidibenevento.it/wp-content/>

Polští biskupové výslovně upozorňují na to, že veřejná záležitost, jako je slavení sňatku, se má konat tam, kde je umožněn přístup veřejnosti.⁴⁵

Také instrukce janovské arcidiecéze obsahuje zákaz slavení manželství ve vilách nebo venku a obecně na těch místech, kde má oslava charakter soukromého a exkluzivního obřadu.⁴⁶

6. Pastorační důvody

Ačkoliv se otázka místa sňatku liší od otázky kanonické formy,⁴⁷ jeví se jako možné a vhodné aplikovat důvody, které některé diecéze uvádějí pro udělení dispense od kanonické formy také pro případ „dovolenosti“ místa sňatku mimo posvátný prostor. Některé diecéze v USA⁴⁸ pro jiné místo sňatku, než je katolický kostel, v pokynech ohledně dispense od kanonické formy uvádějí tento demonstrativní výčet důvodů:

- námitka svědomí (např. v případech špatné zkušenosti s katolickou církví);
- dosažení souhlasu rodičů;
- soulad v rodině;
- významný vztah k nějakému místu.

Diecéze Rottenburg-Stuttgart ve svých směrnících ohledně místa uzavírání katolického sňatku stanoví, že pouze ve výjimečných a odůvodněných případech

uploads/sites/2/2017/09/11/Comunicazione-del-Vicario-generale-sul-luogo-della-celebrazione-del-Matrimonio.pdf> (19. 12. 2022); CHIESA DI GENOVA, *Indicazioni sulla celebrazione del matrimonio*, in: <<https://www.chiesadigenova.it/disciplinadeisacramenti/indicazioni-sulla-celebrazione-del-matrimonio>> (19. 12. 2022); Informace katolické církve v Rakousku viz <<http://www.kirchlichheiraten.at/>> (16. 1. 2023); Rozhovor s Dr. Sebastianem Cüppersem, vedoucím odboru kanonického práva Erzbistum Köln, in: <<https://www.domradio.de/artikel/das-ja-wort-auf-der-gruenen-wiese-welchen-spielraum-katholische-eheschliessungen-vorsehen>> (16. 1. 2023).

⁴⁵ Srov. KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Stanowisko biskupów polskich w sprawie małżeństwa katolickiego* n. 4–6, 10.

⁴⁶ Srov. ARCIDIOCESI DI GENOVA, *Indicazioni sulla celebrazione del matrimonio*, in: <<https://www.chiesadigenova.it/disciplinadeisacramenti/indicazioni-sulla-celebrazione-del-matrimonio>> (14.–7. 2023).

⁴⁷ Srov. např. *Roman Replies & CLSA Advisory Opinions 1996: Place of Marriage and Dispensation from Form*.

⁴⁸ Srov. např. ARCHDIOCESE OF INDIANAPOLIS, *Application for dispensation from the observance of the canonical form of marriage*; DIOCESE OF HONOLULU, *Petition for Marriage Dispensation and Permission*; ARCHDIOCESE OF NEW YORK, *Permission to be married in a non-catholic ceremony: dispensation from canonical form*. (získáno z webovských stránek diecézí, poslední návštěva dne 14. 7. 2023).

může místní ordinář povolit uzavření katolického manželství na jiném místě, než je kostel nebo kaple.

Pro schválení žádostí platí od 1. 3. 2012 kritéria, podle nichž snoubenci musí písemně předložit vážný důvod, který je nutí uzavřít manželství jinde, než v kostele nebo kapli. Místo určené pro svatební obřad musí být vhodné, tj. musí se jednat o uzavřený prostor, který nesmí být totožný s prostorem, v němž se koná následný světský svatební obřad. Musí být vyloučeny rušivé zvuky nebo pachy. Musí zde být umístěn oltář s křížem a svícemi. Podrobný popis místa musí být přiložen k žádosti. Mezi věřícími nesmí existovat žádné pohoršení.

Jedná se o individuální případ a oddávající a katolický farář místa sňatku musí písemně souhlasit s navrhovaným místem sňatku. V případě svateb v nekatolických modlitebnách rovněž nutný písemný souhlas odpovědného nekatolického duchovního. Sňatky v čistě profánních prostorách nebo pod širým nebem, např. na hradech, zámcích, v restauracích, hotelech nebo na jejich pozemcích, ale také v kostelech a kaplích, které pozbyly svého původního užívání nejsou obecně povoleny.⁴⁹

Polští biskupové pro udělení dovolení vyžadují vážné teologické a pastorační důvody. Považují udělení takového dovolení za individuální a výjimečné a zdůrazňují, že nemůže být uděleno z extravagantních nebo komerčních důvodů. Obecně se slavení svátostí mimo posvátné místo dovoluje ve zvláštních situacích, jako je např. velké shromáždění věřících, kdy se do kostela nevejdou, ale tyto situace jsou výjimečné a církví tolerované, nikoliv doporučované.⁵⁰

Americké diecéze zakazují slavení sňatku pod širým nebem. Italské diecéze většinou také, nicméně objevilo se i souhlasné vyjádření ohledně slavení sňatku v prostoru u kostela (dvůr, zahrada); dále zakazují slavení sňatku v římských vilách a obecně všude tam, kde by svatba měla charakter soukromé a exkluzivní slavnosti.⁵¹ V době pandemie Covidu 19 nebyl problém s dovolením sňatku na volném prostranství či v ambitech nebo zahradě u kostela.

⁴⁹ Srov. DIÓZESE ROTTENBURG-STUTTGART, *Regelungen zum Ort der katholischen Trauung*, BO Nr. 1708 – 22. 3. 2012, in: <<https://rechtssammlung.drs.de/rechtssammlung/4-heiligungsdienst-liturgie-und-sakramente/42-sakramente/427-ehe.html>> (14. 7. 2023).

⁵⁰ I když sňatek pokřtěné a nepokřtěné osoby není svátostný, dokument polských biskupů hovoří pouze o svátosti. V každém případě je slavení sňatku podle obřadu katolické církve liturgickým úkonem, bohoslužbou. Srov. KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Stanowisko biskupów polskich w sprawie małżeństwa katolickiego* n. 5–7, 10.

⁵¹ Srov. STORY, M., *Koloseum, stadion olimpijski czy kościół*, s. 95;

7. Pohled z jiného úhlu

Z dosud zkoumaných dokumentů a textů vyplývá, že slavení kanonického manželství mimo posvátný prostor by mělo být spíše výjimečnou a individuální záležitostí, a klade se velký důraz na to, aby se dbalo na posvátný charakter obřadu.⁵² Polští biskupové slavení liturgického obřadu v liturgickém prostoru připisují evangelizační a pastorační vlastnosti.

Trochu jiný pohled nabízí praxe arcidiecéze Baltimore. Článek Michaela J. O'Loughlina publikovaný dne 2. května 2023 v *America, The Jesuit Review*, cituje kněze této diecéze Stevena Hooka, který byl jedním z těch, kdo se zasadili o současnou arcidiecézní praxi. Steven Hook věděl o párech, které obecně nebyly proti kanonickému sňatku, ale zvolily slavení sňatku mimo kostel, např. v krásné přírodě, v rodinném domě nebo v místě svatební hostiny, a s tím nekanonickou formu uzavření manželství. Otec Hook cítil, že církev ztrácí s těmito lidmi, kteří se často ani nepřišli informovat k církevním úředníkům ohledně kanonického sňatku, příležitost kontaktu. V roce 1969 bylo v arcidiecézi uzavřeno 425 000 kanonických sňatků. V roce 2014 už to bylo jen 148 000, ačkoliv počet katolíků významně vzrostl. Podle kancléřky diecézní kurie Diane Barr je velký počet párů navštěvujících přípravu na manželství v diecézi, které zvou kněze na slavení sňatku v sekulárním prostředí. Církev se tedy rozhodla být k těmto pářům flexibilnější.

V roce 2018 arcidiecéze oznámila, že po zkušební dobu tří let umožní katolíkům slavit kanonický sňatek v sekulárním prostředí. Počet kanonických sňatků od té doby každý rok vzrůstá, v roce 2018 o 14 %, v roce 2021 již o 31 %. Jiný kněz, Joshua Laws, říká, že každý rok asistuje asi třem tuctům sňatků, z nichž polovina se koná mimo farnost. Když k němu přijde pár kvůli sňatku, nejprve proberou místo. Pokud si zvolí místo, které již arcidiecéze schválila jako vhodné, pokračuje se v procesu dále. Pokud se jedná o nové místo, kněz shromáždí o tomto místě informace a napíše představeným. Někdy obdrží souhlas ihned, např. pokud se jedná o kapli na katolické universitě. Jindy je to komplikovanější, např. když se jedná o zahradu u domu nebo o veřejný park. V úvahu se musí vzít povětrnostní podmínky, místo musí být přirozeně důstojné, tedy ne zábavní park nebo hostinec,

⁵² Polští biskupové dokonce používají slovo „tolerované“. Posvátný prostor není pouze jednou z možností, kde slavit sňatek, ale převyšuje všechny ostatní. Slavením sňatku mimo posvátný prostor se snoubenci mohou připravit o duchovní dobra. Srov. KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI, *Stanowisko biskupów polskich w sprawie małżeństwa katolickiego*, n. 20, 23–24.

a není možné uzavírat sňatky na pláži z důvodu hranic farností. Mimo posvátné místo není dovoleno slavit svatební mši, sňatek se uzavírá při bohoslužbě slova.

Podle otce Laws odstraňuje tato možnost řadu stresů a úzkostí, pokud se jedná o pár, v jejichž rodinách existuje složitá náboženská situace. Existuje také řada lidí, kteří se z různých důvodů necítí příjemně v církevních budovách. Proto může být slavení sňatku mimo kostel vstřícným gestem pro hosty. Otec Laws uvádí, že podle jeho zkušenosti možnost slavit katolický sňatek mimo kostel pomáhá nerozhodným lidem možnost katolického sňatku alespoň zvážit a dává jim příležitost o církvi uvažovat. Říká, že na mnoha svatbách konaných mimo kostel, měl posvátný pocit, zvláště když se jednalo o krásné místo v přírodě nebo o místo, které mělo pro snoubence zvláštní význam. Bez důležitosti pro snoubence není ani to, že lze mít katolickou svatbu a zároveň dobře zvládnout logistiku celé akce. Uvádí také příklad páru, který svůj sňatek v přístavu chápali také jako požehnání pro celé přístavní město.

Článek cituje paní Jeniffer Virts z Baltimoru, která organizuje svatby. Podle ní do její agentury přicházejí také páry, které by měly rády katolický obřad, ale líbí se jim také myšlenka mít svatbu venku, a cítí se rozpolceni. Když jim řeknu, že je to možné, mnoho párů tuto možnost zvolí.⁵³

Závěr

Praxe umožnění uzavírání kanonických nesvátných manželství mimo katolický posvátný prostor je rozličná. V řadě výše zmiňovaných dokumentů se považuje spíše za (ne příliš žádoucí) výjimku. Liší se v jednotlivých zemích a diecézích také s ohledem na kulturní situaci a zvyklosti.

V různých diecézích existují různé předpisy a na to je třeba při plánování sňatku brát ohled. Kán. 1118 dává prostor pro vytvoření místních předpisů, které detailněji odrážejí místní situaci. Co se týče vhodnosti místa kanonického sňatku, souhlasíme s P. Bransfieldem⁵⁴, že na to, jaké místo je vhodné či nikoliv, neexistuje a nikdy nebude existovat univerzální správná odpověď. Můžeme pouze uznat a respektovat různost teologických a pastoračních názorů pro konkrétní směrnice,

⁵³ Srov. O'LOUGHLIN, Michael J., *Catholic outdoor weddings? What Baltimore learned from changing a long-standing rule*, in: <<https://www.americamagazine.org/faiht/2023/05/02/outdoor-catholic-wedding-245195>> (14. 7. 2023).

⁵⁴ Srov. BRANSFIELD, S. P., *Canonical Norms Regarding Places of Marriage*, s. 100–101.

keré mohou být rozmanité tak, jako jsou rozmanité zvyky a kultury lidských společenství a národů po celém světě. Tak, jako první křesťané slavili manželství podle zákonů a zvyků toho národa, ke kterému patřili, a vylučovali z nich prvky, které patřily k pohanskému kultu, nejeví se ani dnes nutné rušit ty místní kulturní zvyklosti, které neodporují křesťanské víře a důstojnosti lidské osoby. To, co je pro místní církve nejlepší, není statické, ale v čase se proměňuje a vyvíjí, tak jako sám život. Proto pastýři a kanonisté musejí mít vždy na paměti, že prvořadým cíle je spása duší a že platí *salus animarum – suprema lex*.

Použité zkratky:

ACAP – Acta Curiae Archiepiscopalis Pragensis

ACEB – Acta Curiae Episcopalis Brunensis

ACEP – Acta Curiae Episcopalis Pilznensis

CEI – Conferenza Episcopale Italiana

DBK – Deutsche Bischofskonferenz

Resumé

První křesťané slavili manželství podle zákonů a zvyků toho národa, ke kterému patřili, pouze bez prvků, které případně patřily k pohanskému kultu. Brzy začali manželství promýšlet také teologicky a ke slavení sňatku začali přidávat liturgické prvky. Postupným vývojem vznikly normy, které katolickým křesťanům předepisovaly uzavřít manželství v kostele. Uzavírání manželství mimo posvátný prostor bylo považováno za spíše nežádoucí výjimku. V dnešní době se ale stále častěji objevuje přání katolických křesťanů z rozličných důvodů slavit manželství mimo posvátný prostor. Článek se zabývá touto otázkou a snaží se nastínit kritéria vhodnosti pro takovou volbu.

Summary

The Place of Marriage in the Case of Marriage Between a Catholic and an Unbaptised Person – Draft Criteria

The first Christians celebrated marriage according to the laws and customs of the nation that they belonged to, only without the elements that may have been part of a pagan cult. They soon began to think about marriage in a theological way as well and began to add liturgical elements to the celebration of marriage. Gradually, norms emerged that prescribed Catholic Christians to marry in church. Entering into a marriage outside the sacred space was considered a rather undesirable exception. Today, however, more and more Catholic Christians

wish, for various reasons, to celebrate marriage outside the sacred space. The article deals with this issue and attempts to outline the criteria for the appropriateness of such a chose.

Klíčová slova: manželství, kanonické manželství, sňatek, slavení manželství, místo slavení manželství

Keywords: marriage, canonical marriage, wedding, celebration of marriage, place of celebration of marriage

Autorka

Mgr. et Mgr. Martina Vintrová, J.C.D., se narodila v roce 1969 ve Vimperku. Absolvovala magisterský obor jaderná fyzika na Matematicko-fyzikální fakultě Univerzity Karlovy (1993) a magisterský obor náboženské nauky na Katolické teologické fakultě téže univerzity (1998). Získala doktorát z kanonického práva na Papežské lateránské univerzitě v Římě (2011). V letech 2003 až 2008 byla advokátkou Interdiocézního církevního soudu v Praze. Od roku 2009 působí jako soudkyně Diecézního soudu v Plzni, od roku 2011 je moderátorkou soudní kanceláře. Od roku 2015 přednáší kanonické právo na Fakultě právnické Západočeské univerzity v Plzni.

Author

Mgr. et Mgr. Martina Vintrová, J.C.D., was born in 1969 in Vimperk. She graduated in nuclear physics at the School of Mathematics and Physics of Charles University in Prague (1993) and religious studies at the School of Catholic Theology of the same university (1998). She obtained a doctorate in canon law at the Pontifical Lateran University in Rome (2011). Between 2003 and 2008, she was an advocate at the Interdiocesan Tribunal in Prague. Since 2009, she has been a judge of the Diocesan Tribunal in Pilsen and since 2011 she has been a moderator of the court office. Since 2015, she has lectured on canon law at the School of Law of the West Bohemian University in Pilsen.

Mgr. et Mgr. Martina Vintrová, J.C.D.

Diecézní soud Plzeň

Nám. Republiky 35

301 00 Plzeň

e-mail: vintrova@bip.cz

Sousoší s výjevem z Getsemanské zahrady uvnitř kaple Olivetské hory ve zdi oddělující kostel svatého Jana Křtitele od Masarykova náměstí ve Znojmě.

A sculpture with a scene from the Garden of Gethsemane inside the Chapel of the Mount of Olives in the wall separating the Church of St. John the Baptist from Masaryk Square in Znojmo.

The Founding of Minor Seminaries After 1850

Consequences of the Transformation of the Relationship Between Church and State in the Austrian Empire on the Example of Establishing a Minor Seminary in the Diocese of Budweis

Rudolf Svoboda

Introduction

The revolution of 1848–1849 caused social changes in the Austrian Empire, which included significant changes in the ecclesiastical-political sphere. A series of negotiations took place between the Viennese government and the Catholic bishops on the new relationship between Church and state. The results were reflected in the patents of Emperor Francis Joseph I from 1850 and in the subsequent government decisions, which both *de iure* and *de facto* marked the end of the ecclesiastical-political system of Josephinism, within which the state had exercised considerable control over purely internal Church matters in the previous decades. Until the issue of the concordat in 1855, these patents and subsequent government decisions determined not only the relationship between the Church and the state but also enabled the Church in the Austrian Empire to manage its internal affairs much more freely than before, which was manifested, among other things, by the establishment of the so-called minor seminaries, i.e., boys' seminaries or high school seminaries. Their existence was primarily intended to serve the intellectual and, at the same time, spiritual formation of future candidates for entry into priestly seminaries.

This study seeks to show that the establishment of minor seminaries had a double legal basis: one with its roots in the decisions of the Council of Trent and subsequent decrees from Rome, and the other in state legal decisions from 1850. Using the example of establishing a minor seminary in the Diocese of Budweis, it also seeks to present specific pitfalls of this process.

Minor seminaries in the view of the Council of Trent

The Council of Trent (1545–1563) ordered that seminaries intended for the formation of boys from twelve, i.e., before their potential entry into the priesthood, and thus before entering priestly seminaries, should be established in the dioceses. The implementation of the Council's decision into reality, however, depended on several circumstances, the most important of which were internal political circumstances, and many others, including financial ones, and cannot be neglected. With a view to the changing circumstances in the years after the Council, *The Congregation of the Council of Trent (Congregatio super executione et observantia sacri Concilii Tridentini)*, founded in 1564 by Pope Pius IV, explained and legally adjusted the obligation to establish minor seminaries. This Congregation was responsible for the correct implementation of the Council's decisions in practice and, from 1588, for the authentic interpretation of the decrees of this Council, too.

In general, it can be said that two types of seminaries were created following the Roman model: the minor seminary and the priestly or major seminary following it. In 1824, Pope Leo XII issued an apostolic constitution in which he recommended a more precise separation of these two types of seminaries in addition to changes in the organisation of theological studies. In practice, the boundary between boys' and priests' seminaries was not always clear, which was not welcomed by Rome. Typical examples of de facto minor seminaries, where the educational and formation aspects were combined in practice, were the Jesuit or Piarist colleges in the post-Trent period. These colleges were also gymnasiums, the equivalent of grammar schools. Especially in the case of Piarist gymnasiums, during the nineteenth century, the educational aspect not only prevailed over the formative aspect, but in the end the running of gymnasiums

was so expensive that they often passed entirely into the hands of cities or even the state.¹

Nevertheless, the formation was somehow present in them, and many graduates of the order's gymnasiums embarked on the path to the priesthood – either within the chosen religious order or in episcopal priestly seminaries. The cost mentioned above associated with running minor seminaries was one of the reasons why their existence was not at all common in the Habsburg Monarchy in the post-Trent era. Their number was further reduced by the abolition of the Jesuit order in the Habsburg monarchy and the consequences of reforms of the time of Josephinism. In general, it can also be said that the ecclesiastical-political system of Josephinism, which determined the relations between the Church and the state from approximately the middle of the eighteenth century until the middle of the nineteenth century, did not wish for the establishment of institutions of this type. However, that was about to change.

Imperial decrees of 1850

Emperor Francis Joseph I issued decrees regulating the relationship between Church and state on 18th and 23rd April 1850.²

The first decree cancelled *placetum regium* and enabled free contact with Rome (§ 1): the bishops were able to issue their regulations without the need for permission from government bodies, however, where the regulations did not consider only intra-ecclesial matters, copies were to be sent to the government offices (§ 2); the bishops were able to declare ecclesiastical punishments that did not consider civil rights (§ 3); the bishops gained the right to exercise power over clergy who

¹ On the topic of the Tridentine reform and post-Tridentine formation, see PŘIBYL, Stanislav, *Kanonickoprávní aspekty seminární výchovy*, in: *Revue církevního práva* (Church Law Review) No. 63–1/2016, pp. 23–38, here especially pp. 25–28.

See also PAVLÍČEK, Tomáš W., *Výchova kněží v Čechách a jejich role v náboženské kultuře (1848–1914)*, Praha, 2017, p. 189; DVOŘÁK, Ladislav, *Biskupský kněžský seminář v Č. Budějovicích*, České Budějovice, 1905, pp. 13–16.

It should be stated that minor seminaries were not specific to the Austrian Empire or the Central European legal area only. It is an institute that closely connects with the canon law of the universal Church up to the present day.

² Decrees of Emperor Francis Joseph I. No. 156/1850 RGBI and No. 157/1850 RGBI. See *Allgemeines Reichs-Gesetz- und Regierungsblatt für das Kaiserthum Österreich für Jahrgang 1850*. See more in: TRETERA, Jiří Rajmund, HORÁK, Záboj, *Konfesní právo*, Praha, 2015, p. 314ff; HORÁK, Záboj, *Cirkve a české školství*, Praha, 2011, p. 188ff.

did not carry out their office properly, that is, they were able to suspend or remove them according to their consideration and remove from them the material provision granted by their position (§ 4); the bishops were able to request help from state authorities for enforcing their decisions over the clergy if, using the investigation file, they proved that they had followed Church law (§ 5); the Minister of Religion and Education Lev Thun was appointed to the role of putting this decision into practice (§ 6).

In the decree of Minister Thun, which specified the execution of the emperor's decree, it was written that if a secular authority seeks to remove a clergyman from his office, it must always approach his ecclesial superior. Courts were ordered that the bishop be allowed to view the case file if they were trying a clergyman's case for a crime or offence. It also announces that appointing bishops belongs to the emperor's rights, inherited from his predecessors. However, for the future, he always wanted to hear advice from the bishops of that particular Church province where the episcopal seat was vacant. The Minister of Religion and Education was to suggest how to appoint those offices and prebends where previously a secular power was in charge.

The emperor further declared that the episcopal overseeing of the parish selection processes were to continue formally as before, and also bishops were to set the order of liturgies according to their decision. Authorities were invited to ensure that, in those places where Catholics were in the majority, on Sundays and Holy Days, people should not be disturbed by noisy work and public trade. The emperor also stated that he had authorised the minister to resolve other unfinished proposals that the bishops had submitted, and he was especially to submit an analysis regarding the extent of the negotiations to be held with the Holy See. The negotiations were also to include the fact that those who might be potentially dangerous to the state were not to gain ecclesiastical office.³

³ See *Uspořádání církevních záležitostí v církvi Rakouské*, in: Časopis pro katolické duchovenstvo (Journal for Catholic Clergy) No 23, 3–1850, pp. 163–166. For the original see MAASS, Ferdinand, *Der Josephinismus, Quellen zu seiner Geschichte in Österreich 1760–1790*, vol. 5, *Lockerung und Aufhebung des Josephinismus 1820–1850* (= Fontes rerum Austriacarum. Österreichische Geschichtsquellen. Zweite Abteilung. Diplomatica et acta. 75th vol), Wien–München, 1953, pp. 741–742.

See also decree of the Minister of Religion and Education Lev Thun from 5th April 1850 (Vortrag des Ministers des Cultus und Unterrichts zu Nr. 156), in: Achtzehntes Beilage-Heft zur allgemeinen Reichs-Gesetz- und Regierungsblatte für das Kaiserthum Oesterreich, Jahrgang 1850, pp. 103–113.

The second decree was issued in continuity with the first.⁴ It regarded schools and education, with the emperor approving the proposals of Minister Thun. The text has only six paragraphs (except a short introduction and conclusion where Thun is commissioned to carry out the regulations of the decision) where the following is written: without permission from a bishop, a person cannot teach religion in schools or become a professor of theology (§ 1); a bishop can withdraw his permission at any time, however, with such a withdrawal the person in question does not lose his right to a pension (§ 2); appointing professors of theology or private associate professors remains up to the government and these men will follow academic regulations (§ 3); the administration of priestly seminaries belongs to the bishop including the determination of scheduling teaching and internal seminary regulations (§ 4); the bishop must appoint at least half of those holding a doctorate in theology into the commission for exams for gaining a doctorate in theology (§ 5); no one can become a doctor of theology without previously confessing the Tridentine Creed (§ 6).⁵

Negotiations between the Church (represented by local bishops) and the state continued even after the decrees were issued. Regarding some important issues, for example, marriage, these were to be negotiated directly with Rome.⁶ Other important issues were to be discussed by the government, which they did. One of the results of the negotiations was a government decision signed on 29th April 1850,

⁴ This decree also followed the emperor's decree No. 151/1849 RGBI, which introduced political rights in connection with the Stadion Constitution.

⁵ *Uspořádání církevních záležitostí v církvi Rakouské*, pp. 166–177; MAASS, Ferdinand, *Der Josephinismus*, pp. 742–743. See also decree of the Minister of Religion and Education Lev Thun from 13th April 1850 (Vortrag des Ministers des Cultus und Unterrichts zu Nr. 157), in: Achtzehntes Beilage-Heft zur allgemeinen Reichs-Gesetz- und Regierungsblatte für das Kaiserthum Oesterreich, Jahrgang 1850, pp. 114–124.

⁶ KADLEC, Jaroslav, *Přehled českých církevních dějin II*, 2nd edition, Praha, 1991, pp. 201–202; ZLÁMAL, Bohumil, *Příručka českých církevních dějin VI. Doba probuzenského katolicismu (1848–1918)*, Olomouc, 2009, pp. 47–48; ZÖLLNER, Erich, *Geschichte Österreichs. Von den Anfängen bis zur Gegenwart*, 8th edition, Wien–München, 1990, pp. 399–401; VOCELKA, Karl, *Geschichte Österreichs. Kultur – Gesellschaft – Politik*, Graz–Wien–Köln, 2000, pp. 206–207; HOENSCH, Jörg K., *Geschichte Böhmens. Von der slavischen Landnahme bis zur Gegenwart*, 3rd edition, München, 1997, pp. 347–350; LEEB, Rudolf, LIEBMANN, Maximilian, SCHEIBELREITER, Georg, TROPPEL, Peter G., *Geschichte des Christentums in Österreich. Von der Spätantike bis zur Gegenwart*, Wien, 2003, pp. 375–376.

in which the bishops were not only given complete freedom in managing priestly seminaries but were also granted the right to establish minor ones.⁷

It is, therefore, possible to say clearly that after 1850 the Church in the Habsburg Monarchy gained *de iure* much greater independence from the state than it had in the previous century. This fact could easily manifest in the inner Church life, especially if the particular bishops decided to use the newly acquired freedom.

Founding of a minor seminary in the Diocese of Budweis

One of the Catholic bishops who saw a great opportunity in the new situation of the Church in the Austrian Empire was Jan Valerián Jirsík, bishop of the Diocese of Budweis (1851–1883). Already Jirsík's episcopal nomination in 1850 had been the result of the application of the imperial decree: while his predecessors were selected for their position by the state authorities only taking into account the wishes of the Church, in Jirsík's nomination, the emperor complied with the unambiguously formulated wishes of the Metropolitan, the Prague Archbishop Schwarzenberg.⁸ It is possible to consider Jirsík's episcopal nomination as tangible evidence that the abovementioned changes in the relationship between the Church and the state should not have remained only on paper.

When Jirsík became a bishop in 1851, he stepped straight into the reality of the diocese, founded during the reign of Emperor Joseph II, and it had lived its entire existence so far in the ecclesiastical-political system bearing his name. Despite its excellent location halfway between Prague and Vienna, it received almost no property and was almost entirely dependent on funding from the state, i.e., the state-controlled *Religious Fund*. From this fund came the clergy's salaries – including that of the bishop. The unfavourable financial situation of the diocese was reflected in the fact that it took decades for the diocese to build

⁷ KRYŠTŮFEK, František Xaver, *Dějiny církve katolické ve státech rakousko-uherských s obzvláštním zřetelem k Zemím Koruny české. Od doby slavného panování císařovny Marie Terezie až do časů J. V. císaře a krále Františka Josefa I. (1740–1898)*, vol. 2, Praha, 1899, pp. 79 and 90.

⁸ See SVOBODA, Rudolf, *Biskupská jmenování Josefa Ondřeje Lindauera a Jana Valeriána Jirsíka jako ukazatelé proměn vztahu církve a státu v letech 1845–1851*, in: Jihočeský sborník historický Nr. 84, 2015, pp. 198–217; SVOBODA, Rudolf, *Nebroušený diamant. Třetí českobudějovický biskup Josef Ondřej Lindauer*, Praha, 2015, pp. 26–36; SVOBODA, Rudolf, *Jan Valerián Jirsík. In the Service of God, Church and Country*, Berlin, 2019, pp. 115–119.

a sufficient structure, even for the formation of future clergy at the level of the diocesan priestly seminary.⁹

The population of the diocese was relatively poor and devoted mainly to agriculture because there were not good conditions for the more significant development of the industry. On the other hand, almost a million people who lived there overwhelmingly claimed to be Catholic. At the time of Jirsík's arrival in the diocese, approximately 900 priests, who worked in more than 400 places of spiritual administration, cared for their spiritual needs.¹⁰ Jirsík's predecessors built an effectively functioning Church-administrative apparatus, the threads of which converged on the episcopal consistory in Budweis. The bishop also had a number of experienced collaborators at his disposal, most often members of the cathedral chapter or officials of the consistory.

The social changes caused by the revolutionary events of 1848–1849 naturally also affected the Diocese of Budweis itself and the episcopal seat city of Budweis. The Diocese of Budweis, in which Czechs and Germans lived side by side, saw an increase in national disputes, which were the result not only of the increasing national awareness of a larger number of the Czech population but also of the possibilities of their wider involvement in political and cultural life.¹¹

⁹ The diocesan priestly seminary was founded in 1803. In the first decades, only 30 seminarians could live here. Bishop Růžička managed to structurally modify the seminary building in 1843–1844 so that there was room for 100 seminarians. See Rudolf SVOBODA, *Johann Prokop Schaffgotsch. Das Leben eines böhmischen Prälaten in der Zeit des Josephinismus* (=Beiträge zur Kirchen- und Kulturgeschichte 25), Frankfurt am Main, 2015, pp. 187–211; SVOBODA, Rudolf, *Arnošt Konstantin Růžička. Josefinista na českobudějovickém biskupském stolci*, České Budějovice, 2011, pp. 134–151; DVORÁK, Ladislav, *Biskupský kněžský seminář v Č. Budějovicích*, pp. 15–16.

¹⁰ For example: in 1844, in the diocese there were altogether 427 parochial administrations, out of which 300 parishes, 10 parish administrations, 91 local administrations, and 26 expositures and residential chapels. Altogether there were 881 priests – 773 diocesan and 108 from religious orders. In 1856 in the diocese there were 417 places of regular parochial administration (*beneficia curata*) – out of this was 1 provostry, 2 archdeaconries, 38 deaneries, 296 parishes, 11 parish administrations, 61 local administrations, 6 expositures, and 2 residential chapels. Further, there are listed also other places of Church administration (*beneficia simplicia*) – 1 administration, 13 castle chapels, 6 residential chapels, and 1 expositure. In the diocese served 910 priests – 763 secular priests and 147 priests from religious orders in the diocese. See SVOBODA, Rudolf, *Jan Valerián Jirsík*, pp. 129–130 and 138–140.

¹¹ The history of the diocese during this period is described in detail here: NOVOTNÝ, Miroslav et al., *Die Diözese Budweis in den Jahren 1785–1850. Das Aschenputtel unter den Diözesen I*, Berlin, 2018; NOVOTNÝ, Miroslav et al., *Die Diözese Budweis in den Jahren 1851–1907. Das Aschenputtel unter den Diözesen II*, Berlin, 2021.

In other words, Jirsík did not begin his episcopal career in idyllic conditions. Still, he had considerable freedom to make decisions to encourage the diocese's religious life. He carried out general visitations practically throughout the whole of the thirty years of his episcopate and, in 1857, implemented the new organisational structure of the diocese. In 1859, Marian May services and Eucharistic celebrations of so-called Perpetual Adoration were established in all churches. He also organised great religious celebrations to mark significant diocesan and national anniversaries.

Supporting the religious life was also connected with the abovementioned creation and support of activities of numerous Church groups, priestly as well as lay: the priestly *Group of St Joseph / Spolek sv. Josefa* (1854), the priestly Marian association *Corona aurea* (1854), the *Group of Catholic Journeymen / Spolek katolických tovaryšů* (1858), the *Fraternity of the Perpetual Adoration of the Sacrament of the Altar / Bratrstvo ustavičného klanění svátosti oltární* (1859), the supporting group for the sick and poor priests *St Nicholas Fund / Fond sv. Mikuláše* (1863), the *Fraternity of Christian Mothers / Bratrstvo křesťanských matek* (1875), and the *Group for Clothing Poor Youth / Spolek pro ošacení chudé mládeže*, etc.

Besides disseminating Catholic books, it was also popular missions and spiritual retreats that were to assist the religious renewal of the people in the diocese. Originally, the parochial administrators in the diocese took care of the popular missions, while from the 1870s this service was carried out by the Redemptorists from Prague and also the Jesuits, who were very active in organising (amongst others) spiritual retreats.

To simplify the communication between priests and the episcopal ordinariate, the priestly bulletin was created, which was published from 1852 only in German as *Erllass des bischöflichen Ordinariates von Budweis an den Klerus der Diöcese (Regulations of the Episcopal Ordinariate in Budweis to the clergy of the diocese)* and then from 1871 in Czech and German as the *Ordinariate Letter of Budweis Diocese (Ordinariátní list Budějovické diecéze or Ordinariats-Blatt der Budweiser Diöcese)*.

Establishing annual priestly pastoral conferences and priestly retreats was to strengthen the clergy's discipline. The key issues for the future direction of the diocese were discussed at three diocesan priestly synods that took place in continuation from the Prague provincial synod in 1860. These took place on 31st August – 3rd September 1863, 24th – 25th September 1872, and 21st – 22nd September 1875.¹²

¹² See SVOBODA, Rudolf, *Jan Valerián Jirsík*, pp. 137–159.

He also conceived the nationality question as a spiritual shepherd. He was understandably well aware of the situation in the diocese, which is why he had emphasised in his first pastoral letter that he was the bishop of all believers, regardless of origin or language. He expressed – and later repeated many times – his belief that people should be Christians first and then Czechs or Germans. On the other hand, he had a reputation as a Czech patriot. His patriotism did not add to his popularity among residents of German origin in a situation where Czechs were becoming the majority population in the diocese and quite understandably sought to improve their positions in society. A typical example was the city of Budweis, where the Germans formed a clear but well-to-do minority that maintained control over the city's leadership thanks to the electoral system. Although Jirsík rejected nationality-motivated disputes, he considered it absolutely right that the Czech element should also be allowed to develop its language and culture. It was especially true as the number of Czech-speaking people in relation to the number of German-speaking inhabitants throughout more than thirty years of his episcopate continued to grow. It can therefore be very well understood that during his episcopal tenure, he supported the cultural and social positions of the Czechs, especially in education and community life, without taking part in national frictions, let alone supporting or intentionally provoking them.¹³

Jirsík decided to establish an episcopal minor seminary in his episcopal seat city, Budweis, right at the beginning of his episcopal tenure. It was publicly discussed as early as in 1852. It must be seen as an essential part of his efforts for the above mentioned encouragement of religious life in his diocese, made possible by the change in the conditions in the state. It is also possible to say that the example of his Metropolitan Schwarzenberg, who founded such a minor seminary as Archbishop of Salzburg in Salzburg town in 1848, could also have encouraged him. When Schwarzenberg became Archbishop of Prague in 1850, Jirsík – at that time a canon at the Cathedral of St Vitus in Prague – was his close associate. It can be assumed that he was initiated into the pastoral plans of his Archbishop, which also included the establishment of minor seminaries. The first such minor seminary in the Prague Archdiocese began its activities in Prague in 1855, and others soon followed.¹⁴

¹³ Idem, pp. 161–167 a 231.

¹⁴ More detail about this matter, as well as about the meaning and inner life of minor seminaries, is in PAVLÍČEK, Tomáš W., *Výchova kněží v Čechách*, pp. 189–227.

Jirsík did not have enough funds to establish a minor seminary. This is why he announced a collection in his diocese, which had such a positive response that it enabled both the purchase of the building where the new seminary was to be located and its necessary structural modifications. Jirsík explained to the diocese his decision to establish a minor seminary by referring to the Council of Trent, the decree of which he intended to fulfil. Not a word was said about the state – but members of the imperial family supported the establishment of the seminary with considerable financial donations.¹⁵

The minor seminary in Budweis officially began its activities at the beginning of the school year 1853/1854, on 1st October 1853. It was presented to the public at its ceremonial opening on 22nd October 1853.¹⁶ Interestingly, the reality of the minor seminary did not correspond to the Tridentine regulations because, in this way, only a formation institution was created, not an educational one. The seminarians had to study at the German gymnasium, located in another part of the city, which disrupted the minor seminary's internal functioning.¹⁷ Finally, in 1868, Jirsík founded the bishop's Czech gymnasium, which he housed directly in the seminary building – of course, somewhat expanded. The reason for founding the Czech gymnasium was the growing number of minor seminarists who only spoke Czech. For Czech-speaking boys, studying at the German gymnasium, which until then was the only gymnasium in the city, was extremely demanding, and therefore their prospects for completing their studies were not very good.

It would seem that in this way, the regulations of the Council of Trent were finally (almost) satisfied. However, it was not so. The bishop's Czech gymnasium and the minor seminary institutions merged into one only for less than four years. There were financial reasons for this. Jirsík founded the Czech gymnasium and subsequently financed it from the diocese's resources, in other words, from regular collections among Czech patriots, for whom the existence of the Czech

¹⁵ A separate study will be devoted to the process of establishing the minor seminary in Budweis.

¹⁶ *Erlass des bischöflichen Ordinariates von Budweis an den Klerus der Diözese* (henceforth *Erlass*), 8–1853, pp. 61–64; *Erlass*, 11, 16, 21, 23–1853.

¹⁷ *Hohe Ministerial-Verordnung zu Gunsten des budweiser Diöcesan-Knabenseminars*, *Erlass*, 7–1854, p. 53; HOFFMANN, Josef, *Studentský Seminář v Českých Budějovicích*, České Budějovice, 1878, pp. 36–37; ŠEDA, Oldřich, *SOA Třeboň – oddělení Třeboň, Biskupský diecézní chlapecký seminář České Budějovice*, (1853) 1867–1847, inventory, Ev. Nr. 312, pp. 1–20, here see the chapter *Dějiny původce fondu*, p. 2.

gymnasium was essential. The financial burden on the poor diocese was so great that the bishop finally, with great relief, handed the gymnasium over to the state. In the following years, not only boys of the minor seminary studied at the Czech gymnasium, but of course, regular students also came to the gymnasium and seminary building. On the contrary, German-speaking seminarians continued to attend the German gymnasium. Two institutions coexisted in one building – the state Czech gymnasium and the diocesan minor seminary – until the beginning of the twentieth century, when the gymnasium moved to a new, modern building. In any case, the minor seminary, as an important formation institution of the diocese, of which the seminarians studied at the Czech or German state gymnasium, existed until its abolition by the communists in 1950.

Conclusion

Although the establishment of minor seminaries was ordered by the Council of Trent, and, in the post-Trent era, their necessity for the inner Church life continued to be emphasised, their very establishment in the Habsburg Monarchy and later in the Austrian Empire ran into legal and, above all, financial reality. The changes in conditions in society that arose as a result of the revolutionary events of 1848–1849 also resulted in a transformation of the relationship between the Catholic Church and the state in the Austrian Empire, which received its first legal basis in the imperial decrees of 1850 and the governmental decisions that followed. The subsequent establishment of minor seminaries can thus be understood as a consequence of these decisions and, at the same time, as one of the manifestations of the emancipation of the Church from the state. As was shown by the example of the Diocese of Budweis, the establishment of a minor seminary did not automatically mean the literal fulfilment of all the decrees of the Council of Trent and the Council Congregation. The functioning of this institution was always determined by the political and financial reality, which did not allow the literal fulfilment of Church-legal regulations. However, Rome itself did not view this fact critically. Rather, on the contrary, it supported the bishops' efforts to establish minor seminaries.¹⁸

¹⁸ Archivio Apostolico Vaticano, Congregazione del Consiglio, *Relationes Dioecesium* (fine sec. XVI – 1890 circa), Budvicen., České Budějovice – Budweis (Bohemia), sign. 153, fol. 22–27; Erlass, 9–1958, p. 69; Erlass, 11–1858, pp. 81–88; Erlass, 12–1858, pp. 89–91; Erlass, 20–1858, pp. 153–160.

Summary

This study is devoted to the legal basis for establishing minor seminaries in the Austrian Empire after 1850, of which their existence was supposed to help the intellectual and spiritual formation of future candidates for entry into priestly seminaries. The legal basis had its roots both in the decisions of the Council of Trent and the subsequent decrees from Rome and in the state legal decisions that resulted from negotiations between the Catholic bishops and the state as a result of the revolutionary events of 1848–1849. Using the example of establishing a minor seminary in the Diocese of Budweis, this study shows the pitfalls of such a decision, reflecting social and economic reality.

Resumé

Zakládání menších seminářů po roce 1850.

Důsledky proměny vztahu církve a státu v rakouském císařství na příkladu zřízení menšího semináře v českobudějovické diecézi

Tato studie se věnuje právnímu základu zakládání chlapeckých seminářů v prostředí habsburské monarchie po roce 1850, jejichž existence měla pomoci k intelektuální i duchovní formaci budoucích kandidátů pro vstup do kněžských seminářů. Právní základ měl své kořeny jednak v rozhodnutích tridentského koncilu a následných nařízeních ze strany Říma, jednak ve státních zákonných rozhodnutích, která vyplynula z jednání mezi katolickými biskupy a státem v důsledku revolučních událostí let 1848–1849. Na příkladu zakládání chlapeckého semináře v českobudějovické diecézi tato studie ukazuje úskalí takového rozhodnutí, které v sobě odráží společenskou a především ekonomickou realitu.

Keywords: Catholic Church, state, Austrian Empire, nineteenth century, minor seminaries, law, church law

Klíčová slova: katolická církev, stát, Rakouské císařství, devatenácté století, chlapecké semináře, právo, církevní právo

Author

Dr Rudolf Svoboda is an associate professor of Church history in the Department of Theology, Faculty of Theology, University of South Bohemia in České Budějovice (Budweis). He focuses on the fields of Church history and the history of the theology of the second half of the eighteenth and first half of the nineteenth centuries. Based on research in European archives, his academic activity is related in a narrower context to the Diocese of Budweis

and in a broader context to the spiritual and social history of the Habsburg monarchy. In recent years, he started to deal with the topics of Catholic missions from Europe to the USA and the life of Catholic missionaries in the USA in the nineteenth century.

Autor

Doc. ThDr. Rudolf Svoboda, Th.D., působí na Katedře teologických věd Teologické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Zaměřuje se především na církevní dějiny a dějiny teologie druhé poloviny osmnáctého a první poloviny devatenáctého století. Věnuje se tématům v užším kontextu svázaným s dějinami jeho domovské českobudějovické diecéze, v širším kontextu s duchovními a společenskými dějinami habsburské monarchie. V posledních letech se intenzivně zabývá tématy katolických misii z Evropy do USA, a také životními osudy katolických misionářů působících v USA v devatenáctém století.

Doc. ThDr. Rudolf Svoboda, Th.D.

Faculty of Theology
University of South Bohemia
Kněžská 8
CZ-370 01 České Budějovice
e-mail: svobodar@tf.jcu.cz

Nádvoří Katolické univerzity Jana Pavla II. v Lublinu.

Courtyard of the Catholic University of John Paul II in Lublin.

Snímek KUL

Davide Salvatori: I Fori Competenti e le novità introdotte da *Mitis Iudex Dominus Iesus*. Studio delle fonti del can. 1672: analisi storico comparativa

Edizioni Santa Croce, Roma, 2021, 229 s., ISBN 978-88-8333-956-1.

Grant: IGA CMTF_2023_003

Kniha *I Fori Competenti e le novità introdotte da Mitis Iudex Dominus Iesus. Studio delle fonti del can. 1672: analisi storico comparativa* [Kompetenční fóra a novinky uvedené v *Mitis Iudex Dominus Iesus*. Studium pramenů kánonu 1672: historicko-komparativní analýza], vyšla v roce 2021. Základem textu byl příspěvek autora na konferenci „7° corso di aggiornamento in Diritto matrimoniale e processuale.” [7. aktualizací kurz manželského a procesního práva], která se konala v roce 2019 na půdě Papežské univerzity Svatého Kříže.

Autor monografie Mons. Davide Salvatori (nar. 1971) je jistě kompetentní k napsání výše uvedené knihy. Od roku 2002 se pohybuje nejen v akademickém prostředí (Boloň, Benátky, Papežská gregoriánská univerzita, Papežská univerzita Svatého Kříže), ale podílel se i na výkonu soudní moci v církvi (od roku 2006 byl soudce a později viceoficiál manželského tribunálu v Boloni a od 13. prosince 2011 je prelátem auditorem Tribunálu Římské Roty).

Publikace je hlubokou a poctivou analýzou kánonu 1672, který se zabývá kompetencí soudu při rozhodování o neplatnosti manželství. Otázka kompetence je v justici nejzajímavější a zároveň nejsložitější otázkou. Absolutní nepřislušnost soudce má za následek neplatnost rozsudku (srov. kán. 1620 CIC/1983). Monografie se nespokojuje pouze se zpracováním právní úpravy kompetence tribunálů v otázce neplatnosti manželství v období kodifikovaného práva, ale sestupuje do spletitých hlubin práva dekretálního. Na začátek této recenze považujeme za vhodné připomenout novelizovaný text výše zmiňovaného kánonu.

Kán. 1672 CIC/1983:

„V záležitostech neplatnosti manželství, které nejsou vyhrazeny Apoštolskému stolci, je příslušný:

1° soud místa, v němž bylo manželství uzavřeno;

2° soud místa, v němž jedna nebo obě strany mají kanonické trvalé nebo přechodné bydliště;

3° soud místa, v němž se ve skutečnosti provede většina důkazů.“

Kniha je členěna přehledně do šesti kapitol, které jsou děleny podle historických etap. První kapitola se zabývá obdobím před kodifikací CIC/1917, druhá kapitola se probírá procesem piánsko-benediktinské kodifikace a uvádí rozdíly v přístupu konzultorů Novala a Manyho. Třetí kapitola pojednávající o období po kodifikaci CIC/1917 do II. Vatikánského koncilu se nejprve zabývá textem kánonu a potom autentickými interpretacemi příslušných kánonů. V prvních třech kapitolách autor podrobně pojednává o domicilu a kvazidomicilu, protože rozřešení této otázky je podstatné pro příslušnost soudu. Čtvrtá kapitola se zabývá koncilní a pokoncilní debatou a končí publikací Motu Proprio *Causas Matrimoniales* v roce 1971. Předposlední kapitola začíná popisem prací na rekodifikaci kanonického práva a pokračuje dvěma důležitými otázkami, které jsou *forum ochránce spravedlnosti* a *forum Urbis*. Poslední kapitola se zabývá reformou manželského procesu, kterou zavedl papež František v roce 2016 v Motu Proprio *Mitis iudex Dominus Iesus (MIDI)* a *Mitis et misericors Iesus*. Cílem této reformy je návrat k jednoduchosti procesu. Základní perspektivou knihy jsou kompetenční tituly procesů o neplatnost manželství a proto např. vynechává *forum deliktu* nebo *forum sporné věci*.

Velmi zajímavou otázkou, kterou se kniha zabývá, je *forum Urbis*, to znamená, že kdokoliv, kdo přebývá v Římě z důvodu úřadu nebo řešení nějaké záležitosti, spadá pod kompetenci tribunálu ve Městě. Tento kompetenční titul pochází z římského práva a zrušil ho Tridentický koncil, ale v určitých formách se udržel až do promulgace CIC/1983, který ho neobsahuje, neboť tento kompetenční titul působil v praxi velké problémy. Oceňuji autora knihy, že neopomenul zmínit možnost, že právo napadnout platnost manželství má i *promotor iustitiae*, pokud je neplatnost manželství veřejně známa (srov. kán. 1674 CIC/1983). Zde by připadalo v úvahu napadení platnosti manželství z důvodu veřejné překážky k uzavření manželství.

Autor připomíná, že v období dekretálního práva si byli kanonisté vědomi složitosti řádného procesu, a proto se vyvinul souhrnný proces (*processo sommario*),

který nelze zaměňovat s listinným procesem. Cílem souhrnného procesu bylo urychlit proces a snížit náklady při zachování plného poznání faktů. Tuto snahu o zjednodušení procesu můžeme vidět v MIDI nejen v procesu *coram Episcopo*.

Jádrem reformy MIDI v otázce příslušnosti soudu je zjednodušení právní úpravy této otázky. Dle CIC/1983 žalující strana mohla napadnout manželství u soudu svého trvalého bydliště jen když bydlela na území stejné biskupské konference jako nežalující strana a soudní vikář domicilu nežalující strany měl povinnost otázat se nežalující strany, zda s tím souhlasí. Pro podání žaloby u soudu, kde se provede nejvíce důkazů, bylo před reformou potřeba, aby se soudní vikář místa domicilu nežalující strany dotázal, zda nemá námitek.

Do výše uvedených změn se promítá *mens legislatoris*, kdy záměrem reformy byla blízkost soudu, rychlost a bezplatnost procesu. Výše uvedená změna jistě přispěje ke zrychlení procesu v případech podání žaloby k soudu domicilu žalující strany nebo soudu, kde se provede většina důkazů, protože odpadla povinnost soudního vikáře kontaktovat nežalující stranu a žádat *nulla osta*. V kompetenci soudu místa, kde bylo manželství uzavřeno a v kompetenci tribunálu trvalého nebo přechodného bydliště nežalující strany se reformou papeže Františka nic nezměnilo.

Monografie je rozsahem přiměřenou, hlubokou studií. Autor čerpá z rozsáhlých pramenů a literatury v italském, latinském, francouzském, anglickém a španělském jazyce.

Oceňuji, že se autor nevyhýbá otázce *domicilu a foru ochránce spravedlnosti*, které není obsaženo v kánonu 1672. V knize postrádám přehledovou tabulku kompetenčních titulů podle jednotlivých období. Dle mého názoru by přispěla k lepší srozumitelnosti také z toho důvodu, že kanonistů, kteří podrobně studovali CIC/1917, je jako šafránu.

Po jazykové stránce se mi kniha líbí, je psána lehkou a srozumitelnou italštinou. Monografie je velmi zajímavá a může pomoci pracovníkům církevních soudů pochopit otázku kompetence.

Knih rovněž nepřímou ukazuje na složitost období dekretálního práva, kdy tituly kompetence řešily dva dekrety Klementa V. z počátku 14. století. V dnešní době se bohužel částečně vracíme do období dekretálního práva, protože mnoho právních norem se nachází mimo Kodex kanonického práva a přímo nebo nepřímou do něj zasahuje, což nekanonistům ztěžuje orientaci v této krásné disciplíně.

15. května 2023, slavnosti Navalis: pohled na Pražský hrad z Karlova mostu.

15th May 2023, Navalis festivities: view of Prague Castle from Charles Bridge.

Snímek Jakub Nagy

Ze Společnosti pro církevní právo

Zasedala kontrolní komise SPCP

26. května 2023 se v kanceláři Společnosti pro církevní právo v Praze 3 – Žižkově, Sudoměřské 25 konala schůzka *Kontrolní komise SPCP*. Přítomni byli všichni tři její členové, zvolení poslední Valnou hromadou společnosti dne 27. června 2022: Mgr. Jan Czernin, LL.M., Bc. František Kratochvíl a JUDr. Tomáš Tuza.¹

Komise provedla kontrolu činnosti všech orgánů SPCP za rok 2022 v oblastech, určených stanovami, a sice

- hospodaření a účetnictví,
- vedení členského seznamu SPCP,
- redakční činnosti při vydávání Revue církevního práva a ostatních periodik.

Komise neshledala žádné nesrovnalosti a ve svém protokole pro příští Valnou hromadu potvrdila, že ve všech třech oblastech shledala, že jsou vedeny bez závad.

Členové SPCP na XII. polské celostátní vědecké konferenci mladých badatelů v Lublinu

3. června 2023 se na Katolické univerzitě Jana Pavla II. v Lublinu (KUL) konal dvanáctý ročník konference mladých kanonistů s názvem *Kodex kanonického práva v bádání mladých vědců*.

Organizátory konference byly

- Katedra církevního práva ústavního a veřejného KUL vedená prof. Mirosławem Sitarzem,
- Právní komise Polské akademie věd v Lublinu,
- Společnost polských kanonistů a
- Společnost absolventů a přátel Právnické fakulty KUL.

Mladí badatelé, doktorandi a vědečtí pracovníci před habilitací přednesli celkem 26 referátů, většinou v polštině. Po každém bloku následovala diskuse.

¹ Bohatou fotodokumentaci z uvedené valné hromady naleznete na našich internetových stránkách v oddíle Akce/cyklus přednášek v Praze/83. večer SPCP.

Konference se společně s doktory a doktorandy polských univerzit zúčastnili zástupci České republiky, mezi nimi větší počet členů Společnosti pro církevní právo: prof. Damián Němec, dr. Monika Menke a dr. František Ponižil z CMTF UP Olomouc a Štefan Brinda, kněz diecéze Hradec Králové.

Vernisáž 3. výstavky knih z oboru církevního a konfesního práva a 86. večer SPCP

7. června 2023 se před vitrínou u vchodu do knihovny Právnické fakulty Univerzity Karlovy v přízemí za děkanátem konala vernisáž nové výstavky literatury z oboru kanonického, církevního a konfesního práva, která navázala na úspěšné výstavky z let 2016 a 2017.

Prof. JUDr. Jiří Rajmund Tretera, průvodce celým odpolednem, ve své dvacetiminutové promluvě představil vystavené knihy a jejich autory.

Následně se všichni přítomní přesunuli do reprezentačního sálu č. 38 („u JUDr. Milady Horákové“), kde program pokračoval 86. večerem Společnosti pro církevní právo. Jeho obsahem bylo promítání prezentace s názvem **Něco více k výstavce literatury k profilačnímu modulu Církevní právo. Přehled literatury kanonického a konfesního práva, která vyšla v češtině a slovenštině v době 1990–2023**. Prezentace obsahuje seznam 76 knižních titulů od českých a slovenských autorů na 62 stranách, většinou i s barevným vyobrazením jejich přebalu.

Prezentaci jsme barevně vytiskli, rozdali přítomným a připravili pro další zájemce. Členům i příznivcům Společnosti pro církevní právo rádi na požádání pošleme celý soubor.

Během večera zahrál na ukulele a zaspíval doc. Zábaj Horák. Po ukončení oficiální části večera bylo u stolků v intimním přítomí rozsáhlého předsálí posluchárny č. 38 připraveno pohoštění, které se svými přáteli připravil tajemník společnosti Tomáš Grundza.

Výstava publikací potrvá až do listopadu 2023. Věříme a doufáme, že si ji prohlédnou i nastávající studenti prvního ročníku fakulty.

Zasedal Akademický výbor České křesťanské akademie

10. června 2023 se shromáždili členové Akademického výboru ČKA ke svému pravidelnému pololetnímu setkání v Emauzském opatství benediktinů v Praze, tentokrát v kapitulní síni kláštera.

Hned na začátku všichni přivítali se sklenkou v ruce příchod prezidenta ČKA Tomáše Halíka. Důvodem bylo nejen jeho znovuzvolení prezidentem akademie,² ale také právě nastávající den jeho 75. narozenin. Všichni povstali a vyjádřili zpěvem naši tradiční české písně *Mnoga ljeta, živijó*.³ Tak to krásně hřmělo, že se mnozí z přítomných neubránili slzám. A dokonce ani oslavenec. Kéž by to vždy tak krásně hřmělo souzvukem a porozuměním i v celé naší národní pospolitosti a v církvi v naší zemi!

Následovalo samotné zasedání ČKA, které Mons. Halík zahájil četbou *zprávy o činnosti*. Poté všichni přítomní vyslechli *zprávy z více než deseti odborných sekcí akademie a více než dvaceti zastoupených místních skupin*, jak je podávali postupně jejich zástupci. To vždy bývá považováno, jak Tomáš Halík říká, za zlatý hřeb programu; všichni na tyto zprávy čekají s netrpělivostí a vždy se po půl roce na ně těší.

Otvíráme novou rubriku Zrcadla církve: Česká křesťanská akademie

V posledním roce se v našem populárně vědeckém měsíčníku Zrcadlo církve náramně množí jednotlivé příspěvky týkající se České křesťanské akademie (ČKA), většinou z péra naší redakce a často i z některých ze 73 místních skupin ČKA, které nám je k naší radosti iniciativně zasílají.

Předseda a místopředseda Společnosti pro církevní právo proto projednali během zasedání akademického výboru ČKA dne 10. června 2023 náš nápad založit samostatnou rubriku s prezidentem ČKA Tomášem Halíkem a ředitelkou ČKA Ilonou Trnkovou a získali jejich souhlas. A proto od července 2023 publikujeme články ze života ČKA v našich měsíčních periodících pod samostatnou rubrikou *Česká křesťanská akademie*.

Členové SPCP ocenění pražským arcibiskupem

Arcibiskup pražský a primas český Mons. Jan Graubner předal o svátku sv. Víta dne 15. června 2023 v pražském Arcibiskupském paláci na Hradčanech stříbrné medaile k 1050. výročí založení pražského biskupství.

² Šlo o valnou hromadu ČKA z 28. ledna 2023, o jejímž zajímavém průběhu jsme podali zprávu v RCP č. 90–1/2023 na s. 112.

³ Píseň přišla do Čech před více než sto lety z přátelských setkání zástupců české a srbské kulturní pospolitosti.

Mezi oceněnými byli i zástupci Právnické fakulty Univerzity Karlovy a současně členové či příznivci SPCP:

- emeritní rektor Univerzity Karlovy a po dlouhá léta vedoucí Katedry právních dějin Právnické fakulty UK *prof. Karel Malý*,
- současný prorektor Univerzity Karlovy a vedoucí Katedry právních dějin Právnické fakulty UK *prof. Jan Kuklík*,
- současný proděkan Právnické fakulty Univerzity Karlovy a vedoucí Katedry evropského práva Právnické fakulty UK *prof. Michal Tomášek* a
- emeritní člen Katedry pracovního práva a práva sociálního zabezpečení Právnické fakulty UK *JUDr. Jan Kotous* z Českých Budějovic.

Revue církevního práva obsadila na Karlovarských právnických dnech 2023 třetí místo

Ve dnech 15.–17. června 2023 se v Hotelu Thermal v Karlových Varech uskutečnila XXX. konference Karlovarské právnické dny pořádaná stejnojmennou Společností českých, německých, slovenských a rakouských právníků.

V závěru konference byl jako každoročně vyhlášen výsledek soutěže o nejlepší právníký časopis za poslední rok. *Revue církevního práva* se letos mezi časopisy vydávanými v České republice, jejichž počet letos vzrostl na 31, umístila na třetím místě. Děkujeme všem, kdo pro nás hlasovali.

Umístění nejlépe hodnocených časopisů:

- 1. Právník a Právní rozhledy,
- 2. Bulletin advokacie,
- 3. *Revue církevního práva*,
- 4. Právní obzor.

Profesor Michal Tomášek převzal cenu Josefa Hlávky

Profesor Michal Tomášek, proděkan Právnické fakulty Univerzity Karlovy, převzal 19. června 2023 na zámku Lužany Cenu Josefa Hlávky za vědeckou literaturu za rok 2022, a to za svou knihu *Právo na Hedvábné cestě*. Cenu udělují Nadace Český literární fond a Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových od roku 1992. Prof. Tomášek je od té doby prvním oceněným z oblasti právní vědy.

SPCP se představila budoucím studentům prvních ročníků

Od pondělí 19. června 2023 do čtvrtka 22. června 2023 se mohl každý nastávající prvňák hned po zápisu do studia seznámit se spolky působícími na pražské

právnícké fakultě. Mezi stánky jednotlivých spolků nechyběl ani stoleček SPCP, u něhož jsme nabízeli nejnovější flyer se seznamem a charakteristikou sedmi předmětů a dvou seminářů profilačního modulu církevní právo. Čtyřstránkový flyer, který připravil JUDr. Marek Novák, Ph.D., většinu studentů značně zaujal. Obdivovali jeho nápaditost i technické provedení. Na titulní straně je uvedeno:

**NEBUĎ
POLO
VIČNÍ
PRÁVNÍK**

JUDr. znamená doktor světského a církevního práva

Dále jsme rozdávali druhé, doplněné vydání našeho katalogu *Něco více k výstavce literatury k profilačnímu modulu Církevní právo, Přehled literatury kano-nického a konfesního práva, která vyšla v češtině a slovenštině v době 1990–2023* a naše periodika Zrcadlo církve, Church Reporter i poslední čísla časopisu Revue církevního práva.

První přednáška SPCP ve Stříbře

25. června 2023 se v Základní umělecké škole (ZUŠ) ve Stříbře uskutečnilo první zasedání stříbrské místní skupiny SPCP. Zasedání předcházela slavnostní mše svatá, slavená od 10.30 v děkanském chrámu Všech svatých. Celebrovali Miroslav Martiš, stříbrský farář, a Jiří Rajmund Tretera, který přednesl kázání. Radost nám udělala vysoká, nadprůměrná účast věřících, kteří zaplnili děkanský chrám do posledního místečka.

Po mši svaté přešla velká část účastníků mše svaté do ZUŠ, která stojí na stejném náměstíčku jako chrám. Ve 12.00 hod. zahájil František Kratochvíl, předseda místní skupiny SPCP ve Stříbře, první zasedání této skupiny. Přivítal prof. Jiřího Rajmunda Tretera a doc. Záboje Horáka z pražské právnícké fakulty, předsedu a místopředsedu SPCP, a požádal prvního z nich, aby pronesl přednášku s dvojitým názvem: *Co je církevní právo. Co je Společnost pro církevní právo a jaké má cíle*. Přednáška byla provázena promítáním powerpointové prezentace.

Poté následovala krátká přestávka, v níž docent Záboj Horák představil knihy z výstavky aktuální církevněprávní literatury a také Treterových beletristických děl *České paměti a Osmnáct balad a romancí z nemocničních sálů a předsálí*.

Následně prof. Tretera vyprávěl o třicetiletých dějinách SPCP. V závěru setkání bylo připraveno milé pohoštění a bohatě se rozproudily individuální rozhovory ve skupinkách.

Vedení SPCP navštívilo opatství Teplá

27. června 2023 jsme obnovili svá pravidelná každoroční setkání s opatem tepelské premonstrátské kanonie a kláštera, svým přítelem již od dob podzemní církve *Filipem Zdeňkem Lobkowiczem OPraem*. V srdečném rozhovoru jsme tradičně setrvali celé odpoledne až do večerních hodin. Velice nás potěšily zprávy o rozvoji premonstrátské komunity a rozšíření jejího noviciátu. Věříme, že bude záhy následován dalšími mladými muži a uchazeči o řádový život, neboť to je pro mnohé ta pravá cesta, jak sloužit Bohu a lidem. Mnoho mužů a žen si své povolání k řeholnímu životu dosud neuvědomuje, anebo dokonce mají strach na Boží volání odpovědět. Modleme se za ně!

Návštěva kostela ve Skapcích u Stříbra

V pátek 30. června 2023 navštívili Jiří Rajmund Tretera, Záboj Horák a předseda místní skupiny SPCP ve Stříbře František Kratochvíl, všichni ze Sdružení pro záchranu kostelů a kaplí, obec Skapce poblíž Kladrub u Stříbra. Dobře si ji pamatují z dob, kdy o zdejší kostel pečoval bojovník za vrácení všech posvátných míst v českých zemích původnímu účelu P. Hugo Pitel OPraem, farář v Kladrubech.

Kostel byl v poslední době pohříchů zcizen z církevních rukou a předán do rukou soukromých. Nakonec se jej ujal Spolek pro záchranu historických památek ve Skapcích, z.s., který umožňuje, aby stříbrský farář Miroslav Martiš zde sloužil o církevních svátcích mši svatou. Tím se posvátný charakter kostela uchová a kostel může svědčit o víře.

Přijeli jsme do Skapců ve večerních hodinách bez ohlášení a začali posvátnou budovu, která je zatím ve zbědovaném stavu, obhlížet, plánující malou adoraci s prosbami k Pánu všemohoucímu o záchranu kostela.

Velmi mile nás překvapilo, že za malou chvíli dorazil předseda výše uvedeného spolku pan Marian Mečár, mile nás uvítal, odemkl kostel a provedl nás interiérem. Vyprávěl, co vše spolek s kostelem podniká a jaké jsou ještě jeho plány.

Vzácná návštěva z Polska v kanceláři SPCP

14. července 2023 jsme v pražské kanceláři SPCP v Sudoměřské 25 uvítali dva členy naší Společnosti z Polska, dobré přátele. Po několika letech nás opět navštívili

P. prof. dr hab. Mieczyslaw Rózański z Łodže, vyučující na katedře právní teorie a právních dějin Fakulty práva a správy Varmijsko-mazurské univerzity v Olštýně, a *dr hab. Piotr Szymaniec* z Vratislavi, profesor Institutu sociálněprávních studií na Akademii aplikovaných věd Angela Silesia ve Wałbrzychu.

Oba polští profesori nám sdělili nejnovější zkušenosti z vyučování na polských univerzitách a totéž jim oplatili z české strany i hostitelé prof. Jiří Rajmund Tretera a doc. Záboj Horák.

Navštívili jsme Kozojedy, Kostelec nad Černými lesy a Tuklaty

25. července 2023 jsme se rozhodli navštívit hřbitov v Kozojedech, kde je pohřbena dlouholetá příznivkyně naší Společnosti paní Václava Čepeláková (1933–2023), známá širokému okolí a všem kolem kostela a kláštera sv. Jiljí v Praze jako „paní Vendulka“. Pocházela z blízkého Kostelce nad Černými lesy.

Téhož dne jsme se v 18.00 zúčastnili mše svaté ve farním kostele Andělů Strážných v Kostelci. Mši svatou slavil P. Jaroslav Lízner, administrátor, kterého známe již od jeho gymnaziálních let a mnohokrát jsme se s ním setkali na společné liturgii v katedrále svatého Víta, Václava a Vojtěcha.

Hned následujícího dne jsme se vypravili na bývalou faru v Tuklatech u Prahy, dnes obecním úřadě, kde Tomáš Grundza, tajemník SPCP a předseda spolku Ignisio, z. s., vedl příměstský tábor pro třicet pět dětí ve věku 6 až 12 let. Spolu s Tomášem vedla tábor členka SPCP Zuzana Dorážková z farnosti svatého Antonína v Holešovicích a tři další vedoucí, z nichž některé dobře známe z večerů SPCP.

Gratulace členům Společnosti pro církevní právo

P. JCDr. Mgr. Martin Šimko, soudce Metropolitního tribunálu v Košicích, oslavil 5. června 2023 své 50. narozeniny.

P. ICLic. Mgr. Jakub Polívka, farář ve farnosti Horní Roveň v královéhradecké diecézi, obhájil 6. června 2023 na Fakultě práva, kanonického práva a správy Katolické univerzity Jana Pavla II. v Lublinu svou disertační práci na téma *Ochrana nenarozeného života jako element dobra potomstva v katolickém manželském právu* a získal titul doktor církevního práva.

Mgr. Jiří Kaucký, předseda Úřadu pro ochranu osobních údajů, zakládající člen Společnosti pro církevní právo, oslavil 9. června 2023 své 50. narozeniny.

Mgr. Jan Hájek z Karlových Var, emeritní námořník, jáhen Církve československé husitské, oslavil 20. června 2023 své 75. narozeniny.

Paní Věra Matauschová z Prahy, zakládající členka Společnosti pro církevní právo, oslavila 23. června 2023 své 75. narozeniny.

Mgr. Daniel Vlasák, vedoucí Oddělení aproximace a dotační legislativy Ministerstva zemědělství, oslavil 24. června 2023 své 50. narozeniny.

JUDr. Marian Ondrašík, CSc., z Prahy, zakládající člen Společnosti pro církevní právo a člen jejího prvního pracovního výboru, oslavil 26. června 2023 své 70. narozeniny.

P. ICLic. ThMgr. Mariusz Sienkowski, katolický kněz, oslavil 13. července 2023 své 60. narozeniny.

P. Mgr. Karel Klemt, administrátor farnosti Chvalkovice u Náchoda, oslavil 21. července 2023 své 75. narozeniny.

Mons. PhDr. JCLic. Milan Hanuš, katedrální farář, soudce Metropolitního církevního soudu Arcidiecéze pražské, děkan a kanovník Kolegiátní kapituly Všech svatých, kanovník Metropolitní kapituly u sv. Víta a kaplan v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR, oslavil 24. července 2023 své 60. narozeniny.

Mons. prof. ICDr. MVDr. Miroslav Konštanc Adam, OP, soudce Tribunálu Římské roty, oslavil 2. srpna 2023 své 60. narozeniny.

JUDr. Martin Foukal, emeritní prezident Notářské komory České republiky, oslavil 4. srpna 2023 své 70. narozeniny.

Paní Marie Uhlířová, účetní a asistentka v Partners Czech, o.p.s., která po dlouhá léta vedla zdarma účetnictví Společnosti církevního práva, oslavila 15. srpna 2023 své 60. narozeniny.

JUDr. Pavel Hoke, odborný rada na ředitelství České inspekce životního prostředí, oslavil 19. srpna 2023 své 50. narozeniny.

JUDr. Jan Molík, bývalý advokát z Prahy, oslavil 23. srpna 2023 své 80. narozeniny.

JUDr. Kamila Terezie Bubelová, Ph.D., vedoucí Katedry teorie práva a právních dějin Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, oslavila 28. srpna 2023 své 50. narozeniny.

redakce

From the Church Law Society

The CLS Audit Committee Has Met

On 26th May 2023, a meeting of the *CLS Audit Committee* was held in the office of the Church Law Society at 25 Sudoměřská Street in Prague 3 – Žižkov. All three of its members elected at the Society's last General Meeting on 27th June 2022 were present: Mgr. Jan Czernin, LL.M., Bc. František Kratochvíl and JUDr. Tomáš Tuza.¹

They carried out an audit of all the CLS bodies' activities for 2022 in the areas specified in the Society's constitution, namely:

- management and accounting,
- the maintenance of the CLS membership list,
- the editorial activities in the publication of the Church Law Review and other periodicals.

The committee found no irregularities and confirmed in its report for the next General Meeting that it found everything to have been conducted properly in all three areas.

CLS Members at the XIIth Polish National Scientific Conference of Young Scholars in Lublin

On 3rd June 2023, the John Paul II Catholic University (KUL) in Lublin hosted the twelfth annual conference of young canonists entitled *The Code of Canon Law in the Research of Young Scholars*.

The conference was organised by

- the university's Department of Constitutional and Public Church Law, headed by Prof. Mirosław Sitarz,
- the Legal Commission of the Polish Academy of Sciences in Lublin,
- the Society of Polish Canonists, and
- the Society of Alumni and Friends of the KUL Faculty of Law.

¹ Several photos from the General Meeting can be found on our website under Events/Series of lectures in Prague/83rd Evening Event.

The young researchers, PhD students and scholars prior to habilitation presented 26 papers, mostly in Polish, and there was a discussion after each session.

As well as doctors and doctoral students from Polish universities, the conference was also attended by representatives from the Czech Republic, including many members of the Church Law Society: Prof. Damián Němec, Dr. Monika Menke and Dr. František Ponížil from the Sts Cyril and Methodius Faculty of Theology, Palacký University, Olomouc, and Štefan Brinda, a priest from the diocese of Hradec Králové.

Opening of the Display of Books on Church and Religion Law and the 86th CLS Evening

On 7th June 2023, the official opening of a new display of literature in the field of religion and church law took place in front of the display cabinet by the entrance to the Faculty of Law library at Charles University, on the ground floor behind the dean's office, following on from the successful displays in 2016 and 2017.

Prof. Jiří Rajmund Tretera, the guide throughout the whole afternoon, presented the books on display and their authors in his twenty-minute speech.

Afterwards, all those present moved to auditorium no. 38 (“Milada Horáková Hall”) where the programme continued with the 86th Evening of the Church Law Society. It included a screening of a presentation entitled **Something more on the display of literature for the Church Law profile module. A summary of canon and religion law literature that has been published in Czech and Slovak in 1990–2023**. The presentation contains a list of 76 book titles by Czech and Slovak authors on 62 pages, usually with a colour picture of their cover.

We printed the presentation in colour, distributed it to those present and prepared further copies for anyone else interested. We will be happy to send the entire file to members and supporters of the Church Law Society on request.

During the evening, Assoc. Prof. Zábaj Horák sang and played the ukulele. After the end of the official part of the evening, refreshments prepared by the society's secretary Tomáš Grundza and his friends were served in the intimate shadows of the large lobby of auditorium no. 38.

The display of publications will last until November 2023. We trust and hope that first-year students of the Faculty will also view it.

The Academic Committee of the Czech Christian Academy Has Met

The CCA Academic Committee met on 10th June 2023 for its regular six-monthly meeting in the Benedictine Emmaus Monastery in Prague, this time held in the Chapter Hall of the monastery.

At the beginning, everyone, with a glass in their hand, welcomed the arrival of the CCA President, Tomáš Halík. The reason was not only his re-election as president of the Academy,² but also his 75th birthday. Everyone stood and expressed their joy by singing our traditional Czech song *Mnoga ljeta, živijó!*³ It resounded so beautifully that many of those present could not help but shed a tear. Including Mons. Halík himself. If only it always resounded so beautifully with harmony and understanding throughout our national community and in the Church in our country!

This was followed by the actual meeting of the CCA, which Mons. Halík began by reading the *activity report*. Then, everyone listened to *reports from more than ten specialist sections* of the Academy and *the more than twenty local groups represented*, as they were read out in turn by their representatives. As Tomáš Halík says, this is always considered the highlight of the programme; everyone waits impatiently for these reports and always looks forward hearing to them every six months.

We Are Opening a New Section in the Church Mirror: The Czech Christian Academy

In the past year, the number of individual articles in the Church Mirror³, our popular science monthly magazine, concerning the Czech Christian Academy (CCA) has been increasing significantly, mostly from the pen of our editorial staff and some from the 73 local groups of the Czech Christian Academy who, to our delight, send them to us on their own initiative.

Therefore, during the meeting of the CCA academic committee on 10th June 2023, the President and Vice-President of the Church Law Society discussed the idea of establishing a separate section with the President of the Czech Christian Academy, Tomáš Halík, and its director, Ilona Trnková, and obtained their approval. And, therefore, starting in July 2023 we will be publishing articles from the

² This happened at the CCA General Meeting on 28th January 2023, the interesting proceedings of which we reported on in CLR no. 90–1/2023 on page 112.

³ The song was brought to Bohemia more than a hundred years ago following meetings between representatives of the Czech and Serbian cultural communities.

life of the Czech Christian Academy in our periodicals under a separate section entitled *The Czech Christian Academy*.

CLS Members Honoured by the Archbishop of Prague

On 15th June 2023, on the feast of St. Vitus, in the Archbishop's Palace in Hradčany, Prague, the Archbishop of Prague and Primate of the Czech Republic, Mons. Jan Graubner presented silver medals commemorating the 1050th founding of the Bishporic of Prague.

Among those honoured were representatives of the Charles University Faculty of Law, who are also members and supporters of the Church Law Society:

- *Professor Karel Malý*, Emeritus Rector of Charles University and for many years Head of the Department of Legal History in Charles University's Faculty of Law,
- *Professor Jan Kuklik*, current Vice-Rector of Charles University and Head of the Department of Legal History in Charles University's Faculty of Law,
- *Professor Michal Tomášek*, current Vice-Dean of Charles University's Faculty of Law and Head of the Department of European Law in Charles University's Faculty of Law, and
- *Dr. Jan Kotous* from České Budějovice (Budweis), emeritus member of the Department of Labour Law and Social Security Law in Charles University's Faculty of Law.

The Church Law Review Takes Third Place at the 2023 Karlovy Vary Law Days

On 15th – 17th June 2023, the XXXth Karlovy Vary Law Days Conference, organised by the Society of Czech, German, Slovak and Austrian Lawyers of the same name, took place at the Hotel Thermal in Karlovy Vary.

As is the case every year, at the end of the conference the results of the competition for the best law journal of the past year were announced. This year, the Church Law Review took third place among the 31 competing journals published in the Czech Republic. Thank you to everyone who voted for us.

The placings of the top-ranked journals:

- 1. Lawyer and Legal Digest (Právnik a Právní rozhledy),
- 2. Advocacy Bulletin (Bulletin advokacie),
- 3. Church Law Review (Revue církevního práva),
- 4. Legal Horizon (Právní obzor).

Professor Michal Tomášek Receives the Josef Hlávka Award

On 19th June 2023 at Lužany Castle, Professor Michal Tomášek, Vice-Dean of Charles University's Faculty of Law, received the Josef Hlávka Award for Scientific Literature for 2023, for his book *Law on the Silk Road*. The prize has been awarded by the Czech Literary Fund and the Josef, Marie and Zdeňka Hlávka Foundation since 1992. Professor Tomášek is the first recipient of the award in the field of legal science since then.

The Church Law Society Introduces Itself to Future First-Year Students

From Monday, 19th June, until Thursday, 22nd June 2023, every future first-year student had the opportunity to find out something about the societies in the Prague Faculty of Law immediately after enrolling in their studies. Among the stands of the individual societies the Church Law Society also had a table where we handed out our latest flyer with a list and the characteristics of the seven courses and two seminars in the church law profile module. The four-page *flyer* compiled by JUDr. Marek Novák, Ph.D. caught the interest of the majority of students. They liked its imaginative and technical design. On the title page is written:

**DON'T BE
HALF
A LAWYER**

JUDr. means Doctor of Secular and Church Law

We also handed out the second, supplemented edition of our catalogue *Something more on the display of literature for the Church Law profile module. A summary of canon and religion law literature that has been published in Czech and Slovak in 1990–2023*, and our periodicals, the Church Mirror, the Church Reporter and the latest issue of the Church Law Review.

The First CLS Lecture in Stříbro

The first meeting of the Stříbro local group of the Church Law Society was held in the Primary Art School in Stříbro (Mies) on 25th June 2023. The meeting was preceded by a solemn Holy Mass celebrated at 10.30 in the Dean Church of All Saints. It was celebrated by Miroslav Martiš, the parish priest in Stříbro, and Jiří Rajmund Tretera, who delivered the sermon. We were delighted by the attendance of the faithful, who filled the dean's church to the very last seat.

After the Mass, a large number of those who had attended the Mass went to the primary art school, which is on the same square as the church. František Kratochvíl, the chairman of the CLS local group in Stříbro, began the first meeting of this group at 12 o'clock. He welcomed Prof. Jiří Rajmund Tretera and Assoc. Prof. Zábaj Horák from the Prague Faculty of Law, President and Vice-President of the Church Law Society, and he then asked the former to give a lecture with a double title: *What is church law? What is the Church Law Society and its aims?* The lecture was accompanied by a PowerPoint presentation.

There was then a short interval, during which Associate Professor Zábaj Horák presented books from the display of current church law literature as well as Professor Tretera's books *Czech Memoirs* and *Eighteen Ballads and Romances from Hospital Wards and Anterooms*.

Afterwards, Professor Tretera talked about the thirty-year history of the Church Law Society. At the end of the meeting there were nice refreshments and individual conversations in groups flowed in abundance.

The CLS Leadership Has Visited Teplá Abbey

On 27th June 2023, we renewed our regular annual meetings with the Abbot of the Teplá Premonstratensian Monastery, *Filip Zdeněk Lobkowitz OPraem*, our friend since the days of the underground church. As is our tradition, our cordial conversation lasted throughout the afternoon and into the evening. We were very pleased to hear about the development of the Premonstratensian community and the expansion of its novitiate. We trust that this will soon be followed by other young men and candidates for religious life, as this is the true way for many to serve God and the people. Many men and women are not yet aware of their vocation to religious life, or are even afraid to respond to God's call. Let us pray for them!

A Visit to the Church in Skapce near Stříbro

On Friday, 30th June 2023, Jiří Rajmund Tretera, Zábaj Horák and the chairman of the CLS local group in Stříbro, František Kratochvíl, all from the Association for the Preservation of Churches and Chapels, visited the village of Skapce near Kladruby u Stříbra. They remember it well from the times when the local church was cared for by Rev. Hugo Pitel OPraem, the parish priest in Kladruby.

In recent times, the church was appropriated from church hands and placed under private ownership. Eventually, it was taken over by the Society for the

Preservation of Historical Monuments in Skapce, which allows Miroslav Martiš, the parish priest in Stříbro, to celebrate Mass here on church holidays. In this way, the holy character of the church is preserved and it can bear witness to the faith.

We arrived in Skapce in the evening unannounced and began to inspect the holy building, which is still in a state of disrepair, planning a small adoration with prayers to the Lord Almighty to preserve the church.

We were very pleasantly surprised when a short while later the chairman of the aforementioned society, Mr Marian Mečár, gave us a warm welcome, unlocked the church and showed us around inside. He told us about everything that the society does with the church and what its plans are.

Special Visitors from Poland at the CLS Office

On 14th July 2023, we welcomed two members of our Society and good friends to the Prague office of the Church Law Society at 25 Sodoměřská Street. After a gap of a few years, we were again visited by *Rev. Prof. Dr. hab. Mieczysław Róžański* from Lodz, who teaches in the Department of Legal Theory and Legal History in the Faculty of Law and Administration at the University of Warmia and Mazury in Olsztyn, and *Dr. hab. Piotr Szymaniec* from Wrocław, professor at the Institute of Social and Legal Studies at the Angelus Silesius University of Applied Sciences in Wałbrzych.

Both Polish professors shared with us their latest experiences of teaching at Polish universities and the same was reciprocated from the Czech side by their hosts Prof. Jiří Rajmund Tretera and Assoc. Prof. Zábaj Horák.

We Have Visited Kozojedy, Kostelec nad Černými lesy and Tuklaty

On 25th July 2023, we decided to visit the cemetery in Kozojedy where a long-time supporter of our Society, Václava Čepeláková (1933–2023), known to the surrounding area and everyone involved with the Church and Monastery of St. Giles in Prague as “Mrs. Vendulka”, is buried. She was from nearby Kostelec nad Černými lesy.

At 6 p.m. on the same day we attended a Mass in the Parish Church of the Guardian Angels in Kostelec. The Mass was celebrated by Rev. Jaroslav Lízner, an administrator whom we have known since his grammar school days and whom we have met many times at the common liturgy in the Cathedral of Saints Vitus, Wenceslas and Adalbert.

The very next day we set off to the former vicarage in Tuklaty near Prague, now a municipal office, where Tomáš Grundza, the CLS secretary and president of the Ignisio society, runs a suburban camp for thirty-five children aged between six and twelve. Together with Tomáš, the camp is run by CLS member Zuzana Dorázková from the parish of St. Anthony in Holešovice and three other leaders, some of whom we know well from CLS evenings.

Congratulations to Members of the Church Law Society

Rev. JCDr. Mgr. Martin Šimko, a judge at the Metropolitan Tribunal in Košice, celebrated his 50th birthday on 5th June 2023.

Rev. ICLic. Mgr. Jakub Polívka, parish priest in Horní Roveň in the Diocese of Hradec Králové, on 6th June 2023 defended his dissertation on *The Protection of Unborn Life as an Element of the Good of Offspring in Catholic Marriage Law* at the Faculty of Law, Canon Law and Administration at the John Paul II Catholic University in Lublin and was awarded the degree of Doctor of Church Law.

Mgr. Jiří Kaucký, president of the Personal Data Protection Office and founding member of the Church Law Society, celebrated his 50th birthday on 9th June 2023.

Mgr. Jan Hájek from Karlovy Vary, emeritus sailor and deacon of the Czechoslovak Hussite Church, celebrated his 75th birthday on 20th June 2023.

Mrs. Věra Matauschová from Prague, founding member of the Church Law Society, celebrated her 75th birthday on 23rd June 2023.

Mgr. Daniel Vlasák, Head of the Department of Approximation and Subsidy Legislation of the Ministry of Agriculture, celebrated his 50th birthday on 24th June 2023.

JUDr. Marian Ondrašík, CSc., from Prague, founding member of the Church Law Society and member of its first working committee, celebrated his 70th birthday on 26th June 2023.

Rev. ICLic. ThMgr. Mariusz Sienkowski, Catholic priest, celebrated his 60th birthday on 13th July 2023.

Rev. Mgr. Karel Klemt, administrator in the parish of Chvalkovice near Náchod, celebrated his 75th birthday on 21st July 2023.

Mons. PhDr. JCLic. Milan Hanuš, cathedral parish priest, judge at the Metropolitan Ecclesiastical Court of the Archdiocese of Prague, dean and canon of the Collegiate Chapter of All Saints, canon of the Metropolitan Chapter at St. Vitus and chaplain in the Chamber of Deputies of the Parliament of the Czech Republic, celebrated his 60th birthday on 24th July 2023.

Mons. prof. ICDr. MVDr. Miroslav Konštanc Adam, OP, judge at the Tribunal of the Roman Rota, celebrated his 60th birthday on 2nd August 2023.

JUDr. Martin Foukal, emeritus president of the Notarial Chamber of the Czech Republic, celebrated his 70th birthday on 4th August 2023.

Mrs. Marie Uhlířová, accountant and assistant at Partners Czech, o.p.s., who for many years kept the accounts of the Church Law Society free of charge, celebrated her 60th birthday on 15th August 2023.

JUDr. Pavel Hoke, expert advisor at the Directorate of the Czech Environmental Inspectorate, celebrated his 50th birthday on 19th August 2023.

JUDr. Jan Molík, a former lawyer from Prague, celebrated his 80th birthday on 23rd July 2023.

JUDr. Kamila Terezie Bubelová, Ph.D., Head of the Department of Theory of Law and Legal History at the Faculty of Law, Palacký University in Olomouc, celebrated her 50th birthday on 28th August 2023.

Editorial Staff

Socha před kostelem sv. Mikuláše ve Znojmě.

Statue in front of the church of St. Nicholas in Znojmo.

Snímek Tomáš Nagy

Z dalších periodik Společnosti pro církevní právo

From Other Periodicals of the Church Law Society

Tato rubrika slouží nejen k zachycení obsahu dvou dalších periodik, které Společnost pro církevní právo vydává každý měsíc (tj. 2 × 12 do roka), ale také *ad futuram rei memoriam*. Zahrnuje totiž všechny významné události týkající se církevního práva v českých zemích a někdy i v okolních zemích za uplynulé období před vydáním této Revue, vydávané jednou za kvartál.

Některé nadpisy zpráv upravujeme počínaje tímto číslem Revue církevního práva tak, aby jeho čtenářům i potomním generacím (AD FUTURAM REI MEMORIAM) bylo jasné, oč ve zprávě šlo.

This section is not only intended to show the contents of the two other periodicals that the Church Law Society publishes every month (i.e. 2 x 12 a year), but also *ad futuram rei memoriam*. It covers all significant events concerning church law in the Czech lands as well as sometimes in neighbouring countries during the period prior to the publication of this Review, which comes out once every three months.

We are modifying some of the headings of the reports starting with this issue of the Church Law Review so that it is clear to readers and future generations (AD FUTURAM REI MEMORIAM) what the report was about.

<p>ZRCADLO CÍRKVE, Aktuality Společnosti pro církevní právo Praha–Brno–Olomouc–Stříbro–České Budějovice, 13. ročník, ISSN 2336-5595 [CHURCH MIRROR, Czech Online Newsletter of the Church Law Society Praha–Brno–Olomouc–Stříbro–České Budějovice, volume 13, ISSN 2336-5595]</p>

1/2023

Duchovní závěť Benedikta XVI. (1927–2022), jež byla sepsána 29. srpna 2006, byla zveřejněna po jeho smrti 31. 12. 2022. Také my přinášíme její plné znění v překladu do češtiny.

[**The spiritual will of Benedict XVI** (1927–2022), which was written on 29th August 2006, was made public following his death on 31st December 2022. We also provide its full text translated into Czech]

Zemřel Dr. Jiří Svoboda, emeritní kanovník a děkan Metropolitní katedrální kapituly u sv. Víta, zakládající člen SPCP a předseda (soudní vikář) pražského církevního soudu.

Jiří Rajmund Tretera

[Dr. Jiří Svoboda, canon emeritus and dean of the Metropolitan Cathedral Chapter at St. Vitus's, founding member of the CLS and president (judicial vicar) of Prague Ecclesiastical Court, has died.]

Slovenské železnice začaly nabízet **možnost zpovědi na nádraží**.

[Slovak railways have started offering **confession at stations**.]

Nemocniční kaplani jsou stále žádanější: v Krajské nemocnici Tomáše Bati ve Zlíně působí čtyři.

[**Hospital chaplains are increasingly in demand:** there are four of them at Tomáš Baťa Regional Hospital in Zlín.]

2/2023

Máme nového prezidenta republiky: v přímých prezidentských volbách zvítězil generál Petr Pavel.

Jiří Rajmund Tretera

[**We have a new President of the Czech Republic:** General Petr Pavel won in direct presidential elections.]

Václava Čepeláková, příznivkyně a podporovatelka Společnosti pro církevní právo, odešla na věčnost.

Jiří Rajmund Tretera, Záboj Horák

[Václava Čepeláková, a supporter and promoter of the Church Law Society, has passed away.]

V Praze se ve dnech 5. – 12. února 2023 uskutečnila evropská kontinentální fáze synodálního procesu.

[The European continental phase of the synodal process took place in Prague on 5th – 12th February 2023]

Z redakční pošty SPCP: poděkování a pozdrav od námořníka Jana Hájka a jeho manželky Marie Michaely z Karlových Varů a od emeritní ředitelky Knihovny Národního muzea v Praze Helgy Turkové.

[**From the CLS editorial post:** thanks and greetings from the sailor Jan Hájek and his wife, Marie Michaela, from Karlovy Vary, and from Helga Turková, director emerita of the National Museum Library in Prague.]

Po třech letech opět zasedala **valná hromada České křesťanské akademie**. Konala se v živém benediktinském klášteře v Praze-Emmauzích. Prezidentem akademie byl opětovně zvolen Mons. Tomáš Halík, prelát Jeho Svatosti.

Záboj Horák

[**The General Meeting of the Czech Christian Academy** has been held again after a gap of three years. It took place in the working Benedictine Monastery at Prague-Emmaus. Mons. Tomáš Halík, Prelate of Honour of His Holiness, was re-elected President of the Academy.]

Zápis studentů Právnické fakulty Univerzity Karlovy do povinně volitelných předmětů na letní semestr se konal 6. února 2023. **Na církevní právo se přihlásilo 220 studentů**. Jde mezi nimi o Správní a majetkové právo církevní (kanonické), Právní dějiny církví a Konfesní právo. Do vědeckého semináře Právo a Bible se přihlásilo 12 studentů a do vědeckého semináře z církevního a konfesního práva (praktika) 8 studentů. Na volitelný předmět Právní systémy zemí jižní Asie, Oceánie a Latinské Ameriky, se přihlásilo 180 studentů.

[The enrolment of students at Charles University's Faculty of Law in compulsory optional courses for the summer term took place on 6th February 2023. **Two hundred and twenty students registered for Church Law**. This includes Administrative and Property Law of the Church (Canon Law), Legal History of Churches and Religion Law. Twelve students enrolled in the Law and the Bible seminar and eight students registered for the seminar on church and religion law (practical exercise). One hundred and eighty students registered for the optional course on the Legal Systems of Countries in South Asia, Oceania and Latin America.]

3/2023

25. února 2023 pochodovali studenti všech pražských vysokých škol od ČVUT na Karlově náměstí na pražském Novém Městě až na Hrad, aby připomněli 75. výročí **dvou pochodů na podporu zachování demokracie prezidenta Edvarda Beneše v době komunistického puče v únoru 1948**. Na místě, kde studenty v Nerudově ulici 25. února 1948 zmlátili komunističtí členové policie, se konala pietní oslava, při níž promluvili účastníci pochodu z roku 1948, kardinál Dominik Duka, emeritní předseda české vlády Petr Pithart a rektori pražských univerzit za asistence čestné stráže Armády České republiky.

Záboj Horák

[On 25th February 2023, students from all of Prague's universities marched from the Technical University on Karlovo náměstí in Prague's Nové Město to the Castle to commemorate the 75th anniversary of **two marches in support of preserving democracy under President Edvard Beneš during the communist coup in February 1948**. A commemorative celebration was held at the site where students were beaten by communist police officers on Nerudova Street on 25th February 1948. During the commemoration, there were speeches by people who had participated in the 1948 march, Cardinal Dominik Duka, Czech Prime Minister Emeritus Petr Pithart and rectors of Prague's universities, assisted by an honour guard from the Czech Army.]

Profesor Michal Tomášek z pražské právnické fakulty oslavil své významné životní jubileum vydáním knihy *Bilanční zpráva 60*.

[Professor Michal Tomášek from the Prague Law Faculty celebrated a major anniversary with the publication of his book *Balance Sheet 60*.]

Doc. Záboj Horák, místopředseda SPCP, obdržel od děkana pražské právnické fakulty prof. Radima Boháče pamětní list u příležitosti 20 let svého působení učitele na této fakultě.

[Assoc. Prof. Záboj Horák, Vice-President of the CLS, received a commemorative certificate from Prof. Radim Boháč, the Dean of the Prague Law Faculty, to mark his twenty years of teaching at the faculty.]

4/2023

Na jarním knižním veletrhu právnické literatury v „bazénu“ Právnické fakulty Univerzity Karlovy bylo možné zakoupit i knihy z oboru církevního a konfesního práva.

Jakub Nagy

[At the spring book fair of legal literature in the large entrance hall at Charles University's Faculty of Law it was also possible to purchase books on church and religion law.]

Ve vědeckém semináři *Právo a Bible* se již vyučuje dvojjazyčně: student *Jakub Beniač* pojednal v angličtině o podobnostech obsažených v Lk 18, 9–34.

[The *Law and the Bible* seminar is now being taught bilingually: the student *Jakub Beniač* discussed in English the parables contained in Luke 18:9–34.]

Na stránkách časopisu *Universum* vydávaném Českou křesťanskou akademií byla publikována velmi příznivá a současně výstižná a vtipná recenze na knihu prof. Jiřího Rajmunda Tretery *České paměti. Dobrodružný život právníka, profesora právnické fakulty a kněze a jeho rodičů v posledních 120 letech*. Jejím autorem je doc. Vladimír Petkevič z Ústavu teoretické a počítačnické lingvistiky Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

[A very favourable and at the same time concise and witty review of Prof. Jiří Rajmund Tretera's book *Czech Memoirs, the Adventurous Life of a Lawyer, Law Professor and Priest and His Parents in the Last 120 Years* appeared on the pages of *Universum* magazine, published by the Czech Christian Academy. The review was written by Assoc. Prof. Vladimír Petkevič of the Institute of Theoretical and Computational Linguistics, Faculty of Arts, Charles University.]

Jiří Rajmund Tretera poskytl v posledních třech měsících třikrát rozhovor snímáný kamerou pro veřejnou databázi **Paměť národa** v nahrávacím studiu v Hálkově ulici v Praze–Novém Městě.

[In the last three months, Jiří Rajmund Tretera has given three interviews on camera for the **Memory of the Nation** public database in the recording studio on Hálkova Street in Prague's Nové Město.]

5. dubna 2023 uplynulo sto let od narození **Ing. arch. Josefa Hyzlera**, obětavého člena Společnosti pro církevní právo, **obnovitele mnoha světských i církevních památek** po celých Čechách, včetně kláštera svaté Anežky České v Praze a hradu v Tachově. Byl také dlouholetým vášnivým předsedou Klubu Za starou Prahu s tradicí více než sto let a významným malířem severočeské krajiny a venkovských domů.

Helga Turková

[The fifth of April 2023 marked one hundred years since the birth of **Ing. Arch. Josef Hyzler**, a dedicated member of the Church Law Society and **restorer of many secular and religious monuments** throughout the Czech Republic, including the Convent of St. Agnes in Prague and the castle in Tachov. He was also a long-time passionate chairman of the Club For Old Prague, with a tradition of more than one hundred years, and an accomplished painter of north Bohemian landscapes and country houses.]

Obdrželi jsme dopis senátora Pavla Fischera, kandidáta na úřad prezidenta České republiky, v němž nám mimo jiné děkuje za naši podporu před volbami a povzbuzuje Společnost pro církevní právo do další činnosti.

[**We received a letter from Senator Pavel Fischer**, a candidate for the office of President of the Czech Republic, in which he thanked us for our support before the election and encouraged the Church Law Society to continue its activities.]

Nemocniční kaplan vypráví: v nemocnici je čas na přemýšlení a otevírá se cesta k duchovnímu životu.

[**A hospital chaplain tells us:** in hospital there is time for reflection and the way to spiritual life opens up.]

5/2023

Zpráva z mezinárodní **konference ke 40. výročí Kodexu kanonického práva** a jeho změnám, která se konala v Olomouci.

Monika Menke

[A report on the international **conference to mark the 40th anniversary of the Code of Canon Law** and its amendments, which was held in Olomouc.]

Příznivá a milá reakce **biologa a kněze Marka Orko Váchy** na knihu Jiřího Rajmunda Tretery *České paměti. Dobrodružný život právníka, profesora právnické fakulty a kněze a jeho rodičů v posledních 120 letech.*

[A positive and kind reaction from the **biologist and priest, Marek Orko Vácha**, to Jiří Rajmund Tretera's book *Czech Memoirs, the Adventurous Life of a Lawyer, Law Professor and Priest and His Parents in the Last 120 Years.*]

Prof. Michal Tomášek a další členové SPCP se zúčastnili oficiální části oslavy výročí pražské arcidiecéze a narozenin kardinála Dominika Duky v arcibiskupském paláci.

[Prof. Michal Tomášek and other members of the Church Law Society attended the official part of the celebration of the anniversary of the Prague Archdiocese and Cardinal Dominik Duka's birthday in the Archbishop's Palace.]

Prof. Jiří Rajmund Tretera a doc. Záboj Horák na oslavě narozenin kardinála Dominika Duky v pražském dominikánském klášteře 26. dubna 2023.

[Prof. Jiří Rajmund Tretera and Assoc. Prof. Záboj Horák at the celebration of Cardinal Dominik Duka's birthday in Prague's Dominican Monastery on 26th April 2023.]

Veřejná oslava v zimním refektáři Královské kanonie premonstrátů na Strahově u příležitosti vydání poslední monografie **prof. Antonína Ignáce Hrdiny** *Dějiny pramenů kanonického práva* a knihy *Pocta Ignáci Antonínu Hrdinovi k nedožitým 70. narozeninám* vydané JUDr. Alexandrou Bejvančickou. Při bohatě navštívené prezentaci přednášeli prof. Vojtech Vladár z Univerzity Komenského v Bratislavě, doc. Stanislav Příbyl z Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a emeritní opat klášteře Michael Pojezdný OPraem.

Záboj Horák

[A public celebration in the Winter Refectory of the Royal Canonry of Premostratensians in Strahov to mark the publication of **Prof. Antonín Ignác Hrdina's** last book *A History of the Sources of Canon Law* and the book *A Tribute to Ignác Antonín Hrdina on the 70th Anniversary of His Birth* published by JUDr. Alexandra Bejvančická. During the well-attended presentation, speeches were given by Prof. Vojtěch Vladár from Comenius University Bratislava, Assoc. Prof. Stanislav Příbyl from the University of South Bohemia in České Budějovice and the abbot emeritus of the monastery, Michael Pojezdný OPraem.]

Několik vzpomínek na profesora Josefa Zvěřinu (1913–1990).

Jiří Rajmund Tretera

[Some memories of Professor Josef Zvěřina (1913–1990).]

Kněžím je třeba zajistit důstojnou odměnu aneb výzva k finančnímu podporování kněží věřícími.

Jakub Nagy

[Priests need to be given worthy remuneration or a call for financial support for priests by the faithful.]

Dobrovolníci se sdružili do spolku a zachraňují kostel sv. Kateřiny v obci Bořislav na Teplicku.

Jakub Nagy

[Volunteers have come together to save St. Catherine's Church in Bořislav in the Teplice district.]

Pozvánka na **Noc kostelů**, která se uskuteční v pátek 2. června 2023 po celé naší zemi.

Jakub Nagy

[An invitation to the **Night of Churches** which takes place on Friday, 2nd June 2023 throughout the country.]

P. Klement Jaroslav Růžička, OPraem zemřel.

[Rev. Klement Jaroslav Růžička, OPraem has died.]

Krátké zamyšlení nad filipojakubskou nocí a dávnými zvyky, které jsou s ní spojeny.

Jiří Rajmund Tretera

[A short reflection on Saint Walpurga's Night and the ancient customs associated with it.]

6/2023

Mons. Tomáš Halík, předseda ČKA a čestný člen SPCP, oslavil 75. narozeniny.

[Mons. Tomáš Halík, President of the Czech Christian Academy and honorary member of the Church Law Society, has celebrated his 75th birthday.]

Doporučujeme nové knihy: PEHR, Michal, *Katolická církev v Československu 1945–1948, katolíci mezi nacismem a komunismem: Lenin, či Kristus?* a STŘÍBRNÝ, Jan a kol., *Mučedníci a oběti pro Krista.*

Jiří Rajmund Tretera, Záboj Horák

[New books that we recommend: PEHR, Michal, *The Catholic Church in Czechoslovakia 1945–1948, Catholics between Nazism and Communism: Lenin or Christ?* and STŘÍBRNÝ, Jan et al, *Martyrs and Victims for Christ.*]

Svatojánské slavnosti na Vltavě v Praze **NAVALIS** se letos opět vydařily, včetně noční iluminace a koncertu.

Jakub Nagy

[The **St. John's Day NAVALIS celebrations** on the Vltava river in Prague were a success again this year, including the nighttime illuminations and concert.]

Letošní **Noc kostelů** se uskutečnila 2. června 2023 po celé České republice. Počet účastníků se kostelů a modliteben většího počtu církví se opět značně zvýšil.

Jakub Nagy

[This year's **Night of Churches** took place on 2nd June 2023 throughout the Czech Republic. The number of participating churches and houses of worship from a greater number of denominations increased again significantly.]

Poslanecká sněmovna PČR bude mít dva kaplany: katolického kněze dr. Milana Hanuše a Rev. Daniela Kvasničku z Církve bratrské.

[**The Chamber of Deputies of the Czech Parliament will have two chaplains:** the Catholic priest Dr. Milan Hanuš and Rev. Daniel Kvasnička from the Church of the Brethren.]

Cyrilometodějská teologická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci otevírá kurz *Nemocniční kaplan.*

[The Sts Cyril and Methodius Faculty of Theology at Palacký University Olomouc is opening a course entitled *Hospital Chaplain.*]

Dobrý rybář ví, že dobrá ryba od hlavy voní aneb **výzva všem duchovním** od Bc. Františka Kratochvíla, ředitele ZUŠ Stříbro, **aby šli učit náboženství do škol.**

[A good fisherman knows that a good fish smells lovely from the head or a **call to all clerics** from Bc. František Kratochvíl, director of Stříbro Primary Art School, **to go and teach religion in schools.**]

Vzpomněli jsme na **Mons. Jaroslava Studeného**, statečného katolíckého kněze a stavitele kostelů.

Jiří Gračka

[We remembered **Mons. Jaroslav Studený**, a brave Catholic priest and builder of churches.]

Z redakční pošty SPCP: asistent soudee Mgr. Štěpán Tretera z Třebíče **děkuje za každotýdenní biblické hodiny**, organizované duchovní správou právníků v Praze, a povzbuzuje jejich tvůrce do další činnosti.

[From the CLS editorial post: assistant judge Mgr. Štěpán Tretera from Třebíč **expresses his thanks for the weekly bible classes**, organised by the Pastoral Care of Lawyers in Prague and encourages them to carry on with their activities.]

CHURCH REPORTER, Newsletter for the English Speaking Members and Friends of the Church Law Society Prague–Brno–Olomouc–Stříbro–České Budějovice, volume 7, ISSN 2695-012X

[CHURCH REPORTER, Zpravodaj pro anglicky mluvící členy a přátele Společnosti pro církevní právo Praha–Brno–Olomouc–Stříbro–České Budějovice, ročník 7, ISSN 2695-012X]

1/2023

The passing of Benedict XVI (1927–2022) received with great sadness in the Czech Republic.

[Úmrtí Benedikta XVI. (1927–2022) bylo v České republice přijato s velkým smutkem.]

The European Consortium for Church and State Research has published a book on Islam and Human Rights in the European Union.

Jakub Nagy

[Evropské konsorcium pro výzkum vztahu církve a státu vydalo knihu o islámu a lidských právech v Evropské unii.]

2/2023

28th January 2023: General Petr Pavel elected President of the Czech Republic.

Jiří Rajmund Tretera, Záboj Horák

[28. ledna 2023: prezidentem České republiky zvolen generál Petr Pavel.]

Professor Tomáš Halík re-elected President of the Czech Christian Academy.

[Profesor Tomáš Halík byl znovu zvolen prezidentem České křesťanské akademie.]

The European Synodal Assembly met in Prague. Reports from the European countries were presented and discussed.

[V Praze se uskutečnilo Evropské synodní setkání. Byly představeny a diskutovány zprávy z evropských zemí.]

Mons. Tomáš Halík's spiritual introduction to the participants of the European Synodal Assembly in Prague.

[Duchovní úvod Mons. Tomáše Halíka účastníkům Evropského synodního setkání v Praze.]

Professor Tretera's *Czech Memoirs* on the pages of Charles University's Faculty of Law Newsletter.

[*České paměti* profesora Tretery na stránkách Newsletteru Právnické fakulty Univerzity Karlovy.]

Prague Legal History Conference of Doctoral Students: Jakub Nagy presented a paper on fines in canon law.

Jakub Nagy

[Pražská právněhistorická konference doktorandů: Jakub Nagy přednesl příspěvek o pokutách v kanonickém právu.]

25th February 2023: 75 years since the students' march to Prague Castle, publicly expressing support to President Edvard Beneš to not give in to communist pressure.

[25. února 2023: 75 let od pochodu studentů na Pražský hrad, který byl vyjádřením veřejné podpory prezidentu Edvardu Benešovi, aby nepodlehł komunistickému tlaku.]

3/2023

24th February 2023, a year after the Russian invasion of Ukraine: **the Ukrainian flag again flew on the main flagpole above Charles University's Faculty of Law.**

[24. února 2023, rok po ruské invazi na Ukrajinu: **na hlavním stožáru nad Právnickou fakultou Univerzity Karlovy opět vlála ukrajinská vlajka.**]

Z nové literatury

From New Publications

ČUNDERLÍK ČERBOVÁ, Veronika, *Základy a kazuistika kánonického manželského práva*, Wolters Kluwer, Bratislava, 2020, 124 s., ISBN 978-80-571-0269-4.

NĚMEC, Damián, HESOVÁ, Zora (eds.), *Annotated Legal Documents on Islam in Europe: Czech Republic*, Brill, Boston, 2021, 130 s., ISBN 978-90-04-44431-7.

POPOVIČ, Jurij, *Hierarchical Organization of the Church According to the CCEO*, KUD Apokalipsa, Ljubljana, 2021, 378 s., ISBN 978-961-7054-41-5.

PUČÁLKOVÁ, Ester, *Dědictví otců. Obraz české reformace v letech 1918–1928*, Matice moravská, Brno, 2022, 278 s., ISBN 978-80-87709-32-0.

RIVOIRE, Réginald-Marie, *Does Traditionis Custodes Pass the Juridical Rationality Test?*, William Barker (transl.), Os Justi Press, Lincoln, Nebraska (USA), 2022, 118 s., ISBN 979-8-36280-463-3.

SALACHAS, Dimitrios, *Ecclesiologia e normativa del codice dei canoni delle chiese orientali*. Nel 30° anniversario della promulgazione del «Codex canonum Ecclesiarum orientalium» (1990–2020), Edizioni Dehoniane Bologna, Bologna, 2021, 397 s., ISBN 978-88-10-41248-0.

Časopisy – Journals

Universum, Česká křesťanská akademie, Praha, 2023, ISSN 0862-8238, č. 2/2023,

z obsahu:

STRÍBRNÝ, Jan, KELIN, Alexej, *Reflexe dění v Rusku za posledních třicet let* (rozhovor s Andrejem B. Zubovem), s. 12–14,

BERÁNEK, Josef, *Z gulagu do Buči a Irpině* (rozhovor se Štěpánem Černouškem), s. 15–17.

CHURCH LAW REVIEW | Volume XXIX | No. 92–3/2023

The Church Law Review is a peer-reviewed scientific journal included in the following scientific journal databases: **Web of Science (WOS)**, the European Reference Index for the Humanities and the Social Sciences (ERIH PLUS), the Central and Eastern European Online Library (CEEOL) and the Index to Foreign Legal Periodicals. It is on the List of Peer-reviewed Non-impacted Journals Published in the Czech Republic, which is issued by the Research, Development and Innovation Council of the Government of the Czech Republic.

The journal is published four times a year (in January, April, July and October of each year).

The journal is published by the Church Law Society, which is a collective member of the Czech Christian Academy (1995) and a member of the Council of Scientific Societies of the Czech Republic (2014). It placed first in 2003, second in 2014 and third in 2023 in the Karlsbader Juristentage competition of the Society of German, Czech, Slovak and Austrian Lawyers for the best scientific legal journal published in the Czech Republic and Slovak Republic.

All articles are subject to double-blind peer review.

Office Address:	Společnost pro církevní právo, z. s., Sudoměřská 25, 130 00 Praha 3, Czech Republic
E-mail:	spcp@prf.cuni.cz
Websites:	< http://spcp.prf.cuni.cz/en/basic-information-2/ > (English), < http://spcp.prf.cuni.cz/revue > (Czech)
Editor-in-chief:	P. Prof. JUDr. Jiří Rajmund Tretera OP
Deputy Editor-in-chief:	Associate Professor JUDr. ICLic. Zábaj Horák, Ph.D., LL.M.
Executive Editor:	Mgr. Jakub Nagy
English Editor:	Gareth Davies
Technical Editor:	Tomáš Grundza
Editorial Board:	Associate Professor JUDr. ICLic. Zábaj Horák, Ph.D., LL.M., Prague, CZ JUDr. Štěpán Hůlka, Ph.D., LL.M., Brussels, B Professor JUDr. Matúš Nemeč, PhD., Bratislava, SK R. D. Associate Professor JUDr. Stanislav Příbyl, Ph.D., Th.D., J.C.D., Č. Budějovice, CZ P. Professor JUDr. Jiří Rajmund Tretera OP, Prague, CZ Professor JUDr. Mgr. Vojtech Vladár, PhD., Bratislava, SK
DTP:	Antonín Plicka
Cover Design:	† Josef Hyzler
Photo:	Antonín Krč
Printed by:	TOMOS, a. s., Ohradní 59, 140 21 Praha 4
Distribution:	Jana Nosková, Tomáš Grundza

This issue was closed as of 15th August 2023.

Print run of 1,000 copies

ISSN 1211-1635 (print)

ISSN 2336-5609 (online)

Reg. č. MK ČR: E 7429

© Společnost pro církevní právo, z. s., 2023

Česká verze tiráže je na následující stránce.

REVUE CÍRKEVNÍHO PRÁVA | XXIX. ročník | č. 92–3/2023

Revue církevního práva je recenzovaný vědecký časopis zařazený do mezinárodní citační databáze **Web of Science (WOS)** a databází odborných časopisů European Reference Index for the Humanities and the Social Sciences (ERIH PLUS), Central and Eastern European Online Library (CEEOL) a Index to Foreign Legal Periodicals. Je uveden v Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v České republice, vyhlášeném Radou pro výzkum, vývoj a inovace vlády České republiky.

Vychází čtyřikrát ročně (v lednu, dubnu, červenci a říjnu každého roku).

Časopis vydává Společnost pro církevní právo, z. s., kolektivní člen České křesťanské akademie, z. s. (1995), člen Rady vědeckých společností České republiky (2014).

V soutěži Společnosti německých, českých, slovenských a rakouských právníků Karlovarské právnické dny o nejlepší odborný právnícký časopis vydávaný v České republice a Slovenské republice se Revue církevního práva umístila v roce 2003 na prvním místě, v roce 2014 na druhém místě a v roce 2023 na třetím místě.

Všechny články procházejí oboustranně anonymním recenzním řízením.

Adresa redakce: Společnost pro církevní právo, z. s., Sudoměřská 25, 130 00 Praha 3

E-mail: spcp@prf.cuni.cz

Internetové stránky: <http://spcp.prf.cuni.cz/revue> (česky),
< <http://spcp.prf.cuni.cz/en/basic-information-2> > (anglicky)

Šéfredaktor: P. prof. JUDr. Jiří Rajmund Tretera OP

Zástupce šéfredaktora: doc. JUDr. ICLic. Záboj Horák, Ph.D., LL.M.

Výkonný redaktor: Mgr. Jakub Nagy

Redaktor anglických textů: Gareth Davies

Technický tajemník: Tomáš Grundza

Redakční rada: doc. JUDr. ICLic. Záboj Horák, Ph.D., LL.M., Praha
JUDr. Štěpán Hůlka, Ph.D., LL.M., Brusel
prof. JUDr. Matuš Nemeč, Ph.D., Bratislava
R. D. doc. JUDr. Stanislav Přibyl, Ph.D., Th.D., J.C.D., České Budějovice
P. prof. JUDr. Jiří Rajmund Tretera OP, Praha
prof. JUDr. Mgr. Vojtech Vladár, Ph.D., Bratislava

Sazba: Antonín Plicka

Grafická úprava obálky: † Josef Hyzler

Foto: Antonín Krč

Task: TOMOS, a. s., Ohradní 59, 140 21 Praha 4

Distribuce: Jana Nosková, Tomáš Grundza

Toto číslo bylo redakčně uzavřeno ke dni 15. srpna 2023.

Náklad: 1 000 výtisků

ISSN 1211-1635 (tištěná verze)

ISSN 2336-5609 (elektronická verze)

Reg. č. MK ČR: E 7429

© Společnost pro církevní právo, z. s., 2023

The English version of this imprint's text is available on the previous page.